

baròmetre6

*sobre conflictes, drets humans
i construcció de pau*

juliol - setembre de 2004

unitat d'alerta:

êçp escola de cultura de pau

Generalitat
de Catalunya

Universitat
Autònoma
de Barcelona

El present Informe ha estat elaborat per l'equip de la Unitat d'Alerta de l'Escola de Cultura de Pau, format per: Maria Cañadas Francesch (drets humans), Albert Caramés i Boada (militarització i desarmament), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Daniel Luz Álvarez (militarització i desarmament), Oscar Mateos Martín (crisis humanitàries), Rebeca Pérez Mellado (drets humans), Maria Prandi Chevalier (drets humans), Gema Redondo de la Morena (rehabilitació postbèl·lica), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats), Jordi Urgell García (desenvolupament), María Villellas Ariño (gènere i construcció de pau). L'apartat de tensions ha estat elaborat pel conjunt de la Unitat d'Alerta.

Índex

Glossari		
00 Introducció		
01 Conflictes armats		
Àfrica		
a) Àfrica Occidental		
b) Corn d'Àfrica		
c) Grans Llacs i Àfrica Central		
d) Magrib i Nord d'Àfrica		
Amèrica		
Àsia i Pacífic		
a) Àsia Meridional		
b) Sud-est Asiàtic i Oceania		
Europa i Pròxim Orient		
02 Situacions de tensió i disputes d'alt risc		
Àfrica		
a) Àfrica Austral		
b) Àfrica Occidental		
c) Corn d'Àfrica		
d) Grans Llacs i Àfrica Central		
e) Magrib i Nord d'Àfrica		
Amèrica		
a) Amèrica del Nord, Amèrica Central i Carib		
b) Amèrica del Sud		
Àsia		
a) Àsia Meridional		
b) Sud-est asiàtic i Oceania		
Europa i Àsia Central		
a) Àsia Central i Cauques		
b) Europa		
Pròxim Orient		
03 Processos de Pau		
3.1 Evolució dels processos de pau		
Àfrica		
a) Àfrica Occidental		
b) Corn d'Àfrica		
c) Grans Llacs i Àfrica Central		
d) Altres zones d'Àfrica		
Amèrica		
Àsia i Pacífic		
a) Àsia Meridional		
b) Àsia Oriental		
c) Sud-est Asiàtic		
Europa i Àsia Central		
Pròxim Orient		
3.2 Les pautes dels processos de negociació		
04 Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional		
Àfrica		
a) Àfrica Occidental		
b) Corn d'Àfrica		
c) Grans Llacs i Àfrica Central		
Amèrica		
Àsia i Pacífic		
Europa		
Pròxim Orient		
05 Crisis humanitàries		
5.1. Evolució dels contextos de crisis humanitàries		
Àfrica		
a) Àfrica Austral		
b) Àfrica Occidental		
c) Corn d'Àfrica		
d) Grans Llacs i Àfrica Central		
Amèrica		
Àsia i Pacífic		
Europa i Àsia Central		
Pròxim Orient		
5.2. L'acció humanitària durant el trimestre		

a) Revisió de les crides econòmiques d'algunes crisis	49
b) Nacions Unides davant dels desastres naturals	50
06 Militarització i Desarmament	51
6.1. Organismes multilaterals	51
a) Nacions Unides	51
b) OTAN	52
c) Unió Europea	52
6.2. Cicle armamentista	52
6.3. Cooperació militar	53
6.4. Armament de destrucció massiva	54
6.5. Proliferació d'armament lleuger	55
6.6. Distensió i Desarmament	57
07 Drets humans i Dret Internacional Humanitari	59
7.1. Violacions del drets humans i de les llibertats fonamentals	59
a) Organitzacions no Governamentals	59
b) Organitzacions internacionals i intergovernamentals	60
7.2. La Subcomissió per a la Promoció i Protecció dels Drets Humans de Nacions Unides	61
7.3. Aspectes relatius al Dret Internacional Humanitari	64
08 Desenvolupament	69
Altres aspectes de l'agenda de desenvolupament	71
a) Atur	71
b) Població i desenvolupament	72
c) Droga	74
d) Pobresa i desnutrició	74
e) La capa d'ozó	75
f) Fòrums socials	75
09 Dimensions de gènere en la construcció de pau	77
9.1. Agenda Internacional de gènere i construcció de pau	77
a) La perspectiva de gènere en el treball per a la pau	77
b) Comitè per a l'eliminació de la discriminació contra la dona	78
c) La violència sexual com a arma de guerra	79
d) Beijing +10	80
e) Nomenaments a Nacions Unides	81
f) La situació de les dones àrabs	81
9.2. Iniciatives de construcció de pau	81
a) Cimera de la UA	81
b) Trobada internacional de Dones contra la Guerra	82
c) Justícia transicional	82
d) Dones excombatents	83
10 Annexos	85
Annex I. Recursos naturals, empreses transnacionals i conflictes armats	85
Annex 2.1. Resolucions del Consell de Seguretat de l'ONU	86
Annex 2.2. Informes del Secretari General de l'ONU al Consell de Seguretat	86
Annex 3. Informes de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans, del Secretari General, de Representants i Relators Especials de l'ONU	87

Glossari

ACNUDH	Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans	OCHA	Oficina de Coordinació d'Assumptes Humanitaris de Nacions Unides
ACNUR	Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats	OCDE	Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic
ACP	Àfrica, Carib, Pacífic	OPM	<i>Organisasi Papua Merdeka</i> (Organització de la Papua Lliure)
AIEA	Agència Internacional de l'Energia Atòmica	OSCE	Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa
AMIB	Missió de la Unitat Africana a Burundi	PAC	<i>Patrullas de Autodefensas Civiles</i>
ANP	Autoritat Nacional Palestina	PDP	<i>People's Democratic Party</i>
AUC	<i>Autodefensas Unidas de Colombia</i>	PESC	Política Exterior i de Seguretat Comuna
BRA	<i>Bougainville Revolutionary Army</i>	PESD	Política Europea de Seguretat i Defensa
CDHNU	Comissió de Drets Humans de Nacions Unides	PMA	Programa Mundial d'Aliments
CEMAC	Comunitat Econòmica i Monetària dels Països d'Àfrica Central	PNUD	Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament
CICR	Comitè Internacional de la Creu Roja i la Mitja Lluna	PNUMA	Programa de Nacions Unides per al Medi Ambient
COCOPA	Comissió de Concòrdia i Pacificació	PW	<i>People's War</i>
CPN	<i>Communist Party of Nepal</i>	PWG	<i>People's War Group</i>
ECHO	Oficina d'Ajuda Humanitària de la Unió Europea	RCD-Goma	<i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Goma</i>
ECOWAS	Comunitat Econòmica d'Àfrica Occidental	RCD-K-ML	<i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Mouvement pour la Libération</i>
ELN	Exèrcit d'Alliberament Nacional	RCD-N	<i>Rassemblement Congolais pour la Démocratie-National</i>
FAO	Organització per a l'Alimentació i l'Agricultura de Nacions Unides	RSM	<i>Republik Maluku Selatan</i>
FARC	<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i>	SADC	<i>South African Development Community</i>
FDD	<i>Forces pour la Défense de la Démocratie</i>	SFOR	<i>Stabilisation Force</i>
FKM	<i>Front Kedaulatan Maluku</i>	SLA	<i>Sudan's Liberation Army</i>
FLEC-FAC	Forces d'Alliberament de l'Enclavament de Cabinda – Forces Armades de Cabinda	SPLA	<i>Sudan's People Liberation Army</i>
FMI	Fons Monetari Internacional	TLCAN	Tractat de Lliure Comerç per a Amèrica del Nord
FNL	<i>Forces Nationales de Libération</i>	UA	Unió Africana
GAM	<i>Gerakin Aceh Merdeka</i> (Moviment d'Aceh Lliure)	ULFA	<i>United Liberation Front of Assam</i>
GSPC	Grup Salafista per a la Predicació i el Combat	UNAMA	Missió d'Assistència de Nacions Unides a Afganistan
HIPC	<i>Heavily Indebted Poor Countries</i>	UNAMSIL	Missió de Nacions Unides per a Sierra Leone
IDP	<i>Internally Displaced Persons</i> (Persones Desplaçades Internes)	UNCTAD	Conferència de les Nacions Unides sobre Comerç i Desenvolupament
IFM	<i>Isatubu Freedom Movement</i>	UNDOF	Força d'Observació de la Separació de Nacions Unides
IGAD	<i>Intergovernmental Authority on Development</i>	UNIDIR	Institut de Nacions Unides per a la Investigació sobre el Desarmament
ISAF	Força Internacional d'Assistència a la Seguretat	UNIFIL	Força Interina de Nacions Unides a Líban
JEM	<i>Justice Equality Movement</i>	UNFICYP	Missió de Nacions Unides a Xipre
LDC	<i>Least Developed Countries</i>	UNITA	<i>Uniao per a Independência Total de Angola</i>
LND	Lliga Nacional Democràtica	UNMA	Missió de Nacions Unides a Angola
LRA	<i>Lord's Resistance Army</i>	UNMEE	Missió de Nacions Unides a Etiòpia i Eritrea
LTTE	<i>Liberation Tigers Tamil Eelam</i>	UNMIK	Missió d'Administració Interina de Nacions Unides a Kosovo
LURD	<i>Liberians United for Reunification and Democracy</i>	UNMIL	Missió de Nacions Unides a Libèria
MDC	<i>Mouvement for the Democratic Change</i>	UNMISSET	Missió de Nacions Unides de Recolzament en Timor-Leste
MDR	Moviment Democràtic Republicà	UNOB	Operació de Nacions Unides a Burundi
MEF	<i>Malaita Eagles Force</i>	UNOCI	Operació de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
MFDC	<i>Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance</i>	UNOGBIS	Oficina de Suport a la Construcció de Pau de Nacions Unides a Guinea Bissau
MILF	Front Islàmic d'Alliberament Moro	UNOMIG	Missió d'Observació de Nacions Unides a Geòrgia
MINUCI	Missió de Nacions Unides a Côte d'Ivoire	UNOWA	Oficina de Nacions Unides per a Àfrica Occidental
MINUGUA	Missió de Verificació de Nacions Unides a Guatemala	UNRWA	Agència de Treball i Ajuda de Nacions Unides per als Refugiats Palestins a Orient Mitjà
MINURSO	Missió de Nacions Unides per al Referèndum al Sàhara Occidental	UNMOVIC	Comissió de Monitoreig i Verificació de les Inspeccions de Nacions Unides
MJP	<i>Movement pour la Justice et la Paix</i>	UNTOP	Oficina de Construcció de Pau de Nacions Unides a Tadjikistan
MLC	<i>Mouvement pour la Libération du Congo</i>	UNTSO	Organització per a la Supervisió de la Treva de Nacions Unides
MONUC	Missió de Nacions Unides en RD Congo	VIH/SIDA	Virus Immunodeficiència Humana / Síndrome Immunodeficiència Adquirida
MODEL	<i>Movement for Democracy in Libéria</i>	ZANU-PF	<i>Zimbabwe African National Union - Patriotic Front</i>
MPCI	<i>Mouvement Patriotique de Côte d'Ivoire</i>	ZFM	<i>Zimbabwe Freedom Movement</i>
MPIGO	<i>Mouvement Patriotique pour la Indépendance du Grand Ouest</i>		
NDC	<i>National Democratic Congress</i>		
NLFT	<i>National Liberation Front of Tripura</i>		
NPA	<i>New People's Army</i>		
NPP	<i>New Patriotic Party</i>		
NSCN (IM)	<i>National Socialist Council of Nagaland-Isak-Muivah</i>		
NSCN-K	<i>National Socialist Council of Nagaland-Khaplang</i>		

El “**Baròmetre**” és un informe trimestral editat en castellà i en anglès per la Unitat d'Alerta de l'*Escola de Cultura de Pau* de la Universitat Autònoma de Barcelona que analitza els esdeveniments ocorreguts al món al llarg del trimestre (juliol-setembre 2004) a través de nou apartats: conflictes, tensions, processos de pau, rehabilitació postbèl·lica, crisis humanitàries, militarització i desarmament, drets humans, Dret internacional Humanitari, desenvolupament i dimensió de gènere en la construcció de la pau. Aquesta publicació actualitza les dades de l'informe anual “Alerta 2004” i dels anteriors números del “Baròmetre”, basant-se en la informació publicada setmanalment en el “Semàfor”¹, butlletí electrònic editat igualment per la Unitat d'Alerta.

Alguns dels fets més destacats assenyalats en aquest “Baròmetre” del tercer trimestre són els següents:

- ❑ El nombre de **conflictes armats** es va mantenir a 25 degut que la situació no va variar respecte al segon trimestre de l'any. No obstant això, s'ha produït una escalada dels enfrontaments en set contextos, particularment a Darfur (Sudan), mentre que en uns altres quatre es van reduir.
- ❑ El nombre total de **situacions de tensió** s'ha elevat a 57 per la inclusió de nous contextos, com els d'Angola, Txad, Índia (Manipur), Osetia del Sud i Iemen.
- ❑ A Zimbabwe, el Govern va anunciar la intenció d'aprovar una llei que restringiria l'activitat de les ONG en el país, fet que va generar nombrosos disturbis i protestes.
- ❑ L'increment de la tensió a Sri Lanka fa saltar les alarmes sobre una possible represa del conflicte armat.
- ❑ En els últims anys, els **processos de pau** asiàtics solen estar basats en negociacions internes amb el suport de tercers països en la meitat dels casos, mentre que els processos africans depenen en major mesura de les operacions de manteniment de la pau de Nacions Unides o de caràcter multinacional.
- ❑ L'esperançador procés de pau entre el Govern de Sudan i el SPLA pateix retards importants a causa de la influència del conflicte a la regió de Darfur. A Somàlia s'ha configurat el nou Parlament Federal de Transició, després de 13 anys sense una autoritat reconeguda al país.
- ❑ En matèria de **rehabilitació postbèl·lica**, cal assenyalar que a Eritrea els partits de l'oposició s'han reunit per primera vegada en molts anys i han acordat treballar junts pel “diàleg nacional”. L'oposició queda configurada en dos partits. Mentrestant, a RD Congo la falta de voluntat política dels membres del GNT ha dificultat l'engegada de l'agenda de transició prevista.
- ❑ En quant a les **crisis humanitàries**, la plaga de llagostes que afecta 15 països de la regió del Sahel, la pitjor des de 1989, podria desencadenar una emergència alimentària molt greu, especialment a Mauritània, Senegal, Mali i Níger.
- ❑ Nacions Unides va anunciar que almenys 250 milions de persones van patir els efectes dels diferents desastres naturals durant 2003, una xifra tres vegades superior a la registrada el 1990.
- ❑ A l'apartat de **militarització i desarmament** es destaca que les despeses militars van experimentar un augment destinat a la millora de la capacitat armamentística, fet que contrasta amb la reducció del nombre d'efectius de les FFAA.
- ❑ Les situacions de negociació i intents de desmantellament de certs programes nuclears per tot el món van empitjorar, com els casos d'Índia, Iran o RPD Corea. A més, es va confirmar el descens de programes de DDR a causa de l'escàs finançament de nous projectes i la consolidació dels ja existents.
- ❑ A l'àrea de **drets humans**, les denúncies de les ONG es van centrar en la conculcació de les llibertats fonamentals, especialment de la llibertat de premsa, i els casos de tortura i maltractament, i es va portar a terme la Subcomissió de Drets Humans de Nacions Unides, que va decidir constituir un Grup de Treball sobre la protecció dels drets humans en la lluita antiterrorista.
- ❑ Pel que fa a les qüestions de **desenvolupament**, a deu anys de la Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament (El Caire, 1994), UNFPA denuncia que l'escassetat pressupostària (s'han recaptat la meitat dels fons compromesos) amenaça la viabilitat del Pla d'Acció per a la pròxima dècada.

¹ Aquest número de Baròmetre inclou els *Semàfors* dels números 77 al 87.

- ❑ El PNUMA va celebrar els avenços assolits en la lluita contra el forat de la capa d'ozó i assenyala que a la meitat del segle XXI probablement ja estarà tancat.
- ❑ Finalment, Nacions Unides ha avaluat la incorporació de la **perspectiva de gènere** en el seu treball en matèria de pau i seguretat, destacant els nombrosos reptes pendents per a la seva plena integració. Mentrestant, van persistir les denúncies de violència sexual en nombrosos contextos de conflictes armats oberts, destacant la situació de Darfur.
- ❑ La UA incorpora per primera vegada la dimensió de gènere a l'agenda a la seva cimera anual i manifesta el seu compromís amb l'equitat de gènere.

Conflictes armats²

- ❑ El nombre de conflictes armats s'ha mantingut a 25 degut que la situació no ha variat en relació al segon trimestre de l'any.
- ❑ 11 contextos de conflicte armat han romàs estancats sense que es prevegin millores en la seva situació i, per altra banda, s'ha produït una escalada dels enfrontaments en set contextos, i en quatre s'ha reduït.
- ❑ A Darfur (Sudan) la situació s'ha continuat deteriorant a pesar de la creixent implicació de la comunitat internacional.
- ❑ La massacre del camp de refugiats congoleesos de Gatumba, a Burundi, ha provocat un nou increment de la tensió entre aquest país i Rwanda contra RD Congo, deixant el procés de pau proper amb risc de col·lapse.
- ❑ S'ha produït un increment dels atacs de les milícies Talibà a Afganistan amb l'objectiu de desestabilitzar el procés electoral, que comptarà amb una insuficient presència d'observadors internacionals per a la seva supervisió.

Al present apartat s'analitzen els **25 conflictes armats** que s'han iniciat o que han romàs actius durant el tercer trimestre de 2004. S'han incrementat les hostilitats en set contextos; es destaca la situació a Darfur (Sudan), a Iraq, a Afganistan i a RD Congo. Per altra banda, a 11 conflictes armats s'ha produït un estancament de la situació, sense que es puguin constatar millores perceptibles dins l'evolució del conflicte, com succeeix a Burundi, a Libèria, a Filipines i a Índia. Finalment, s'ha produït una reducció de les hostilitats en quatre situacions, destacant el centre i nord de Nigèria, Somàlia i Haití. Per altra banda, ha continuat vigent l'alt el foc a Filipines entre el Govern i el grup armat d'oposició MILF, així com a Sri Lanka³ i a Sudan (SPLA).

Àfrica**Taula 1.1. Evolució dels conflictes armats a Àfrica**

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2004
Algèria (1992-)	Govern, GIA, GSPC	Control polític i econòmic (recursos naturals) dels militars enfront de l'oposició islàmica, enfrontaments religiosos i ètnics	Reducció de les hostilitats
Burundi (1993-)	GNT, FDD, FNL	Control polític d'una minoria ètnica i dificultats per a l'alternança del poder	Estancament
Côte d'Ivoire (2002-)	Govern, Forces Nouvelles (MPCI, MJP, MPIGO)	Marginació d'algunes regions, fragilitat democràtica, exclusió política, enfrontaments religiosos	Estancament
Libèria (1989-)	Govern, LURD, MODEL, FFAA lleials a l'expresident C. Taylor	Control dels recursos naturals, enfrontaments ètnics i lluita pel poder polític	Estancament
Nigèria (delta del Níger) (2003-)	Govern, milícies de les comunitats Ijaw, Itsekiri i Urhobo	Control del poder polític i dels recursos naturals, exclusió social i política	Augment de les hostilitats
Nigèria (centre i nord)	Govern, milícies de les comunitats religioses cristiana i musulmana	Enfrontaments religiosos	Reducció de les hostilitats
RD Congo (1998-)	Govern, RCD-Goma, RCD-K-ML, MLC, milícies Mai-Mai, RCD-N, ex-FFAA rwandeses i milícies Interhamwe	Control del poder polític, dificultats per a l'alternança del poder i control dels recursos naturals	Augment de les hostilitats
Somàlia (1988-)	Diversos	Absència de pràctica democràtica, lluita pel poder polític regional, confederació vs. federació	Reducció de les hostilitats

² Es considera **conflicte armat** tot enfrontament protagonitzat per grups de diversa índole, tals com forces militars regulars o irregulars, escamots, grups armats d'oposició, grups paramilitars o comunitats ètniques o religioses que, usant armes o altres mitjans de destrucció, provoquen més de 100 víctimes en un any. La xifra de 100 morts és un simple indicador que s'ha de relativitzar en funció d'altres elements, com la població total del país i l'abast geogràfic del conflicte armat, així com amb el nivell de destrucció generat i els desplaçaments forçats de població que comporta. En un mateix estat hi pot haver més d'un conflicte armat.

³ Vegeu l'apartat de Processos de pau i el de Tensions.

Sudan (1983-)	Govern, SPLA	Autonomia vs. independència, diferències religioses, control dels recursos	Suspensió temporal de les hostilitats
Sudan (Darfur) (2003-)	Govern, milícies progovernamentals, SLMA, JEM	Marginació regional i política	Augment de les hostilitats
Uganda (1986-)	Govern, LRA	Messianisme religiós i marginació regional	Estancament

a) Àfrica Occidental

Durant el trimestre es van produir diversos fets que han donat pas a una certa millora de la situació a **Côte d'Ivoire**, quan es compleixen dos anys de l'inici de les hostilitats. Malgrat que la primera violació greu de l'alt el foc es va produir al juny⁴, cal destacar el nou impuls adquirit pel procés de pau després de la cimera d'Accra a finals de juliol⁵. D'altra banda, la missió de manteniment de la pau UNOCI va prosseguir el seu desplegament per monitorar l'alt el foc en col·laboració amb les tropes franceses i va anunciar l'establiment de corredors de pas com a mecanisme per promoure la llibertat de moviment entre el nord i el sud del país.

A **Libèria**, quan es commemora el primer aniversari de la signatura dels Acords d'Accra l'agost de 2003, la situació ha continuat sent fràgil a causa de la persistència de la inseguretat i de l'absència de fons per pal·liar la crisi alimentària i afrontar la reconstrucció. La missió de manteniment de la pau UNMIL va haver d'intervenir per posar fi als enfrontaments entre dues faccions del grup armat d'oposició LURD en disputa pel lideratge del grup, encara que la situació ha romàs tensa. A més, representants del LURD es van reunir amb el Govern sierraleonès per intentar resoldre disputes entre ambdues parts a la zona fronterera. Per altra banda, la UNMIL va detectar el moviment d'excombatents, entre els quals es troben menors-soldat, i l'existència d'un tràfic d'armes des de Libèria a d'altres països veïns, especialment cap a Côte d'Ivoire, Guinea i Sierra Leona.

Nigèria és escenari de dos conflictes armats diferenciats. A la regió del Delta del Níger, l'alt el foc acordat entre les comunitats Ijaw i Itsekiri, que han mantingut enfrontaments esporàdics pel control polític i econòmic de la regió, així com contra les transnacionals petrolíferes, ha estat violat reiteradament per part d'una milícia de la comunitat Ijaw a Port Harcourt que es va enfrontar a les FFAA. A més, es va produir una escalada dels enfrontaments entre bandes rivals que es disputen el control del robatori del petroli, fet que ha provocat el desplegament de nombroses unitats de l'Exèrcit. Segons Amnistia Internacional, aquesta situació va provocar la mort del voltant de 500 persones i el desplaçament forçat de milers de persones a l'agost. D'altra banda, la crisi generada a diversos estats del **centre** i del **nord** del país entre les comunitats cristiana i musulmana s'ha mantingut estancada i no s'han registrat nous brots de violència durant el trimestre⁶. A l'estat de **Plateau** (centre) es va dur a terme un procés de desarmament forçat, després del fracàs del programa de recol·lecció d'armes voluntari, i es va celebrar una conferència de pau entre ambdues comunitats⁷.

b) Corn d'Àfrica

A **Somàlia**, malgrat els múltiples retards soferts pel procés de pau, el 23 d'agost es va celebrar la històrica inauguració del Parlament Federal de Transició, després de 13 anys de desgovern al país⁸. No obstant això, es van produir enfrontaments entre les milícies rivals de diversos clans i subclans o faccions armades al centre i al sud del país, principalment a Mogadishu, pel control de llocs estratègics per al cobrament de suborns. També es van desencadenar enfrontaments a Kismaayo, entre les milícies de l'Aliança de la Vall de Juba, que controla la ciutat, i el general M. S. Hersi "Morgan", senyor de la guerra somalí. El mediador oficial de la conferència de pau, B. Kiplagat, va sol·licitar als països de l'IGAD sancions per a Morgan. Per la seva banda, el Consell de Seguretat va condemnar les violacions de l'embargament d'armes i va estendre el mandat del Grup de Monitoratge de l'embargament per uns altres sis mesos. La UA va anunciar que estava preparada per al desplegament de la missió de

⁴ Vegeu l'apartat de Conflictes armats del Baròmetre 5.

⁵ Vegeu l'apartat de Processos de pau

⁶ Vegeu l'apartat de Conflictes armats del Baròmetre 5.

⁷ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

⁸ *Ibid.*

manteniment de la pau tan aviat com fos analitzat l'informe de la missió d'observació recentment enviada al país.

La prevenció de conflictes i el manteniment de la pau durant el trimestre

- La **UA** va destacar que espera haver establert el 2010 una força de reacció ràpida de 15.000 militars, composta de cinc brigades regionals, un sistema d'alerta avançada que assenyali l'existència de crisis potencials i un Consell de Savis (compost per cinc persones de caràcter independent) que aconselli el Consell de Pau i Seguretat de la UA.
- Els Ministres de Defensa de 13 Estats de la regió **est d'Àfrica** (Burundi, Comoras, Djibouti, Eritrea, Etiòpia, Kenya, Madagascar, Maurici, Rwanda, Seychelles, Sudan, Tanzània i Uganda) van acordar a Kigali la creació d'una brigada permanent de 4.500 militars, 1.000 policies i personal civil (*Eastern African Standby Brigade*, la seu d'operacions de la qual es trobarà a Addis Ababa i el seu secretariat a Nairobi) que portarà a terme operacions de manteniment de la pau sota la bandera de la **UA**. Aquesta iniciativa havia sorgit de l'organització regional **IGAD**, el cost de la qual ascendirà a 2,5 milions de dòlars per any. La UA havia sol·licitat des de 2002, quan es va acordar la creació d'una brigada africana permanent, finançament, entrenament i coordinació de la comunitat internacional.
- El President senegalès, A. Wade, va fer una crida per a l'establiment d'un mecanisme pràctic que ofereixi una resposta ràpida als conflictes i emergències en el si de l'**ECOWAS**.
- La **UE** ha anunciat que estudiarà la creació d'una Força de Resposta Ràpida per a la Seguretat Humana, formada per 15.000 persones, entre les quals no només hi hauria militars, sinó també policies, metges, experts legals i especialistes en desenvolupament humà.
- El **Consell de Seguretat de l'ONU** ha fet una crida a les organitzacions regionals per tal d'incrementar la col·laboració amb Nacions Unides en l'estabilització dels països que superen un conflicte armat o una situació de crisi. El Consell ha afirmat que els grups regionals juguen un important paper en la prevenció, gestió i resolució de conflictes, especialment a l'hora d'enfrontar les causes profundes dels conflictes.

A **Sudan** s'estan desenvolupant dos conflictes armats. En primer lloc, respecte al que enfronta el Govern i el grup armat d'oposició **SPLA** des de fa 21 anys, no s'han constatat violacions de l'alt el foc els darrers mesos per part del Comitè Militar Mixt, encarregat de supervisar les possibles violacions de l'acord i d'establir mesures de confiança entre les parts. No obstant això, a la regió del Regne de Shilluk, al sud del país, persisteix la tendència de desestabilització que es va iniciar l'octubre de 2003, quan el líder d'una milícia aliada a Khartum va decidir donar suport al SPLA. L'Equip de Supervisió i Protecció Civil, liderat per EUA, va denunciar que entre març i abril les milícies progovernamentals van dur a terme atacs contra la població civil a la zona, que han provocat el desplaçament forçat del voltant de 100.000 persones. En segon lloc, a la regió de **Darfur**, la situació ha continuat empitjorant, tot i la creixent implicació de la comunitat internacional. Nacions Unides estima que el conflicte armat ha provocat 50.000 morts, 1,4 milions de desplaçats interns i més de 200.000 persones refugiades a Txad des del febrer de 2003. EUA i altres organitzacions han denunciat que s'estava cometent un genocidi a la regió, afirmació que no ha estat compartida per la UE. El termini de 30 dies establert per la resolució del Consell de Seguretat de l'ONU del 30 de juliol, que instaurava un embargament d'armes contra les milícies progovernamentals *Janjaweed* i els grups armats d'oposició de la regió, i que amenaçava el Govern sudanès amb diverses mesures si no es duïen a terme progressos pel que fa al desarmament d'aquestes milícies abans que finalitzés el termini, va culminar sense avenços. Les milícies no van iniciar el procés de desarmament ni van interrompre els atacs ni les execucions extrajudicials contra la població civil, en violació de l'alt el foc d'abril. El Govern tampoc va complir el seu compromís de protegir la població, i van persistir les dificultats d'accés de l'ajuda humanitària. Davant d'aquesta situació, el Consell de Seguretat no es va decidir a prendre mesures contundents contra el règim sudanès per posar fi a la situació i només va amenaçar, a una nova resolució, amb sancions sobre el petroli sudanès si la violència continuava. A mitjans d'agost van arribar els primers 150 militars de la UA del contingent de 300 encarregats de protegir els 100 observadors de l'organització, la missió de la qual és supervisar l'alt el foc. A més, la UA ha estat estudiant l'enviament d'una missió de manteniment de la pau de 3.000 soldats.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

A **Burundi** han persistit els enfrontaments entre el Govern Nacional de Transició (GNT), i el grup armat d'oposició FNL d'A. Rwsa, limitats a la província de Bujumbura Rural, feu del FNL que envolta la capital, cosa que ha provocat el desplaçament de milers de persones. A aquesta situació es va afegir a mitjans d'agost la massacre de 160 refugiats tutsis congoleesos al camp de trànsit de Gatumba, en

territori burundès, reivindicat pel FNL, encara que les investigacions que s'han estat portant a terme han desvetllat que pot ser que hi participessin efectius de les milícies congoleeses Mai-Mai i de les FDLR (rwandesos membres de les antigues FFAA rwandeses i de les milícies Interahamwe, responsables del genocidi de Rwanda). Aquest esdeveniment va provocar l'increment de la tensió entre Burundi i la veïna RD Congo. A més, Burundi va acusar les FFAA congoleeses de disparar contra posicions frontereres burundeses. En el plànol intern, el GNT va anunciar l'increment d'actes de criminalitat i de saquejos durant juliol i agost, i la missió de manteniment de la pau de l'ONU en el país (ONUB), que va continuar el seu desplegament fora de la capital, va denunciar la persistència de greus violacions dels drets humans tals com execucions extrajudicials, violència sexual i detencions arbitràries amb total impunitat.

Els conflictes armats i la UA

La UA ha destacat durant la seva cimera anual (Addis Ababa, 6-8 de juliol) que des dels anys seixanta, el continent africà ha sofert al voltant de 30 conflictes, que han causat la mort de set milions de persones i amb un cost de 250.000 milions de dòlars. Els conflictes han afectat totes les àrees geogràfiques del continent, amb l'excepció del nord d'Àfrica, encara que fins i tot aquesta zona ha sofert les conseqüències dels conflictes armats, amb els casos d'Algèria i el conflicte entre el Marroc i el Sàhara Occidental. A més, hi ha hagut conflictes de llarga durada, originats en un context de Guerra Freda, que han persistit després de la fi d'aquesta amb la caiguda del Mur de Berlín i el desmembrament de la URSS, com són els casos de Sudan o d'Angola. Una de les principals conseqüències d'aquests conflictes armats són els desplaçaments forçats de població. En l'actualitat s'estima que existeixen al voltant de tres milions de persones refugiades i més de 20 milions de persones desplaçades, la majoria de les quals viuen en difícils condicions sense l'assistència adequada dels seus respectius governs ni de la comunitat internacional. En aquest sentit, a la cimera es va discutir un ambició full de ruta per posar fi als conflictes armats al continent, establir mesures de lluita contra la pobresa i combatre la pandèmia del VIH/SIDA. Per a aquest objectiu, el nou President de la UA, O. Obasanjo, va alertar els països rics que els compromisos incomplets suposen la principal amenaça per al desenvolupament del continent, en relació al Nou Partenariat Econòmic per al Desenvolupament d'Àfrica (NEPAD, per les seves sigles en anglès). Els líders africans estan intentant aconseguir els 64.000 milions de dòlars que suposa el NEPAD, amb la intenció d'aconseguir un creixement anual del 7%. A més, el President de la Comissió de la UA, A. O. Konaré, va plantejar durant la cimera la necessitat de recursos per a l'organització, i va establir el percentatge de 0,5% dels pressupostos nacionals per a l'organització panafricana per poder aconseguir al voltant de 600 milions de dòlars.

A **RD Congo** es van produir diversos esdeveniments que han amenaçat de fer col·lapsar el procés de pau. Durant el trimestre van continuar les operacions militars per part de les FFAA congoleeses lleials al Govern Nacional de Transició (GNT) en persecució de les tropes dissidents del general L. Nkunda, que van protagonitzar la rebel·lió de Bukavu el juny⁹, provocant el desplaçament forçat d'entre 100.000 i 150.000 persones. A més, el Panell d'Experts de l'ONU sobre explotació il·legal de recursos naturals a RD Congo va acusar el Govern rwandès d'haver donat suport a la rebel·lió de Bukavu i d'haver violat l'embargament d'armes en subministrar armament a les tropes dissidents. Aquest fet, afegit a la massacre al camp de refugiats de Gatumba, dins de territori burundès, va provocar una forta tensió dins de l'antic grup armat d'oposició RDC-Goma així com les amenaces per part de Rwanda i Burundi de reiniciar les hostilitats contra RD Congo, països als quals han responsabilitzat de la massacre de Gatumba. Finalment, en el districte d'Ituri (nord-est del país, a la província d'Orientale) s'han produït enfrontaments entre els grups armats locals violant l'alt el foc i alentint l'avanç del programa de desarmament, que s'ha iniciat tot i que amb poc èxit a causa de la desconfiança entre els grups. Davant d'aquesta situació, el Secretari General de l'ONU va sol·licitar l'augment del nombre de tropes i dels recursos de la missió de manteniment de la pau en el país (MONUC) i l'establiment d'una estratègia política i diplomàtica per donar suport als esforços del GNT.

Al nord d'**Uganda**, durant el darrer trimestre es van reduir paulatinament els atacs i la violència per part del grup armat d'oposició LRA, encara que van augmentar els enfrontaments entre aquest grup i les FFAA ugandeses al sud de Sudan, on el LRA té les bases. A més, s'han produït atacs per part del LRA a poblacions i a camps de desplaçats sudanesos, i també s'han enfrontat al grup armat d'oposició sudanès EDF. La llei d'amnistia i les operacions militars de les FFAA ugandeses han afeblit el grup armat, que encara disposa de capacitat militar. La situació humanitària al nord del país continua sent greu, amb l'existència de 1,6 milions de persones desplaçades internes i més de 200.000 persones refugiades als països veïns. Les FFAA ugandeses van anunciar que des de gener s'han rendit més de 500 membres del LRA, més de 200 han estat capturats, 800 han mort enmig d'enfrontaments amb les

⁹ Vegeu l'apartat de Conflictes armats del Baròmetre 5.

FFAA i més de 1.760 persones que havien sofert abducció, principalment menors, han estat alliberades.

d) Magrib i Nord d'Àfrica

A **Algèria** va persistir la violència com a conseqüència del conflicte armat que afecta el país des de 1992, encara que limitada a algunes zones properes a Alger, ja que a la resta del país la situació de seguretat ha tendit a millorar durant els darrers mesos. Es van produir enfrontaments esporàdics entre les FFAA i el grup armat d'oposició islamista GSPC, emboscades i falsos punts de control a les carreteres per part del GSPC, principalment al sud i a l'est d'Alger. El GSPC va nomenar A. Mossab Abdelwadoud nou líder del grup en substitució de N. Sahraoui, assassinat el juny per les FFAA. Per altra banda, el cap de l'Estat Major, el general M. Lamari, va renunciar al seu càrrec per divergències amb la política de reconciliació adoptada pel President, A. Bouteflika.

Amèrica

Taula 1.2. Evolució dels conflictes armats a Amèrica

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2004
Colòmbia (1964-)	Govern, FARC, ELN, AUC	Exclusió política històrica, injustícia social, control sobre recursos naturals i degradació del conflicte pel narcotràfic	Estancament
Haití (2004-)	Govern, milícies progovernamentals (<i>chimères</i>); grups rebels	Fragilitat democràtica (repressió política i autoritarisme), injustícia social i deteriorament de les condicions de vida	Reducció de les hostilitats

La primera fase del Pla Patriota, per la qual es van desplegar 17.000 soldats al sud-est de **Colòmbia**, va concloure amb el desmantellament de diverses bases de la guerrilla de les FARC i la consolidació de la presència de les FFAA a les capçaleres municipals. La segona fase estarà orientada a endinsar-se a les selves de la regió amb la intenció de capturar membres de les FARC i alliberar les persones que romanguin segrestades. Per la seva banda, les FARC han dut a terme diverses emboscades i se'ls ha atribuït el desplaçament forçat de camperols a diverses zones del país. La guerrilla de l'ELN ha comès diversos segrests, i ha seguit pendent d'un possible inici de converses amb el Govern. Les accions violentes dels grups paramilitars contra líders socials i polítics, indígenes i sindicalistes, han continuat malgrat el suposat alt el foc. En paral·lel, han continuat els enfrontaments entre faccions paramilitars rivals. Diversos polítics van denunciar la "Operación Dragón", una suposada conspiració entre sectors de la intel·ligència militar i grups paramilitars per assassinar alcaldes, governadors i altres representants d'esquerres. Cal destacar també la marxa de 50.000 indígenes cap a Cali, amb protesta contra la política de "seguretat democràtica" del Govern i de les agressions de les FARC i les AUC.

A **Haití** han continuat la inseguretat i la violència per tot el país. Els grups rebels que van enderrocar J. B. Aristide encara controlen *de facto* les zones del nord del país i s'han negat a emprendre el desarmament acusant el Govern de no entaular negociacions ni d'atendre les seves demandes, principalment les de restablir les FFAA dissoltes per l'expresident J. B. Aristide i de pagar els salaris que suposadament es deu als exmilitars. La missió de manteniment de la pau de l'ONU (MINUSTAH) encara no s'ha desplegat per tot el país a causa de la manca d'efectius, fet que ha estat alentint l'inici del pla de desarmament de les milícies. Davant d'aquesta situació, el Consell de Seguretat de l'ONU va demanar al Govern que desarticulés i desarmés tots els grups armats i que estengués la seva autoritat per tot el territori, i va instar els països a accelerar el desplegament dels efectius compromesos per a la MINUSTAH. El 15 de setembre va finalitzar el termini límit de dos mesos de desarmament voluntari establert pel govern, encara que el propi Executiu, antics militars i les forces rebels van arribar prèviament a un acord per dur a terme negociacions entorn de les demandes d'aquests grups.

Àsia i Pacífic

Taula 1.3. Evolució dels conflictes armats a Àsia

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2004
Afganistan (2001-)*	Govern, EUA, milícies Talibà i diversos grups	Fragilitat democràtica, lluita pel poder polític i enfrontaments ètnics	Augment de les hostilitats
Filipines (1969-)	Govern, NPA	Autonomia vs. independència, marginació regional i enfrontaments religiosos	Estancament
Filipines (1978-)	Govern, MILF	Autonomia vs. independència, marginació regional i enfrontaments religiosos	Suspensió temporal d'hostilitats
Filipines (1991-)	Govern, Abu Sayyaff	Autonomia vs. independència, marginació regional i enfrontaments religiosos	Estancament
Índia (Assam) (1989-)	Govern, ULFA, BJF, NDFB	Autonomia vs. independència i control sobre els recursos econòmics	Estancament
Índia (Jammu i Caixmir) (1989-)	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	Autonomia vs. independència i enfrontaments religiosos	Estancament
Indonèsia (Aceh) (1976-)	Govern, GAM	Autonomia vs. independència, marginació regional i enfrontaments religiosos	Reducció de les hostilitats
Nepal (1996-)	Govern, CPN	Control pel poder polític i fragilitat democràtica	Augment de les hostilitats
Sri Lanka (1989-)	Govern, LTTE	Autonomia vs. independència, diferències religioses	Suspensió temporal d'hostilitats

*El conflicte armat que pateix el país a l'actual fase s'inicia amb l'atac d'EUA i Regne Unit l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

a) Àsia Meridional

A Afganistan, durant el trimestre es van incrementar els enfrontaments entre les FFAA i les tropes nord-americanes contra les milícies Talibà, així com entre faccions rivals. La destitució del senyor de la guerra i governador de la província de Herat (oest del país), I. Khan, va desencadenar durs enfrontaments a la zona entre la seva facció i les tropes nord-americanes. A més, van augmentar els atacs per part de les milícies Talibà contra els membres d'organitzacions humanitàries, la població civil i principalment les oficines de registre electoral de la missió de l'ONU al país (UNAMA) per intentar desestabilitzar el procés electoral que culminarà amb les eleccions del 9 d'octubre¹⁰. En aquest sentit, el Secretari General de l'ONU va constatar que l'empitjorament de la situació de seguretat a tot el país és un dels principals obstacles per a la celebració d'eleccions lliures i transparents, juntament amb el lent procés de desarmament. A més, a causa de la situació de violència i d'inseguretat generalitzada, la representació internacional per supervisar els comicis serà reduïda, fet que ha generat preocupació per la credibilitat dels mateixos.

A Índia s'analitza l'evolució de dos contextos de violència. En relació a la situació a l'estat d'**Assam**, el grup armat d'oposició ULFA va continuar duent a terme atemptats contra la població civil. També es van produir enfrontaments entre les FFAA i l'ULFA, així com entre faccions internes d'aquest grup, que va cometre un atemptat durant la celebració del Dia de la Independència de la Índia, el 15 d'agost, que va causar la mort de 22 persones i va fer una crida al boicot de les celebracions. El Govern indi va sol·licitar a Bangladesh que acabés amb la cobertura al grup armat que opera a Assam des de les bases situades al país veí. A l'estat de **Jammu i Caixmir**, durant el trimestre es van produir diversos enfrontaments entre els grups armats d'oposició caixmirians i les FFAA, que compten amb el suport dels comitès locals de defensa. Paral·lelament a aquesta situació, es van celebrar diversos contactes diplomàtics entre Índia i Pakistan per resoldre els diversos contenciosos que els enfronten i especialment la qüestió de Caixmir¹¹. El Secretari General de l'ONU va nomenar el general italià G. Palmieri com a nou Cap de la Missió d'Observació Militar de l'ONU entre ambdós països (UNMOGIP).

¹⁰ Vegeu l'apartat de Rehabilitació postbèl·lica.

¹¹ Vegeu l'apartat de Processos de pau.

Pel que fa a la situació a **Nepal**, durant el trimestre s'ha incrementat la tensió política i la violència entre les dues parts enfrontades al conflicte, les FFAA i el grup armat d'oposició maoista CPN. El grup armat va suspendre a la fi d'agost el bloqueig al qual havia sotmès la capital durant més d'una setmana, advertint al Govern que el bloqueig podria repetir-se si no atén les seves reivindicacions (posada en llibertat dels membres del grup armat detinguts i investigació de morts dels seus membres). Segons Amnistia Internacional, s'ha produït una escalada de les desaparicions en el país des que es va reiniciar el conflicte l'agost de 2003, i l'organització ha rebut denúncies de centenars d'execucions extrajudicials, milers d'arrests arbitraris i nombrosos casos de tortura comesos per les forces de seguretat. També es va incrementar la violència contra els periodistes i mitjans de comunicació. A més, l'assassinat a Iraq de 12 ostatges nepalís va desencadenar massives mobilitzacions, violents enfrontaments i atacs contra la minoria musulmana, fet que ha provocat la imposició del toc de queda en diversos districtes del país.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

A **Indonèsia**, a la regió d'**Aceh** (al nord de la illa de Sumatra), malgrat la substitució de la llei marcial per l'Estat d'emergència civil ha persistit la violència contra la població civil i els enfrontaments entre les FFAA i el grup armat d'oposició GAM. Des de l'establiment de l'Estat d'emergència civil, han estat assassinats 421 membres del GAM, amb la qual cosa la xifra total des de l'inici de l'operació militar iniciada el maig de 2003, que va suposar la fi de l'alt el foc i de les converses de pau, ascendeix a 2.200 membres del GAM, segons les FFAA. El nou President del país, S. B. Yudhoyono, va anunciar la seva intenció de resoldre el conflicte a Aceh a través de mitjans pacífics, encara que també va rebutjar qualsevol possibilitat de secessió d'aquesta província rica en hidrocarburs.

A **Filipines** tenen lloc tres escenaris de conflicte diferenciats. En relació al grup armat d'oposició **MILF**, es van produir enfrontaments amb les FFAA, que van suposar la violació de l'alt el foc respectat durant els darrers 13 mesos, encara que ambdues parts van reafirmar el seu compromís amb el procés de pau. El Govern ha reiterat que determinades faccions del grup han mantingut contactes amb grups

armats com Abu Sayyaf o la xarxa Jemaa Islamiyah, fet que ha estat negat pel MILF, que ha ofert el seu suport per lluitar contra aquests. Per altra banda, el grup armat d'oposició **NPA** va alliberar dos membres de les FFAA després de la suspensió temporal d'operacions per part de la policia i les FFAA a la zona de Bicol. Les converses entre el NPA i el Govern amb mediació noruega es van paraitzar perquè EUA ha mantingut el NPA dintre de la llista de grups qualificats de terroristes. Finalment, es va produir el primer judici massiu contra membres del grup armat d'oposició Abu Sayyaf, pel qual 17 suposats membres del grup van ser condemnats a mort a causa del segrest de quatre persones.

Europa i Pròxim Orient

Taula 1.4. Evolució dels conflictes armats a Europa i a Pròxim Orient

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2004
EUA/Regne Unit¹² – Iraq (2003-)	EUA/Regne Unit, Govern de transició iraquiana, grups armats d'oposició iraquians interns i externs	Lluita pel poder polític i contra la presència de les tropes estrangeres, accés a recursos petrolífers i estratègia militar nord-americana	Augment de les hostilitats
Israel – ANP (2000, II Intifada-)	Govern israelià, milícies de colons, Hamàs, Jihad, Brigades dels Màrtirs d'Al Aqsa, FPLP	Enfrontaments religiosos, colonització i control de la terra, dilemes de seguretat i reconeixement polític	Augment de les hostilitats
Rússia, Fed. de (Txetxènia) (1991-)	Govern rus, grups armats d'oposició txetxens	Autonomia vs. independència	Estancament

Pel que fa al continent europeu, a la república transcaucàsica de **Txetxènia (Rússia)** han continuat els enfrontaments entre les FFAA russes i els grups armats d'oposició txetxens, mentre que s'ha produït una extensió del conflicte cap a Ingushètia. A les eleccions celebrades el 29 d'agost a la república transcaucàsica per substituir l'assassinat A. Kadirov (a les quals es detectaren irregularitats segons la UE) va vèncer el candidat oficial de Moscou, el general A. Aljanov. El segrest del voltant de 1.000

¹² EUA i Regne Unit lideren la coalició internacional de països presents a Iraq.

persones en el col·legi de Beslán a Osètia del Nord, suposadament reivindicat pel capdavanter independentista txetxè S. Basayev, es va saldar amb la mort d'almenys 340 persones, en la seva majoria menors. A la fi del trimestre encara no s'havia determinat si l'inici de la massacre es va produir a causa de la intervenció de les forces especials russes, de la detonació de les bombes dels segrestadors o de la implicació de milícies locals. Per altra banda, un informe del Consell d'Europa va qualificar de desastrosa la situació dels drets humans a la República, ja sigui per les accions i segrests dels grups armats com pels assassinats, desaparicions forçades, tortura, presa d'ostatges, violacions i detencions arbitràries comeses pels cossos de seguretat russos amb total impunitat.

Al Pròxim Orient, en el conflicte entre **Israel i Palestina** es va incrementar l'espiral de violència entre els grups armats palestins i les FFAA israelianes als territoris ocupats. Entre els fets més destacats del trimestre, cal remarcar pel costat israelià l'autorització de construir 1.000 habitatges nous en els assentaments israelians a Cisjordània i la decisió de l'Alt Tribunal de Justícia israeliana, que ha ordenat diversos canvis en el traçat del mur de separació, el qual va ser declarat il·legal per la Cort Internacional de Justícia. També es pot destacar pel costat israelià l'intent de formació d'un Govern d'Unitat Nacional per part d'A. Sharon per salvar l'Executiu, el pla de retirada de Gaza i la construcció del mur. Uns 3.200 presos palestins van realitzar una vaga de fam per protestar per les condicions en les quals viuen. L'Autoritat Nacional Palestina va ser fortament qüestionada dintre dels territoris ocupats.

A **Iraq**, durant el trimestre s'ha incrementat la violència i els atacs i atemptats contra la població civil, i principalment contra els membres del nou Govern iraquí, les seves forces de seguretat i les potències ocupants. A finals d'agost, el líder xiïta A. al-Sistani va arribar a un acord amb les FFAA nord-americanes, que reben el suport de les forces de seguretat iraquianes i del líder religiós M. al-Sader, per tal de posar fi a l'operació militar nord-americana a Najaf. EUA va cedir el control de la ciutat a les forces de seguretat iraquianes, encara que *de facto* ha seguit sota el control de les milícies de M. al-Sader. Segons el Secretari de Defensa d'EUA, D. Rumsfeld, les principals ciutats del triangle sunnita (Fal-luja, Ramadi) han passat a ser controlades pels grups armats d'oposició iraquians tot i les operacions militars nord-americanes. Aquests grups han augmentat el nombre de segrests i d'assassinats de personal civil dels diversos països que conformen la coalició de forces ocupants. Per la seva banda, el Secretari General de l'ONU ha manifestat els seus dubtes sobre la legitimitat d'un procés electoral al país amb l'actual clima d'inseguretat, i ha afirmat que la invasió d'Iraq per part d'EUA va ser il·legal i va suposar un incompliment de la Carta de Nacions Unides.

Situacions de tensió i disputes d'alt risc¹³

- ❑ El nombre total de situacions de tensió s'ha elevat a 57 per la inclusió de nous contextos, com els d'Angola, Txad, Índia (Manipur) i Iemen. La situació de l'estat de Bengala Oest (Índia) ha deixat de ser considerada tensió.
- ❑ A Zimbabwe, el Govern va anunciar la intenció d'aprovar una llei que restringiria l'activitat de les ONG al país, fet que va generar nombrosos disturbis i protestes.
- ❑ L'increment de la tensió a Sri Lanka ha fet saltar les alarmes sobre una possible represa del conflicte armat.
- ❑ L'escalada de la tensió a Ossètia del Sud (Geòrgia) situa aquest context a la vora del conflicte armat.

En aquest apartat s'analitzen **57 situacions de tensió**¹⁴. Encara que la gran majoria té l'origen en anys anteriors, a continuació només es tracten breument aquells països en els quals han tingut lloc fets rellevants durant el tercer trimestre de 2004. La intensitat, naturalesa i durada dels contextos analitzats varia enormement, des d'escenaris en els quals es violen els drets humans i les llibertats fonamentals, fins a aquells on es produeixen enfrontaments de baixa intensitat. No obstant això, l'element comú en totes aquestes situacions és la possibilitat que **les tensions o disputes puguin escalar en intensitat i derivar en conflictes armats**.

Noves tensions (5)	Tensions que passen a conflictes armats (1)	Conflictes armats que passen a tensions (1)	Situacions que deixen de ser considerades tensions (3)
Angola Txad Índia (Manipur) Iemen			Índia (Bengala Oest)

Àfrica

a) Àfrica Austral

Països	Causas de fons	Evolució
Angola	Violència política, frustració social	Nova tensió
Angola (Cabinda)	Autonomia vs. independència	Reducció
Angola (Lundas) – RD Congo	Política de repatriació forçada, violació dels drets humans	Estancament
Comores	Lluita pel poder polític	Reducció
Zimbabwe	Fragilitat democràtica (crisi política i econòmica)	Escalada

¹³ Contextos en els quals es produeixen greus situacions de tensió i polarització social o política, amb enfrontaments entre grups polítics, ètnics o religiosos o entre aquests i l'Estat, amb alteracions del funcionament ordinari de les institucions de l'Estat (cops d'Estat, tocs de queda i Estats d'excepció o d'emergència) i amb índexs significatius de destrucció, morts o desplaçaments forçats de població. En aquests contextos existeixen moltes possibilitats que s'arribi a curt termini a una situació de conflicte armat. Aquestes tensions també poden no tenir lloc en l'àmbit geogràfic d'aquest Estat, però es tenen en compte en la mesura que afecten directament els interessos o l'estabilitat de l'Estat o comporten atacs puntuals en el territori d'un altre país. Finalment, s'han inclòs també aquells contextos on existeixen serioses dificultats per portar a terme la implementació dels acords de pau (en cas que existissin).

¹⁴ Alguns casos són també abordats des d'una altra perspectiva en els apartats de rehabilitació postbèl·lica, processos de pau i crisis humanitàries.

Angola alberga actualment tres escenaris de tensió diferenciats. En primer lloc, a **Cabinda**, els dos grups armats d'oposició que des de 1975 s'enfronten al Govern de Luanda per la independència d'aquest territori (el FLEC i el FLEC-FAC) van anunciar a principis de setembre la seva unificació, que pretén, segons els seus membres, establir un diàleg conjunt amb les autoritats angleses sobre el futur d'aquesta província. Per altra banda, a finals d'agost la Representant Especial de Nacions Unides per als Defensors dels Drets Humans, H. Jilani, va visitar l'enclavament des d'on va assegurar que, encara que les violacions dels drets humans en aquesta regió s'han reduït, la fustigació exercida contra la població civil per part de les FFAA continuava sent objecte de gran preocupació. En segon lloc, les forces de seguretat angleses van prosseguir l'expulsió de treballadors congoleseos de les províncies mineres del nord del país (**Lunda** nord i sud). S'estima que des de desembre de 2003 més de 120.000 congoleseos han estat expulsats. Com a conseqüència d'això, Luanda va mantenir suspès el seu programa de repatriació amb RD Congo després que el Govern de Kinshasa assegurés que no podia plantar cara a l'arribada d'uns 2.500 dels seus nacionals al dia. Nombroses organitzacions humanitàries i de drets humans han denunciat que membres de l'exèrcit han comès abusos sexuals sobre la població expulsada. Finalment, diversos aspectes esdevenuts durant el trimestre han dut a considerar la situació en el conjunt d'Angola com un tercer escenari de tensió, com són els nombrosos actes de violència política (protagonitzats principalment entre el governamental MPLA i el principal partit de l'oposició, UNITA), la forta disputa entre el Govern i l'oposició per l'establiment d'una data per a les eleccions generals i el creixent clima de frustració constatat entre la població anglesa sobre la situació que travessa el procés de rehabilitació postbèl·lica.

A **Zimbabwe**, les constants alertes que van realitzar les organitzacions humanitàries sobre la gravetat de la crisi social i humanitària que travessa el país van contrastar amb les previsions favorables abocades des d'Harare. A més, l'anunci del Govern d'aprovar una llei que controlaria i restringiria les activitats de les ONG al país va generar diversos disturbis i va provocar nombroses denúncies per part dels grups d'oposició, d'organitzacions de drets humans i d'organismes internacionals. Per la seva banda, el principal partit de l'oposició, MDC, va comunicar la suspensió de la seva participació en tot tipus d'eleccions fins que l'Executiu de R. Mugabe s'adhereixi a les directrius sobre eleccions lliures i transparents propugnades per l'organisme regional SADC.

b) Àfrica Occidental

Països	Causes de fons	Evolució
Côte d'Ivoire- Burkina Faso ¹⁵	Tensions diplomàtiques	Escalada
Ghana (Dagbon)	Enfrontaments comunitaris, lluita pel poder polític	Reducció
Guinea	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat, impacte de les crisis regionals	Escalada
Guinea Bissau	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Estancament
Guinea Equatorial	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Estancament
Nigèria	Fragilitat democràtica (inestabilitat política)	---
Regió del Riu Mano (Libèria, Côte d'Ivoire, Sierra Leone i Guinea)	Desestabilització generalitzada pels desplaçaments forçats i el flux d'armes i mercenaris	Estancament
Sao Tomé i Príncipe	Fragilitat democràtica, disputes pel control dels recursos	---
Senegal (Casamance)	Autonomia vs. independència.	Reducció

En la **regió del Riu Mano**, que comprèn diversos països que es troben en situació de conflicte o tensió, un informe del Secretari General de l'ONU alertava que l'increment dels actes de violència i l'incessant deteriorament econòmic i social a Côte d'Ivoire podria derivar en una extensió del conflicte a aquesta regió. Pel que fa a la disputa que mantenen les autoritats de **Côte d'Ivoire i Burkina Faso**, a principis de juliol el Govern burkinabès va acusar l'Executiu de L. Gbagbo de violar l'espai aeri amb vols civils i militars i va amenaçar de derrocar els seus avions si es produïa una altra intrusió. Encara que Abiyan va negar l'acusació, aquest fet va suposar un deteriorament de les relacions entre ambdós països, minvades des que Côte d'Ivoire acusés Burkina Faso d'estar donant suport als grups armats d'oposició del país i es produïssin atacs contra la població immigrada burkinabesa.

¹⁵ Als països on apareix un guió significa que no s'han constatat incidents destacables durant el trimestre.

Per altra banda, a **Guinea**, el Govern i organitzacions humanitàries i de drets humans van alertar que els recents enfrontaments entre membres de les comunitats Guerze (local) i Konianke (pertanyent als Mandingo i provinents de Libèria) han provocat un preocupant augment de la tensió a la regió de Guinea Forestal (sud-est, fronterera amb Libèria). Aquest fet, sumat a l'influx d'armes i a la incursió de mercenaris, fa témer que puguin produir-se un important esclat de la violència i un increment de la inestabilitat en aquest país. A **Guinea Bissau**, la UNOGBIS va advertir que l'actual escalada verbal entre els actors polítics està posant en perill el procés de democratització del país de cara a les eleccions presidencials que tenen previst celebrar el proper mes de març i que pretenen culminar l'etapa de transició després del cop d'Estat que va tenir lloc el setembre de 2003. En aquest sentit, l'oficina de Nacions Unides al país va sol·licitar a totes les parts la resolució de les seves disputes de manera pacífica.

A **Casamance (Senegal)**, la cúpula del grup armat d'oposició MFDC, que reivindica la independència de la regió des de 1975, va anunciar la substitució del seu ancià líder, A. Diamacoune Senghor, pel fins ara Secretari General, J-M. François Biagui, que encapçala la línia moderada del grup i defensa una major autonomia de la regió abans que la independència. El nou mandatari està considerat com un dels pocs membres de l'Executiva capaces de reagrupar les distintes faccions de l'organització i de representar una postura unificada en les negociacions amb el Govern de Dakar. Per la seva banda, en la regió de **Dagbon (Ghana)**, on el març de 2002 van morir una trentena de persones com a conseqüència dels enfrontaments entre les comunitats Andani i Abudu, el Govern va decidir aixecar definitivament l'Estat d'emergència i el toc de queda nocturn que imperava en aquest territori des que es va produir la disputa. L'Executiu va catalogar la mesura com a prova de la creixent millora de la situació de la seguretat en aquesta regió.

La situació a **Guinea Equatorial** ve marcada pels judicis celebrats contra els suposats mercenaris acusats de planejar un cop d'estat contra el President, T. Obiang, el passat mes de març. D'una banda, a Malabo, el Fiscal va sol·licitar la pena de mort per al sud-africà que suposadament va liderar l'intent, mentre que els tribunals van decidir ajornar el judici dels altres 13 acusats. Per altra banda, a Zimbabwe, la majoria de les 70 persones acusades d'estar relacionades amb els fets van ser sentenciades a diferents penes de presó. A més, el fill de l'exPrimera Ministra britànica, M. Thatcher, va ser també arrestat per la seva suposada col·laboració amb el succés, mentre que el Banc britànic Guernsey va ser acusat de finançar l'operació.

Finalment, encara que no s'ha produït cap esdeveniment destacable durant el trimestre relatiu a la situació de tensió a **Nigèria**, és important ressaltar de nou la disputa entre Camerun i Nigèria per la Península de Bakassi¹⁶ després que el Govern nigerià anunciés el retard del lliurament a Yaoundé d'aquest territori, previst pel 15 de setembre. En aquest sentit, el Parlament nigerià va ratificar que el lliurament de la Península no podrà produir-se a no ser que s'accepti un canvi en la Constitució del país. A més, els habitants de Bakassi, en la seva majoria de nacionalitat nigeriana, van continuar mostrant la seva disconformitat per entrar a formar part de territori camerunès i van insistir en la celebració d'un referèndum, mentre que alguns sectors van assegurar que si es porta a terme la transferència de sobirania s'alçaran en armes.

c) Corn d'Àfrica

Països	Causes de fons	Evolució
Eritrea i Etiòpia	Disputes territorials	Estancament
Etiòpia (Gambella)	Colonització demogràfica i control dels recursos naturals	Reducció de la tensió
Somàlia (Somalilàndia i Puntlàndia)	Disputes territorials	Estancament

Al Corn d'Àfrica, el procés de pau entre **Eritrea i Etiòpia** ha continuat estancat, fet que, segons el Secretari General de l'ONU, podria suposar en un futur una font d'inestabilitat, per la qual cosa va sol·licitar a ambdós països que fessin concessions i flexibilitzessin les seves posicions per permetre l'avanç del procés. A mitjans d'agost es van obrir perspectives positives ja que a Eritrea es va reobrir la llibertat de circulació a la missió de manteniment de la pau de l'ONU (UNMEE) i per la part etiop es va

¹⁶ Vegeu Baròmetres 1, 2 i 3.

permetre l'ús de l'espai aeri als vols de l'UNMEE procedents d'Asmara. No obstant això, a principis de setembre el Govern eritreu va tornar a establir restriccions a la llibertat de moviment i el tancament d'una via de comunicació crucial per al funcionament de l'UNMEE. Per altra banda, a l'est d'Etiòpia, a la regió de **Gambella**, es va reduir la tensió encara que existeixen 51.000 persones desplaçades internes en la zona com a conseqüència dels actes de violència de desembre i gener passats.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causas de fons	Evolució
Txad	Lluita pel poder polític, fragilitat democràtica, desestabilització pels desplaçaments forçats a causa del conflicte a Darfur	Nova tensió
Congo	Control polític de diferents grups ètnics i fragilitat democràtica	Estancament
R. Centreafricana	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Estancament
RD Congo – Rwanda – Burundi	Control polític d'una minoria i recerca de seguretat fronterera	Escalada de la tensió
Uganda- Kenya (Karamoja- Turkana)	Governabilitat, marginalització regional, enfrontaments comunitaris pel control dels recursos naturals	---
Uganda - Rwanda	Control dels recursos naturals i recerca de seguretat fronterera	---

Diversos factors han condicionat que **Txad** sigui considerat com una nova tensió. En primer lloc, les milícies progovernamentals sudaneses *Janjaweed* van perpetrar incursions i atacs a l'est del país contra la població refugiada i es van produir enfrontaments entre aquestes i les FFAA txadianes. Es va decretar el toc de queda en una població de l'est del Txad. En segon lloc, el referèndum de reforma constitucional, que permetrà al President, I. Déby, ser candidat per a un nombre il·limitat de mandats presidencials de cinc anys, ha desencadenat un clima de tensió tant per part de l'oposició política com per part de sectors de les FFAA. A més, diversos sectors de l'oposició i militars van acusar el Govern d'I. Déby de no implementar les mesures suficients per protegir la pròpia població txadiana de la comunitat Zaghawa de l'est del país, que pateix les conseqüències del conflicte en la regió de Darfur per la presència de milers de persones refugiades sudaneses i els atacs de les milícies sudaneses. A la fi de setembre, les FFAA van realitzar una operació militar contra els suposats perpetradors d'un intent de cop d'Estat. Finalment, el benefici per l'inici de l'exportació de petroli també s'ha considerat clau en l'actual tensió i lluita pel poder polític en el país.

Un any i mig després de l'acord de pau a **Congo** entre el Govern de D. Sassou-Nguesso i les milícies 'Ninjas' del reverend Ntoumi, la situació no ha variat gaire a la regió de Pool, epicentre dels enfrontaments. La presència dels cossos de seguretat estatals a la regió continua sent simbòlica i els 'Ninjas' van cometre actes de saqueig i abusos contra la població civil. Segons fonts locals de la regió de Pool relacionades amb les milícies 'Ninjas', ni el Govern ni Nacions Unides han portat a terme cap projecte de reconstrucció a la zona. La situació s'ha mantingut en calma en els últims mesos, i només s'han produït alguns actes de criminalitat no vinculats a activitats polítiques o militars. Per altra banda, s'ha produït una escalada de la tensió entre **RD Congo, Burundi i Rwanda**¹⁷, a causa de la matança en un camp de refugiats congoleesos a Gatumba, situat a Burundi.

A la **R. Centreafricana**, més d'un any després de la fi del cop d'Estat el març de 2003, l'organització *Norwegian Refugee Council* va considerar que van persistir la inseguretat i els desplaçaments forçats de població. El Govern va continuar duent a terme els preparatius electorals, però encara no ha pogut garantir la seguretat a tot el país, ja que a Txad encara es troben 27.000 persones refugiades centreafricanes fugides a causa dels enfrontaments del recent conflicte.

¹⁷ Vegeu l'apartat de conflictes armats.

e) Magrib i Nord d'Àfrica

Països	Causes de fons	Evolució
Mauritània	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Escalada

Dues qüestions van agreujar la situació a **Mauritània**. En primer lloc, el Govern va detenir més de 20 membres de la Guàrdia Nacional i altres 20 civils acusats de planejar un nou intent de cop d'Estat aprofitant el viatge que el President, M. A. Ould Taya, tenia previst pel 14 d'agost. Segons el Govern, aquests militars estaven vinculats amb l'intent de cop d'Estat del juny de 2003, encara que aquestes detencions han estat considerades com una purga dels sectors islamistes de les FFAA. A més, Mauritània va acusar Líbia i Burkina Faso de donar suport a aquest intent de cop. En aquest sentit, van continuar detingudes més de 120 persones vinculades al cop d'Estat de juny de 2003, entre elles el màxim líder opositor islamita i expresident, M. K. Ould Haidalla. En segon lloc, el país es va veure afectat per la plaga de llagostes més greu des de 1989, i va sol·licitar l'assistència internacional per intentar pal·liar la situació¹⁸.

Amèrica

a) Amèrica del Nord, Amèrica Central i Carib

*Paï'ses	Causes de fons	Evolució
Guatemala	Exclusió política i històrica, injustícia social, incompliment dels acords de pau, impunitat i crim organitzat	Estancament
Mèxic (Chiapas)	Exclusió i desigualtats econòmiques	Estancament

A **Guatemala**, l'escalada de la conflictivitat agrària es va traduir en un increment substancial del nombre d'ocupacions de terres, de desallotjaments forçosos per part del Govern i de les mobilitzacions d'organitzacions de la societat civil en tot el país. Els enfrontaments entre grups de camperols i la policia van provocar diversos morts i ferits i van causar la invalidació *de facto* de l'acord a què havien arribat les parts el mes de juny, segons el qual no es produïrien invasions de terres ni desallotjaments en els següents mesos. Per altra banda, es va reduir ostensiblement la tensió amb els exparamilitars (ex PAC) després que el Congrés aprovés una llei que els garanteix una indemnització pels serveis prestats a l'Estat durant el conflicte armat (1960-96). Finalment, cal destacar que tant Nacions Unides com l'OEA com nombroses organitzacions de drets humans han denunciat els alts índexs d'homicidis de dones, que podrien arribar a la xifra de 700 a finals d'any si persisteixen les tendències actuals.

A **Mèxic (Chiapas)**, es van registrar enfrontaments en algunes comunitats indígenes per considerar la població que les autoritats locals no atenen les seves necessitats bàsiques. En aquest sentit, el bisbe emèrit de Chiapas, S. Ruiz, va advertir davant la Càmera de Diputats que persisteixen les condicions perquè es repeteixi una massacre com la d'Acteal (1997) i va denunciar una creixent presència paramilitar i l'existència de 13.000 persones desplaçades internes.

b) Amèrica del Sud

Països	Causes de fons	Evolució
Bolívia	Problemes de governabilitat	Estancament
Equador	Problemes de governabilitat	Reducció
Perú	Problemes de governabilitat	Estancament
Rio de Janeiro (Brasil)	Exclusió, desigualtats econòmiques, control comprat narcotràfic	Estancament
Veneçuela	Problemes de governabilitat	Reducció

A **Bolívia** es va celebrar amb normalitat i sense incidents significatius el referèndum sobre la política energètica del país, en el qual la majoria de la ciutadania es va mostrar favorable que l'Estat recuperi un paper protagonista en l'explotació i la distribució del gas. No obstant això, els dies previs a aquesta consulta es van registrar mobilitzacions a diverses parts del país contra la celebració del referèndum i en exigència a diverses demandes sectorials, cosa que va provocar diversos enfrontaments i la

¹⁸ Vegeu l'apartat de crisis humanitàries.

paralització de determinades zones i de distints serveis. A més, el mateix Govern va confirmar posteriorment un intent fallit de cop d'Estat per desestabilitzar el país. Per altra banda, es van incrementar significativament les ocupacions de terres i les protestes del col·lectiu 'cocalero' (especialment a la vall dels Yungas), que exigeix una major inversió en programes de desenvolupament alternatiu i la no eradicació de la fulla de coca destinada a usos tradicionals. Finalment, cal destacar l'atur nacional i la presa de refineries en diverses parts del país per part del col·lectiu de transportistes per protestar contra el desproveïment de combustible.

A **Equador** no es van registrar les massives mobilitzacions populars demanant la renúncia del President que s'havien produït en els primers mesos de l'any. No obstant això, el moviment indígena Pachakutik va presentar un projecte de llei que preveu la convocatòria d'un referèndum per revocar el mandat del President i de qualsevol càrrec públic, fent palès que persisteix la confrontació entre L. Gutiérrez i gran part de les organitzacions camperoles, indígenes i sindicals. Això també es va evidenciar durant la celebració a Quito del Primer Fòrum Social de les Amèriques, en el qual milers de persones es van manifestar contra determinades polítiques neoliberals al continent però també contra l'Executiu equatorià.

A **Perú**, l'atur nacional convocat contra el Govern per l'oposició i per organitzacions socials i sindicals va coincidir amb la celebració al país de la Copa Amèrica i va provocar seriosos disturbis i la detenció de desenes de persones. Les demandes de renúncia d'A. Toledo van anar en augment, sobretot després dels nombrosos casos de corrupció que van esclatar en l'entorn immediat del President. Per altra banda, també es va incrementar la tensió en algunes regions del sud del país que consideren que el Govern no atén les seves necessitats. Entre aquestes cal destacar la mobilització contínua de milers de persones al departament de Cajamarca contra l'intent del Govern d'ampliar el permís d'exploració minera a la transnacional *Newmont*. Els motius de les protestes, que van provocar el bloqueig de carreteres i la paralització dels comerços i les escoles, eren de tipus mediambiental (pel risc de contaminació dels principals aqüífers de la regió) i cultural (ja que la ubicació de la mina correspon a un lloc sagrat per a la civilització inca).

A **Veneçuela**, el President H. Chávez romandrà al càrrec fins al gener de 2007, ja que va aconseguir un 59% dels vots al referèndum revocador celebrat a l'agost, que va gaudir d'una alta participació i que es va portar a terme amb relativa normalitat. Tot i que els nombrosos observadors electorals desplegats van avalar els resultats, l'oposició els va impugnar oficialment per considerar que s'havia produït frau massiu. Després del referèndum, la polarització i la mobilització socials es van reduir considerablement, encara que la proposta per part de l'oficialisme de modificar la Constitució perquè el President pugui ser reescollit indefinidament va provocar de nou les protestes d'una oposició política cada vegada més dividida davant les noves estratègies a seguir. Per altra banda, va persistir la tensió diplomàtica entre Veneçuela i Colòmbia després que diverses persones veneçolanes fossin assassinades a la frontera comuna i que Caracas i Bogotá acusessin respectivament dels fets els paramilitars colombians i la guerrilla de les FARC.

Àsia

a) Àsia Meridional

Països	Causes de fons	Evolució
Índia-Pakistan	Disputes territorials	Reducció
Índia (Gujarat)	Enfrontaments religiosos	Estancament
Índia (Manipur)	Fragilitat democràtica, lluita antiterrorista	Nova tensió
Índia (Tripura)	Autonomia vs. Independència	---
Pakistan	Enfrontaments religiosos, lluita antiterrorista	Estancament
Sri Lanka	Autonomia vs. independència, diferències religioses	Escalada

Pel que fa a la situació entre **Índia** i **Pakistan**, al llarg del trimestre s'ha mantingut la tendència d'enfortiment del diàleg entre ambdós països, amb la celebració de nombroses trobades directes¹⁹.

¹⁹ Vegeu l'apartat de processos de pau

A l'Índia s'han mantingut diversos escenaris de tensió en diversos estats. A l'estat de **Gujarat** cal destacar l'obertura d'una nova investigació destinada a esclarir les causes de l'incendi del tren que va desencadenar la massacre de l'any 2002 i poder així dictaminar si aquest va ser provocat o no. Per altra banda, es van reobrir les causes contra 21 persones hindús acusades de participar en la massacre de musulmans i 16 d'elles van ser condemnades com responsables de la mort d'11 musulmans. A més, la Cort Suprema va ordenar a la policia la revisió d'alguns dels 2.000 casos que van ser tancats prèviament, ja que molts testimonis es van negar a donar el seu testimoni després d'haver rebut amenaces. La policia haurà de decidir quins casos són susceptibles de revisió, ja que després de la massacre es van presentar més de 4.000 denúncies, la meitat de les quals van ser arxivades. No obstant això, al llarg del trimestre s'han repetit episodis de violència comunitària i s'ha arribat fins i tot a decretar el toc de queda en algunes zones de l'estat. Malgrat tot, cal destacar l'anunci del nou Govern central sobre l'elaboració d'una llei per protegir les minories religioses i lluitar contra la violència comunitària, perseguint als que l'infringeixen. Mitjançant aquesta llei, l'Executiu pretén evitar fets com la massacre de 2002.

A l'estat de **Manipur**, el Govern va decretar un toc de queda de caràcter indefinit a Imphal, capital de l'estat (les condicions del qual van ser flexibilitzades a partir del mes d'agost) després de les massives mobilitzacions que es van convocar per protestar per la mort d'una dona a les mans de les forces de seguretat, acusada de formar part d'un grup armat d'oposició. Les mobilitzacions de caràcter multitudinari van continuar al llarg de tot el trimestre, amb la demanda de la retirada de la legislació antiterrorista (Llei de Poders Especials de les FFAA). Centenars de persones han estat detingudes en aquests mesos. El Govern ha llançat una oferta de diàleg a la població que a la fi del trimestre no havia fructificat.

A **Pakistan** han prosseguit els enfrontaments armats entre les forces de seguretat i suposats membres de milícies Taliban i de la xarxa al-Qaida a la zona de Waziristan Sud, cosa que ha provocat el desplaçament forçat de centenars de persones. Aquests enfrontaments han vingut acompanyats de sancions econòmiques a les tribus tradicionals de la zona per la seva suposada complicitat amb els militants armats. El Govern ha admès que té desplegats més de 100.000 soldats al llarg de la frontera amb Afganistan, que suposa que els efectius desplegats al llarg de la Línia de Control (frontera *de facto* entre Índia i Pakistan) han disminuït. També es van produir diversos actes de violència a la província de Baluchistan, actes que el Govern va insistir a diferenciar de les operacions contra al-Qaida i les milícies Taliban. Per altra banda, s'han produït diversos atemptats al llarg del trimestre en diferents ciutats del país, un d'ells contra S. Aziz, Primer Ministre designat pel president per substituir Z. K. Jamali al capdavant d'aquest càrrec.

La situació de **Sri Lanka** ha continuat empitjorant al llarg del trimestre. Els episodis de violència s'han repetit, sobretot entre el grup armat d'oposició LTTE i la facció dissident liderada pel coronel Karuna, violència que ha ocasionat diverses morts i que ha aixecat les alarmes davant un possible fracàs de l'alt el foc²⁰. El Viceministre d'Exteriors noruec, V. Helgesen, va declarar que aquestes violacions de l'alt el foc podrien desembocar en una guerra de baixa intensitat. A més, el LTTE ha mantingut les seves acusacions contra el Govern de donar suport a aquesta facció. L'anunci del coronel Karuna que crearia un partit polític va motivar la campanya del LTTE en la qual afirmava que només el LTTE i el TNA (partit tamil pròxim al LTTE) són els representants legítims del poble tamil.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Països	Causes de fons	Evolució
Filipines	Fragilitat democràtica	Estancament
Indonèsia (Moluques)	Enfrontaments religiosos, colonització demogràfica, autonomia vs. independència	---
Indonèsia (Papua Occidental)	Autonomia vs. independència, enfrontaments religiosos, colonització demogràfica i control pels recursos naturals	Estancament
Indonèsia (Sulawesi)	Enfrontaments religiosos, colonització demogràfica	---
Tailàndia	Marginació regional	Reducció

²⁰ Íbid

A **Filipines**, les mobilitzacions i protestes contra la proclamació definitiva de G. M. Rierol com a nova Presidenta després dels comicis del 10 de maig es van perllongar sis setmanes i van provocar diversos ferits en distintes parts del país. El contrincant electoral de G. M. Rierol no va reconèixer el resultat i va acusar l'oficialisme d'haver orquestrat un frau massiu. Per altra banda, l'antic grup armat d'oposició Exèrcit d'Alliberament Popular de Cordillera (CPLA, per les seves sigles en anglès) va declarar que donava per finalitzat l'acord de pau que va signar el 1986 amb l'expresidenta C. Aquino per considerar que els successius governs no han complert els compromisos estipulats en aquest acord, especialment els referents al desenvolupament de l'autonomia de la regió i al control de l'extracció il·lícita de recursos naturals. Fins al moment, el CPLA i el Govern han entaulat negociacions per abordar la possible integració de membres del CPLA en la policia o l'exèrcit o la proliferació de milícies privades i la situació d'inseguretat a la regió autònoma de Cordillera.

A **Indonèsia**, la celebració de les primeres eleccions presidencials de la història del país i la intensificació de la lluita antiterrorista després de l'atemptat a Djakarta contra l'ambaixada australiana van provocar alguns disturbis en diverses parts del país. A **Papua Occidental/Irian Jaya**, els enfrontaments comunitaris a la regió de Kwamki Llepi van provocar alguns morts i diverses desenes de ferits, repetint així els fets de violència que ja s'havien produït el mes de juny. Per altra banda, cal destacar la declaració conjunta que van fer diversos líders de la regió, incloent-hi representants del grup armat d'oposició OPM, a favor de la lluita pacífica per l'autodeterminació de Papua Occidental. Aquests líders, que van acordar la creació d'un consell unitari en pro de la independència, també van participar en les manifestacions que exigirien al Govern de Djakarta un referèndum similar al que va tenir lloc a Timor-Leste per decidir l'estatus polític de la regió.

A **Tailàndia** van prosseguir les vagues i les manifestacions contra la inseguretat a les regions del sud del país, on més de 250 persones han mort des de principis d'any, cosa que va provocar el tancament de nombroses escoles i temples budistes. En aquest sentit, diverses organitzacions de drets humans han criticat la deriva autoritària del Govern i l'ús excessiu de les força dels cossos de seguretat de l'Estat per combatre determinades organitzacions secessionistes islàmiques en el sud del país. A més, aquestes mateixes organitzacions de drets humans van denunciar que fins al moment unes 2.000 persones han estat executades extrajudicialment en el marc de la campanya contra el narcotràfic iniciada pel govern, que atribueix aquestes morts als enfrontaments amb xarxes de tràfic de droga.

Europa i Àsia Central

a) Àsia Central i Cauques

Països	Causas de fons	Situació
Armènia	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Estancament
Azerbaidjan	Desigualtats en la distribució de recursos, fragilitat democràtica	Estancament
Geòrgia	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Escalada
Kirguistan	Independència de la Vall de Ferghana, fragilitat democràtica	Estancament
Turkmenistan	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Estancament
Uzbekistan	Independència de la Vall de Ferghana, problemes de governabilitat	Estancament

A Armènia i Azerbaidjan van continuar les demandes d'una major democratització per part de l'oposició i de la societat civil. En el cas d'**Armènia**, la coalició opositora Artarutiun va rebutjar el paquet de reformes constitucionals anunciades pel president, R. Kocharian, per considerar-les insuficients i com un intent de legitimar l'actual Govern davant la comunitat internacional, però que segons aquesta no significaran una millora de la governabilitat i de les llibertats del país. A **Azerbaidjan**, la possible presència de representants armenis en exercicis militars que havien de realitzar a Azerbaidjan els països no membres associats a l'OTAN que formen part del *Partnership for Peace* van provocar nombroses protestes al setembre que van forçar el Govern a cancel·lar aquests exercicis. No obstant això, aquestes protestes han estat interpretades com la primera expressió pública de la voluntat de la ciutadania, a la qual el Govern ha hagut de respondre modificant la seva posició inicial de convidar la part armènia a aquests exercicis, com a mostra de bona voluntat cap a l'OTAN.

Durant aquest trimestre s'han intensificat la violència i els enfrontaments entre les FFAA de **Geòrgia** i els grups armats d'oposició de la república secessionista d'**Ossètia del Sud**, que han provocat el desplaçament forçat de 800 persones. El President georgià, M. Saakashvili, va considerar que a Ossètia del Sud s'estan cometent actes de neteja ètnica i va denunciar la mort de més de 40 civils als enfrontaments armats entre les parts. A mitjans d'agost es va signar un alt el foc que va ser violat per les parts. El Ministre d'Exteriors rus, S. Lavrov, va rebutjar la proposta de l'enviada especial de la UE al Cauques, H. Talvitie, de celebrar una conferència internacional per tractar el conflicte osetià. Per altra banda, el Secretari General de l'ONU ha destacat l'alt grau d'impunitat amb què es cometen assassinats i segrests a la república secessionista d'**Abjàsia** i la falta de garanties de la població civil. K. Annan va sol·licitar a la part abjaza que permetés l'entrada de la missió de l'ONU al país (UNOMIG) a la zona fronterera amb **Geòrgia** per garantir la seguretat i monitoritzar l'alt el foc entre les parts, i va lamentar que Abjàsia hagi seguit rebutjant discutir el pla marc proposat per Nacions Unides sobre el repartiment de competències entre Geòrgia i Abjàsia.

A **Uzbekistan**, el Govern va iniciar una campanya de crida i cerca dels responsables dels tres atemptats a la capital, Taixkent, l'autoria dels quals és atribuïda pel govern al grup armat d'oposició Hizb ut-Tahrir. Per altra banda, diverses organitzacions de drets humans van denunciar l'execució de dos presos, així com la pràctica de la tortura, les detencions arbitràries, la celebració de judicis sense garanties o la repressió de la minoria musulmana. Finalment, el Govern va anunciar l'inici de la delimitació fronterera amb Kirguistan i del procés de desminatge en aquesta mateixa frontera, especialment en la zona de la Vall de Ferghana. A **Kirguistan**, la Cort Constitucional estudia la possibilitat que el President, A. Akaev, es presenti a un tercer mandat a les eleccions previstes pel 2005, mentre que algunes organitzacions van advertir sobre l'amenaça que suposaria per a l'estabilitat política i les relacions internacionals del país el fet que l'oficialisme cometés frau en els comicis locals, parlamentaris i presidencials que se celebraran en els pròxims 18 mesos. A **Turkmenistan**, organitzacions de drets humans van reclamar l'alliberament incondicional d'un presoner de consciència acusat de crims contra l'Estat.

b) Europa

Països	Causas de fons	Situació
Belarús	Fragilitat democràtica (repressió oposició política)	Escalada
Moldova, Rep. de	Fragilitat democràtica, independència de la regió del Dniester	Estancament
Sèrbia i Montenegro	Fragilitat democràtica, lluita pel poder polític	Estancament
Sèrbia i Montenegro (Kosovo)	Autonomia vs. independència	Estancament
Ucraïna	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Estancament

A **Belarús**, el Govern va anunciar la decisió de celebrar, en paral·lel amb les eleccions parlamentàries del pròxim 17 d'octubre, un referèndum sobre la concurrència il·limitada a la presidència de l'actual President, A. Lukashenko, cosa que va aixecar les crítiques d'alguns països i organismes internacionals. En aquest sentit, Minsk també va prohibir a l'oposició política la possibilitat de fer campanya electoral als mitjans de comunicació estatals sobre el referèndum proposat. Respecte a la situació a **Ucraïna**, destaca la decisió del Govern de convidar de forma oficial els observadors internacionals de l'OSCE, el Consell d'Europa, la UE i Nacions Unides a supervisar les eleccions presidencials del proper 31 d'octubre. D'altra banda, a **Moldova**, l'Alt Comissionat sobre Minories Nacionals de l'OSCE, R. Ekeus, va denunciar la campanya de discriminació de la comunitat moldava a la regió del Transdniester, després del tancament d'una altra escola d'aquesta comunitat. Per la seva banda, el President, V. Voronin, va presentar un projecte de llei davant el Parlament per reformar el Tribunal Constitucional amb l'objectiu que aquest pugui atendre les denúncies individuals de violacions dels drets humans.

Als Balcans, el màxim responsable de l'UNMIK, H. Holkeri, va instar els líders de la minoria sèrbia de **Kosovo** a reconsiderar el boicot de les eleccions parlamentàries previstes per l'octubre al·legant que aquest fet només anirà en detriment de la població sèrbia. En aquest sentit, a mitjans d'agost, H. Holkeri va ser rellevat del seu càrrec pel diplomàtic danès S. Jessen-Petersen, qui, en la presa de

possessió, va subratllar la importància de la resolució pacífica de l'estatus de Kosovo com a eix de l'estabilitat en tota la regió dels Balcans. Per altra banda, els líders dels tres principals partits de majoria albanesa de la regió de la Vall de Presevo (sud de Sèrbia) van anunciar un programa conjunt per demanar l'autonomia regional amb el dret d'annexionar-se a Kosovo, en considerar que són discriminats per la majoria sèrbia. Finalment, ACNUR va assegurar que l'increment dels assassinats de població serbokosovar durant el passat any posen de manifest que les relacions interètniques a la província autònoma són extremadament fràgils i que aquests grups minoritaris continuen necessitant protecció internacional.

Per altra banda, a **Sèrbia i Montenegro**, un informe dels Relators del Comitè de Supervisió del Consell d'Europa assenyalava la insuficiència dels canvis experimentats en el país des de la caiguda del règim liderat per S. Milosevic, entre els quals destacava la lentitud del procés de reforma democràtica i de la recuperació econòmica i social, a més dels incompliments relatius a les obligacions estatals pel que fa al Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia. Per altra banda, els jutges van dictar a mitjans de setembre un retard d'un mes en el procés contra l'expresident per donar temps a la defensa (nomenada pel TPIY després de considerar la incapacitat d'autodefensa de l'exmandatari) a preparar el cas, mentre que els advocats nomenats han denunciat la falta de cooperació de S. Milosevic i la renúncia a atestar de molts dels testimonis de la defensa. A més, el Govern grec va anunciar la propera extradició d'un dels principals sospitosos de l'assassinat del Primer Ministre serbi, Z. Djindjic, l'any passat, mentre que l'Executiu hongarès va sol·licitar a les autoritats sèrbies la protecció de la minoria hongaresa a la província de Vojvodina després de l'augment de la violència contra aquesta població.

Pròxim Orient

Països	Causes de fons	Evolució
Aràbia Saudita	Lluita antiterrorista, fragilitat democràtica	Estancament
Iran	Lluita pel poder polític i fragilitat democràtica	Estancament
Líban-Israel	Disputes territorials, impacte del conflicte armat entre Israel i Palestina	Escalada
Iemen	Fragilitat democràtica	Nova tensió

A **Aràbia Saudita**, el Govern va oferir una amnistia parcial als sospitosos d'haver comès actes de terrorisme en cas que es lliuressin i només per als crims comesos en nom de la religió. No obstant això, el seguiment d'aquesta iniciativa va ser més aviat escàs, encara que el Govern va assenyalat que diversos països havien lliurat un total de 27 persones acusades d'haver comès actes terroristes. A més, es van practicar nombroses detencions en el marc d'operacions antiterroristes dutes a terme per les forces de seguretat. Per altra banda, va començar el judici contra tres advocats reformistes acusats pel govern de promoure la Monarquia constitucional i d'utilitzar llenguatge occidental per demandar reformes polítiques. Aquest és el primer judici polític públic que té lloc en el país. El Govern també va anunciar la convocatòria d'eleccions locals de cara a l'any que ve, cosa que suposaria les primeres eleccions al país, de les quals, tanmateix, quedarien excloses les dones, els menors de 21 anys i els estrangers.

A **Iran**, la celebració i posterior suspensió d'un judici contra els responsables de la mort en guarda d'una periodista canadenc d'origen iranià va fer incrementar les tensions amb Canadà davant la negativa del Govern iranià d'acceptar la presència d'observadors internacionals de drets humans. *Human Rights Watch* i Amnistia Internacional, per la seva banda, van fer una crida a les autoritats perquè alliberessin els estudiants empresonats des de fa cinc anys durant les manifestacions per a la democratització del règim. Per altra banda, desenes de dones van ser detingudes, acusades de violar el codi islàmic de vestimenta. La policia va afirmar que augmentarien les detencions contra tot aquell que cometés actes de corrupció social. Finalment, la majoria conservadora del Parlament va votar en contra d'un pla de reformes destinades a l'obertura del país a les inversions estrangeres, que hauria permès que les empreses d'exploració petrolera operessin dins del país, així com la presència de bancs estrangers.

Respecte a la disputa entre **Líban i Israel**, el Govern libanès va acusar Israel de violar el seu espai aeri en diverses ocasions, fet que constitueix una violació de la Línia Blava que divideix ambdós països. A més, un destacat dirigent del grup Hezbollah, G. Awali, va ser assassinat a Beirut amb un cotxe bomba,

mentre que diversos enfrontaments al sud del Líban van provocar la mort de dos soldats israelians i d'un membre de Hezbollah. Davant d'aquests fets, el Representant del Secretari General de l'ONU al Líban, S. da Mistura, va alertar que aquests actes podien posar en perill la relativa situació d'estabilitat a la zona i va plantejar la possibilitat de reclamar al Consell de Seguretat una condemna sobre Israel pels fets. En aquest sentit, el Consell de Seguretat de l'ONU va estendre la missió de l'ONU que supervisa la Línia Blava que separa Israel i Líban (UNIFIL) fins el 31 de gener de 2005 per temor que es produeixi una escalada de la tensió.

A **Yemen**, després de diverses setmanes d'intensos enfrontaments, el Govern va anunciar la derrota dels seguidors del clergue xiïta, H. Al-Houthi. Els enfrontaments es van produir després del fracàs d'un intent de negociació amb el clergue, a qui el Govern va acusar de promoure la violència sectària i de formar un grup armat, i van continuar tot i que el Govern va declarar derrotats els seguidors d'H. Al-Houthi. Més de 2.000 membres de les forces de seguretat van ser desplegats. Segons algunes fonts, almenys 200 persones podrien haver mort com a conseqüència de la violència armada.

Processos de pau

- ❑ L'esperançador procés del Govern de Sudan amb el SPLA sofreix retards importants a causa de la influència del conflicte de la regió de Darfur
- ❑ Índia acumula el major nombre de processos de negociació, en gran majoria directes, entre el Govern i els grups armats que operen en diversos dels seus estats.
- ❑ El nou President d'Indonèsia s'ha mostrat disposat a solucionar el conflicte d'Aceh de manera pacífica, i els maoistes del Nepal reiteren la seva voluntat d'obrir negociacions, encara que sigui a l'estranger. A Burundi, per contra, els acords de pau i el procés de reconciliació passen per un moment d'extrema fragilitat
- ❑ S'observa que els processos asiàtics dels darrers anys acostumen a tenir com a base les negociacions internes, amb el suport de tercers països en la meitat dels casos, mentre que els processos africans depenen en major mesura de les operacions de manteniment de la pau de Nacions Unides o de caràcter multinacional.
- ❑ En el període octubre 2003- setembre 2004, l'índex "de pau negociada" presenta una mitjana interanual d'1,3 punts sobre 3, inferior a la mitjana de tot l'any 2003, que va ser d'1,5 punts

En aquest apartat s'analitzen els conflictes armats o els conflictes no resolts que han entrat en una fase de negociació formal que ja estan bolcats a un clar procés de pau o bé que estan explorant l'inici d'unes negociacions. Dels **31 processos analitzats**, 14 corresponen al continent asiàtic i 11 a l'Àfrica. En 25 d'ells hi ha negociacions formals i en 6 s'estan explorant possibilitats, amb la novetat de la Xina (Tibet). 18 negociacions o exploracions corresponen a conflictes armats i 13 a conflictes no resolts.

3.1. Evolució dels processos de pau

Tabla 3.1. Evolución de las negociaciones al finalizar el tercer trimestre

Bé (6)	Amb dificultats (10)	Malament (9)	En exploració (6)
Armènia- Azerbaidjan <i>Índia (DHD</i> <i>Índia (NSCN-IM)</i> <i>Índia (NSCN-K)</i> Índia- Pakistan Myanmar (KNU)	Côte d'Ivoire Filipines (MILF) Filipines (NPA) Geòrgia (<i>Ossètia del Sud</i>) <i>Índia (PWG)</i> Libèria Nigèria (Centre i Nord) <i>RPD Corea- EUA</i> Somàlia Sudan (SPLA)	Colòmbia (AUC) <i>Geòrgia (Abjàsia)</i> Israel- ANP <i>Myanmar (LND)</i> Nigèria (Delta del Níger) RD Congo <i>Sàhara Occidental</i> Sri Lanka Sudan (SLA-JEM)	<i>Angola (Cabinda)</i> Xina (Tibet) Burundi (FNL) Colòmbia (ELN) <i>Índia (PW)</i> Nepal

(En cursiva s'assenyalen els conflictes no resolts i que no estan en fase de lluita armada²¹. En negreta, els nous processos exploratoris).

Pel que fa al trimestre anterior, s'han retirat els casos del Congo, Xipre i Senegal (Casamance), per considerar que són conflictes on ja no hi ha activitat armada. En aquest últim país, el Banc Mundial ha concedit un crèdit de 20 milions de dòlars nord-americans pel desenvolupament de Casamance i per protegir la desmobilització de 2.000 excombatents i les seves famílies, i s'ha produït un relleu en la direcció del grup armat d'oposició MFDC, ja que ha pres la presidència del grup un dirigent de la línia moderada, que lluita per aconseguir una autonomia en aquesta regió. També s'han obviat els casos de Mèxic (Chiapas) i Índia (ULFA), en no haver fructificat en cap d'ambdós casos les exploracions que s'estaven realitzant amb anterioritat. Per contra, s'ha incorporat el cas de Geòrgia (Ossètia del Sud), un

²¹ En aquest apartat entenem per "conflictes no resolts" aquelles situacions en les quals havent existit en el passat un nivell elevat de tensió, amenaces de caràcter militar o enfrontaments armats, en l'actualitat no es produeixen aquest tipus d'enfrontaments, però sense que les parts hagin assolit encara un acord de pau definitiu, el que motiva que existeixin o s'explorin negociacions.

conflicte de baixa intensitat en aquests moments, però en què els esforços de negociació travessen serioses dificultats.

Àfrica

a) Àfrica Occidental

A **Côte d'Ivoire**, a l'agost va concloure la cimera d'Accra, afavorida per ECOWAS i l'ONU, amb l'acord de dur a terme reformes polítiques i un nou calendari de desarmament i desmobilització (DDR) que ha de començar a mitjans d'octubre, d'aprovar una llei que faciliti l'adquisició de la nacionalitat ivoriana, i de delegar certes funcions del President al Primer Ministre. Aquests acords han permès el retorn de l'oposició al Govern Nacional de Reconciliació, malgrat que això no ha impedit que els organismes regionals critiquessin la poca col·laboració d'alguns líders polítics. ECOWAS, la UA i l'ONU van acordar també crear un equip conjunt per a la supervisió del compliment dels acords d'Accra. En el marc del programa de reconciliació, s'ha format la primera unitat mixta de policia, i la UNOCI ha anunciat l'obertura de "corredors de pau" entre el nord i el sud del país, com a mecanisme per promoure la confiança i la llibertat de moviments dins del país.

A **Libèria**, el trimestre s'ha caracteritzat pels enfrontaments entre faccions del LURD, la negativa de mil combatents de lliurar les armes i les dificultats per acabar el procés de desarmament i desmobilització iniciat a l'abril, amb quatre mesos de retard. Tot i que des de llavors s'ha aconseguit desmobilitzar 66.000 combatents i que el 85% dels menors soldats ja han tornat amb les seves famílies, una comissió governamental va rebutjar la proposta de la UNMIL de finalitzar el programa DDR a finals d'octubre, al·legant que no hi ha fons suficients i que el programa hauria de durar uns mesos més. Tot i això, el Govern, l'ONU i organitzacions humanitàries han declarat quatre zones del país, controlades pel LURD, zones segures pel retorn de persones refugiades. Així doncs, tant Côte d'Ivoire com Libèria presenten dificultats per dur a terme els seus programes de desarmament i desmobilització, cosa que constitueix un risc d'inestabilitat per a la regió a causa del tràfic d'armes existent a la zona i dels moviments d'excombatents liberians en altres països veïns.

A **Nigèria**, tres importants membres de la comunitat Ijaw van anunciar el juliol la seva retirada de l'acord de pau aconseguit a l'Estat del Delta per estar en desacord amb l'estatut de la ciutat de Warri i la seva representativitat en el conjunt del procés. Als voltants de la localitat de Port Harcourt s'han produït enfrontaments entre milícies armades, que han produït centenars de morts. A l'agost, finalment, es va iniciar una Conferència de Pau entre els representants de les comunitats musulmanes i cristianes de l'Estat de Plateau que va permetre frenar els enfrontaments produïts en els últims mesos.

b) Corn d'Àfrica

El procés de pau de **Somàlia** ha seguit el seu curs, amb la inauguració a Nairobi del nou Parlament Federal de Transició, compost per 275 membres i presidit per l'empresari resident a Dubai, S.H. Shaik Aden. Els seus principals reptes seran consolidar l'alt el foc, controlar les armes pesades, desmobilitzar certes milícies i establir un nou cos militar i policial. El Parlament ha decidit posposar l'elecció del President de Somàlia fins el 10 d'octubre. El general "Morgan", que va estar absent a la Conferència de Pau, va decidir reincorporar-se a les converses de pau que se celebren a Kenya. També cal destacar, donat el simbolisme que té pel que fa a la normalització, l'obertura a la capital d'una fàbrica de refrescos finançada per capital somali i la reunió de 150 acadèmics, empresaris i membres de la diàspora per debatre la reconstrucció del país.

En relació al procés que segueix el Govern de **Sudan** amb el **SPLA**, durant el trimestre s'ha constatat un ritme molt lent de les converses que es mantenen a Kenya, probablement a causa de les tensions enregistrades a la regió de Darfur. Tanmateix, ambdues parts han acordat renovar per sis mesos l'alt el foc a les Muntanyes de Nuba i per tres mesos el de tot el sud del país. A la regió de Darfur, en canvi, no ha fructificat cap de les negociacions que el Govern ha mantingut amb els grups armats d'oposició JEM i SLA. El juliol, les converses que s'havien de dur a terme a Etiòpia es van trencar abans de començar, per la negativa d'aquests grups de celebrar negociacions en aquest país per no considerar-lo neutral. El govern sudanès també va demanar la mediació de Líbia. A l'agost hi ha haver un nou

intent a Nigèria sota els auspicis de la UA, però no va tenir resultats palpables perquè els grups es van negar a desarmar-se si abans no ho feien les milícies àrabs Janjaweed que operen a la regió. Aquestes converses es van trencar finalment el setembre sense arribar a cap acord, encara que no es descarta reiniciar-les a l'octubre si s'accepten les condicions que han proposat el JEM i el SLA i que són el desarmament de les milícies i l'establiment d'una zona lliure de vols a Darfur. Tant l'ONU com la UA tenen previst desplegar uns 3.000 soldats i 1.000 policies a la regió.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

Els esdeveniments més destacats a **Burundi** han estat, d'una banda, l'acord aconseguit a Pretòria, el mes de juliol, pel repartiment del poder polític en el país, i pel qual la majoria hutu assumirà el 60% dels llocs del nou govern i de l'Assemblea Nacional, cosa que va ser rebutjada per la majoria dels partits tutsis, que en els mesos següents han exigint obrir un nou diàleg sobre el repartiment del poder i han boicotejat la reunió del Consell de Ministres. La tensió entre els grups que mesos enrere van signar els acords de pau va en augment, per la qual cosa la fragilitat del procés podria justificar que en posteriors edicions del "Baròmetre" es tornés a seguir el compliment o la validesa d'aquests acords. El segon esdeveniment ha estat la massacre de 160 refugiats congolesos tutsis produïda a l'agost en el camp burundès de Gatumba, l'autoria de la qual encara és confusa. L'Assemblea Nacional de Transició va votar una llei aprovant la creació d'una Comissió de la Veritat i la Reconciliació. Els moviments exploratoris que en mesos anteriors es van dur a terme amb el grup armat d'oposició FNL es van interrompre per complet al llarg del trimestre. Aquest grup va continuar enfrontant-se amb les FFAA de Burundi, va ser declarat grup terrorista i es va demanar a Bèlgica que identifiqués els membres del grup establerts en aquest país. La situació global, per tant, és de molta tensió.

La tensió també ha estat molt present a la **RD Congo** i en alguns dels seus països veïns, tant pel que fa als enfrontaments que es produeixen des de fa temps a la regió d'Ituri (on el programa DDR s'ha iniciat amb escassa participació), com pel tancament temporal de la frontera amb Rwanda i els enfrontaments entre les FFAA i les tropes dissidents del general Nkunda. Degut a aquest ambient, la MONUC ha estudiat un mecanisme per investigar les tensions amb Rwanda, i el SG de l'ONU ha proposat duplicar els efectius de la MONUC, que per la seva banda va proposar el setembre una bateria de mesures per restablir la pau a la regió, tal com es recull en el quadre següent.

Propostes de la MONUC per pacificar la RD Congo

- 1 . La contínua aplicació del mandat de la MONUC sota el Capítol VII de la Carta de Nacions Unides, que permet l'ús de la força
- 2 . La reforma de la propietat de la terra
- 3 . Un programa de desarmament i desmobilització que s'iniciï pels menors soldats
- 4 . La reconstrucció de les infraestructures públiques i privades
- 5 . Una campanya d'informació per facilitar el retorn de la població als seus llocs d'origen
- 6 . El restabliment de les iniciatives locals de gestió i resolució de conflictes
- 7 . La reconciliació entre les comunitats

Finalment, a **Uganda**, el grup armat d'oposició LRA va patir baixes importants els últims mesos, cosa que a l'agost el va obligar a sol·licitar l'inici de converses de pau amb la mediació de l'ambaixador d'Uganda a la UA. No obstant això, les FFAA ugandeses en van matar els emissaris, i el President del país va rebutjar qualsevol mediació que no fos per part de l'antiga ministre B. Bigombe, que fa deu anys ja va intentar una negociació amb el LRA.

d) Altres zones d'Àfrica

A **Angola** (Cabinda), el fet significatiu ha estat la recent fusió dels grups armats d'oposició FLEC i FLEC-FAC, que a partir d'ara es denominaran FLEC, amb el propòsit de dialogar conjuntament amb el Govern, a qui han sol·licitat iniciar negociacions de pau i el reassentament de famílies que eren refugiades o desplaçades.

Respecte al **Sàhara Occidental**, segueix sent activa la diplomàcia d'Espanya, França, Algèria i Estats Units per aconseguir un acord negociat entre les parts en conflicte, amb diferències de criteris pel que fa a la validesa o l'actualitat del Pla Baker presentat el 2003. El Representant Especial del Secretari General de l'ONU pel Sàhara, A. de Soto, ha visitat la regió per intentar iniciar noves converses entre El Marroc i el Front POLISARIO.

América

A **Colòmbia**, el trimestre ha estat ple d'esdeveniments respecte als tres grups armats. El procés amb les AUC ha mostrat profundes debilitats, tant pel que fa a les lluites internes entre els grups d'autodefensa (inclòs l'assassinat d'un dels seus comandants), al no compliment del cessament d'hostilitats convingut mesos enrere, a les reiterades sol·licituds d'extradició que EUA manté sobre diversos dels seus dirigents acusats de narcotràfic, com a la manca de claredat en el procés de negociació i l'absència d'un marc per a la Veritat, la Justícia i la Reparació. Per contra, els moviments exploratoris que el Govern manté amb l'ELN, amb la mediació d'un ambaixador mexicà, han donat lloc a un intercanvi de propostes entre ambdues parts que, malgrat no haver-se traduït encara en acords significatius, manté obert un diàleg que permet avançar cap uns acords humanitaris que posteriorment facilitaran negociar una agenda política. Respecte a la guerrilla de les FARC, no s'ha produït cap avenç en les propostes no coincidents de la guerrilla amb el Govern per aconseguir un bescanvi o intercanvi de persones retingudes per la guerrilla i membres de les FARC que es troben presos.

Àsia i Pacífic

a) Àsia meridional

L'Índia ha protagonitzat en aquest trimestre diversos apropaments a grups armats que operen en diferents regions del país. A **Andra Pradesh**, el Govern ha aixecat la prohibició que existia sobre el PWG, amb qui ha estès l'alt el foc de manera indefinida fins que se celebrin converses directes. No obstant això, aquest grup ha reiterat que no lliurarà les armes i ha acusat el Govern d'endarrerir l'acord de pau. A l'Estat de **Nagalandia**, el Govern i el NSCN (IM) s'han reunit a Tailàndia i han renovat l'alt el foc per un any més. Aquest grup, per primera vegada en la seva història, ha realitzat un important gest simbòlic, en felicitar la població índia el dia de la seva independència. En aquesta regió prossegueix igualment l'alt el foc amb el grup NSCN (K). A l'Estat d'**Orissa** el Govern també ha cancel·lat l'ordre d'il·legalització del PW, vigent des de feia nou anys. Aquest grup ha establert una agenda de dotze punts per a la negociació, que inclou la distribució de terres no utilitzades, el desenvolupament agropecuari, llocs de treball i la retirada de les forces militars, entre altres aspectes, com a base per a futures negociacions. A **Assam**, per contra, diversos atemptats atribuïts al grup armat d'oposició ULFA han bloquejat les aproximacions iniciades el mes de juny, si bé el partit d'oposició NYCP ha fet una crida perquè es celebrin converses de pau en tant que es manté l'alt el foc amb el grup DHD que opera a la regió.

Índia i Pakistan han continuat intensificant les mesures de confiança que van iniciar els primers mesos del 2003, tant per millorar les seves relacions com per buscar una solució al contenciós per la regió de Caixmir. Hi ha hagut reunions dels Ministres d'Exteriors, dels Secretaris d'Estat, dels Caps de Govern i dels Primers Ministres per resoldre aspectes com la represa dels serveis d'autobusos, la construcció d'un pantà, la navegació de rius, temes de terrorisme, el tràfic de drogues i l'intercanvi de presoners de guerra. L'Índia, a més a més, ha dissenyat un conjunt de 72 propostes que inclouen 17 mesures per la construcció de confiança, 31 idees de promoció d'intercanvis amistosos en diversos camps i 24 àrees en les quals es pot promoure la cooperació econòmica i comercial. Com a aspectes negatius, l'Índia ha provat un nou míssil amb capacitat nuclear i ha anunciat noves proves amb un altre míssil d'un abast de 2.500 km, i han fracassat els intents per unificar les faccions dividides de l'AHPC - una coalició de grups independentistes que havia de negociar amb l'Índia.

Al **Nepal**, el grup maoista CPN ha reiterat en diverses ocasions la seva disposició a negociar amb el Govern, fins i tot en el Govern, sempre i quan aquest es mostri disposat a convocar eleccions per a la formació d'una Assemblea Constituent sota la supervisió de l'ONU. El juliol el Govern va arribar fins i tot

a crear un comitè de negociacions, en un intent de tornar a llençar el procés de pau. No obstant això, en els mesos posteriors la tensió va augmentar en el país, es van intensificar les vagues i es va arribar a bloquejar la capital durant diverses setmanes, postergant qualsevol avenç en la negociació. En aquest context, el Primer Ministre nepalès ha sol·licitat a l'Índia una major assistència logística i militar, cosa que ha provocat amenaces del CPN de realitzar atemptats suïcides a l'Índia.

El procés de **Sri Lanka** continua estancat des de fa mesos. L'Índia va nomenar una nova Alta Comissionada per a Sri Lanka, tot donant resposta a la petició de Sri Lanka que l'Índia tinguí una major presència en el procés de facilitació. Malgrat els esforços de Noruega, que continua sent el país facilitador oficial, el grup armat d'oposició LTTE, que ha de plantar cara a una escissió interna²², va rebutjar la proposta del Govern per a la creació d'un "Consell" Interí d'Autogovern, insistint en la seva proposta de crear una "Autoritat" Interina d'Autogovern. Cal destacar igualment que el LTTE ha estat acusat d'assassinar diversos opositors seus i que la Federació Internacional de Tàmils, a la diàspora, ha fet una crida a l'ONU perquè reconegui el dret del poble tàmil a formar una administració interina que li permeti millorar les seves condicions de vida.

Un model asiàtic de processos de pau?

El continent asiàtic és, en aquests moments, el que acumula un major nombre d'experiències en processos de pau amb grups armats i amb unes característiques que les diferencien clarament de les experiències que es produeixen en el continent africà. En primer lloc, en cap d'aquests casos no hi ha una operació de manteniment de la pau de Nacions Unides que sigui decisiva per a les negociacions de pau, ja que la situació de Timor-Leste, on existeix la UNMISSET, és de rehabilitació postbèl·lica, i la UNMOGIP d'Índia- Pakistan és irrellevant pel que fa a la seva incidència en les mesures de confiança generades entre ambdós països. A l'Àfrica, per contra, hi ha set operacions de Nacions Unides i altres forces multinacionals intentant imposar seguretat en diferents zones. Com a excepció, caldria assenyalar el paper que han jugat a Myanmar l'Enviat Especial del Secretari General i el Relator Especial sobre els DH en aquest país, així com l'oferiment reiterat de Nacions Unides per intervenir al Nepal.

El model asiàtic es caracteritza en aquests moments per una preferència per buscar negociacions directes entre els actors (Índia amb DHD, NSCN-IM, PWG i PW, Índia amb Pakistan, Myanmar amb LND, i Nepal amb els maoïstes). En altres casos s'ha buscat la facilitació de tercers països, sigui per celebrar reunions (Tailàndia i Països Baixos per a l'Índia amb el BSCN-IN, Malàisia per a Filipines amb el MILF, Països Baixos i Noruega per a Filipines amb el NPA) o per facilitar formalment la negociació (Noruega per a Sri Lanka, i la Xina, Rússia, Rep. de Corea i Japó per a les negociacions entre la RPD Corea i EUA). Cal assenyalar igualment l'oferiment que han fet tercers països de facilitar negociacions, com l'oferta de l'Índia per al conflicte de Sri Lanka, o la de Suïssa per al Nepal, malgrat que no s'hagin obtingut resultats fins el moment. Així doncs, pot afirmar-se que en la meitat dels casos s'ha buscat una presència facilitadora o acompanyant de tercers, i que aquesta presència està repartida entre països asiàtics i europeus (Noruega i Països Baixos principalment).

Una última observació és la relacionada amb la presència de diversos grups armats en un Estat, particularment a l'Índia, que manté converses amb cinc d'ells, a més del procés que segueix amb Pakistan en què igualment participen una gran varietat d'actors armats. El segon cas a destacar seria Filipines, amb les converses obertes amb el MILF i el NPA.

b) Àsia Oriental

Les negociacions entre la **RPD Corea i els EUA** per aconseguir la desnuclearització del primer a canvi d'un acord de no agressió per part dels EUA han continuat al llarg del trimestre, malgrat que amb alguns elements distorsionadors, com és el rebuig de la RPD Corea a l'ajuda humanitària procedent de l'ONU, les maniobres militars conjuntes realitzades pels EUA i la Rep. de Corea i el descobriment que el 2000 aquest últim país havia realitzat experiments per a l'enriquiment d'urani. Amb tot, al setembre diversos funcionaris dels EUA, Japó i la Rep. de Corea van mantenir converses per acordar una data per a la propera tanda de negociacions a sis bandes.

Pel que fa al contenciós de la **Xina amb el Tibet**, cal destacar que el mes de setembre s'han iniciat converses entre l'Enviada Especial del Dalai Lama, L. Gyari, i el Govern xinès. És la tercera visita que fa l'Enviada Especial a la Xina des de setembre del 2000.

²² Vegeu l'apartat de tensions

c) Sud - est Asiàtic

Dels processos que s'avancen a **Filipines**, el relacionat amb el MILF prossegueix a bon ritme, tot i alguns obstacles. A l'agost, el **MILF** va dur a terme una campanya informativa entre els seus membres sobre el procés de pau i va reiterar la seva voluntat de posar fi al conflicte per mitjà de converses amb el Govern, amb qui va aconseguir un acord parcial d'alt el foc, amb el monitoratge d'un equip procedent de Malàisia i Brunei. El setembre, la Presidenta va anunciar l'aprovació d'un pla de pau per part del Consell de Seguretat Nacional, que contempla impulsar els programes de reconciliació i diàleg interreligiós, el desenvolupament de les àrees de majoria musulmana i la creació d'una Comissió d'Amnistia i Rehabilitació. La Presidenta també es va comprometre a reprendre les converses de pau amb el MILF a l'octubre i a Malàisia, després de retirar els càrrecs contra els seus líders. Pel que fa als apropaments amb el **NPA**, el Govern de Noruega va assenyalar que esperava reiniciar una propera tanda de negociacions al seu país, encara que aquestes s'han ajornat després de l'anunci dels EUA de renovar la inclusió del NPA en les llistes de grups terroristes.

De **Myanmar** convé destacar la nova crida del SG de l'ONU per a l'alliberament de S.Suu Kyi, líder del partit d'oposició LND, i la consulta que ha realitzat sobre la possibilitat de celebrar una reunió internacional sobre la situació del país. Pel que fa a les negociacions del Govern amb el KNU, el setembre es van celebrar noves converses de pau i el líder de la guerrilla, el general Bo Mya, va assenyalar que estava d'acord a posar fi al conflicte.

En relació al conflicte d'**Indonèsia (Aceh)** i al procés de pau que va quedar interromput a mitjans de l'any passat, el nou President del país, el general S.B. Yudhoyono, ha anunciat la seva intenció de resoldre el conflicte d'Aceh de manera pacífica, tot i que ha rebutjat qualsevol possibilitat de secessió de la regió.

Europa i Àsia Central

Pel que fa al contenciós entre **Armènia** i **Azerbaidjan** per l'enclavament de Nagorno-Karabaj, cal d'assenyalar que els Ministres d'Exteriors d'ambdós països es van reunir a Praga per buscar una solució al conflicte. El Govern armeni va assegurar que les converses havien estat les més importants de les mantingudes fins ara i que era la primera vegada que s'avançava en el procés. El setembre, i amb motiu de la cimera de la CEI, els Presidents d'ambdós països es van reunir a Kazakhstan, i van valorar molt positivament la trobada. El President armeni, R. Kocharian, a més, va manifestar que estaria disposat a retornar les set regions azerbaidjaneses que ocupa, a canvi d'un acord de pau a Nagorno-Karabaj.

Respecte a les tensions que viu **Geòrgia**, la Representant Especial del Secretari General de l'ONU, H.Tagliavini, es va reunir amb el Primer Ministre d'Abjàsia per tractar les implicacions de l'anunci del seu Govern de suspendre temporalment totes les negociacions amb Geòrgia que, per la seva part, va culpar Rússia de tots els seus problemes. El setembre, el Ministre per a la Resolució dels Conflictes de Geòrgia va sol·licitar a Brussel·les una major implicació de l'OSCE i de la UE en la gestió dels conflictes del país, oferint que fossin països de l'espai exsoviètic els que duguessin la iniciativa de la UE a la regió. En relació a les tensions de Geòrgia amb Ossètia del Sud, ambdós governs van aconseguir signar el juliol un protocol per resoldre les seves diferències de forma pacífica, procedint posteriorment a intercanviar els presoners de guerra. Geòrgia va sol·licitar també que l'OSCE supervisés la seva frontera amb Rússia, i es va comprometre a tenir negociacions directes amb Ossètia del Sud, a desmilitaritzar la zona i a augmentar el mandat de l'OSCE en el terreny. Al setembre, no obstant, es va incrementar la tensió en manifestar el Ministre de l'Interior d'Ossètia del Sud que Geòrgia estava desplegant tropes a prop de la seva frontera, al mateix temps que el Govern de Geòrgia manifestava el seu temor a una intervenció russa, en el marc de la seva nova política antiterrorista.

A **Rússia (Txetxènia)**, el líder txetxè A. Maskhàdov ha proposat de nou a Rússia obrir negociacions i efectuar concessions, si es garanteix la seguretat del poble txetxè, i ha amenaçat d'enfrontar-se a Basàiev, responsable de la matança de l'escola de Beslan.

Pròxim Orient

El conflicte que mantenen **Israel** i **Palestina** no ha aconseguit cap avenç al llarg del trimestre, i ha estat caracteritzat per la denúncia de la Cort Internacional de Justícia sobre el mur de separació construït per Israel, la negativa d'aquest país a acatar aquest dictamen, la impressió en els ambients diplomàtics que el Full de Ruta del Quartet Diplomàtic havia fracassat i les protestes de grups radicals palestins per la corrupció a Gaza. Malgrat aquesta espiral de violència, Hamàs va acordar participar en les properes eleccions municipals, el Govern israelià va decidir indemnitzar els colons que han d'abandonar Gaza i Cisjordània i, a El Caire, el setembre s'ultimaven els detalls per intentar celebrar una nova reunió amb les milícies palestines, amb el propòsit d'aconseguir un alt el foc.

3.2. Les pautes dels processos de negociació

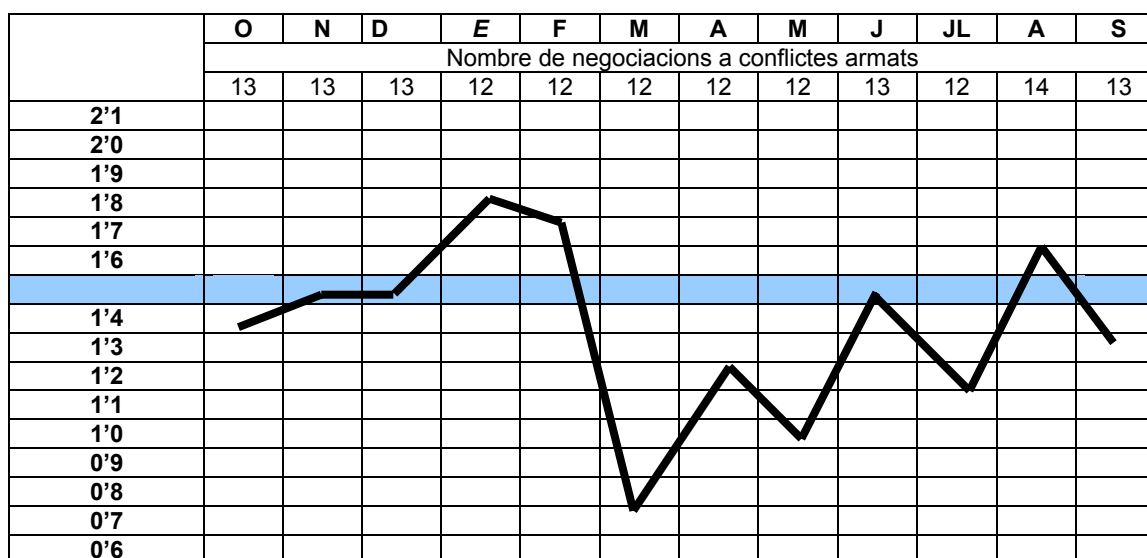
Els processos de negociació en conflictes armats, gairebé sense excepció, segueixen pautes molt oscil·latòries, amb moments de crisi i moments d'èxit, amb contínues sorpreses, moments d'indecisió, l'aparició de noves oportunitats i influències més o menys importants provinents de l'exterior. La corba d'un procés, per tant, sol ser sinuosa i oscil·latòria, encara que en alguns casos es pugui percebre una tendència, sigui positiva o negativa, és a dir, de millora o d'empitjorament del procés negociador.

Aquestes oscil·lacions i tendències queden reflectides també en la lectura conjunta de tots els processos que puguin existir en un moment donat, de tal manera que es poden percebre moments més propicis per a la negociació i conjuntures més aviat contràries a la presa d'acords, sigui per factors interns o externs.

En el gràfic posterior es pot contemplar el que podríem denominar la "**temperatura de la pau negociada**" al llarg de l'últim any. Per confeccionar aquest índex mensual s'han atribuït tres punts als processos que han anat bé o que han millorat en el mes corresponent i un punt si la situació s'ha mantingut estable o no ha empitjorat de manera ostensible. La puntuació final de cada mes s'ha dividit pel nombre de processos de negociació (entre 12 i 14, segons els mesos), i el coeficient resultant és el que queda reflectit en el quadre on la puntuació màxima seria 3, el mínim 0 i l'aprovat just, 1,5. La mitjana del període gener-setembre és d'1,3 punts, inferior a la del conjunt del 2003, que va ser de l'1,5 i va ser bastant més estable. Com podrà observar-se, a més del moviment oscil·latori, en un any només hi ha hagut sis mesos en els quals la puntuació és d'aprovat just i uns altres sis amb una puntuació equivalent al suspens. La nota positiva és el canvi de tendència a partir del mes d'abril, encara que amb oscil·lacions d'un mes a l'altre.

L'anàlisi individualitzat d'aquests processos permet també assenyalar que hi ha negociacions més estables que altres. Així, per exemple, els apropaments entre Índia i Pakistan a través de mesures de confiança i les negociacions entre el Govern del Sudan i el SPLA són els processos que mantenen major estabilitat i dels quals s'espera un final positiu a curt termini. En canvi, els conflictes d'Israel-Palestina, RD Congo, Côte d'Ivoire i Sri Lanka presenten un balanç general bastant negatiu el darrer any. Curiosament, aquests quatre processos podrien estar interactuant en sentit negatiu amb les dificultats presents a països veïns o propers, com Afganistan i l'Iraq, Burundi, Libèria i Indonèsia (Aceh).

Gràfic 3.2. La temperatura de la pau negociada, octubre 2003/setembre 2004

Un altra conclusió provisional d'aquest balanç és la relació entre el desenvolupament d'un procés de negociació i la llista de grups terroristes. Les dades mostren més aviat que la inclusió de determinats grups en aquestes llistes dificulta enormement l'evolució de les converses de pau, en el cas que existeixin i que es trobin en una fase més o menys avançada, per les limitacions a què són sotmesos els negociadors d'aquests grups, tal com ha succeït a Nepal, a Sri Lanka i a Filipines i amb anterioritat a Indonèsia (Aceh), la qual cosa podria aconsellar una revisió de les condicions de sortida d'aquests grups de les llistes, a partir d'arribar a uns compromisos mínims en els processos de negociació.

Finalment, cal recordar que l'índex anterior es refereix únicament als processos en els quals hi ha negociació. Lamentablement, aquestes negociacions es refereixen aproximadament a la meitat dels conflictes armats, que significa que hi ha molts altres casos sense cap tipus de negociació en marxa actualment (Uganda, Afganistan, Filipines (Abu Sayaf), Índia (ULFA), Indonèsia (GAM), Iraq, Txetxènia, Colòmbia (FARC), etc.) Per aquest motiu, un índex real de pau que considerés tots els conflictes armats existents en el món obtindria una puntuació equivalent a la meitat de l'assenyalada anteriorment, un balanç molt poc optimista pel que fa a la capacitat i a les possibilitats de construir processos de pau en aquests moments.

Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional

- ❑ A Guinea Bissau, els problemes econòmics i de seguretat són les principals amenaces per al procés de democratització, que té una arrencada positiva després de l'elecció del nou Govern.
- ❑ Els partits de l'oposició a Eritrea s'han reunit per primera vegada en molts anys i han acordat treballar junts per al "diàleg nacional". L'oposició queda configurada per dos partits.
- ❑ A RD Congo, la manca de voluntat política dels membres del GNT ha dificultat l'engegada de l'agenda de transició prevista.
- ❑ A Macedònia, la descentralització de les capacitats del Govern central per tal de complir els Acords d'Ohrid ha provocat una crisi política que s'haurà de resoldre mitjançant un referèndum.

En el present apartat s'analitzen 19 casos en els quals la fase postbèl·lica s'estima que es va iniciar el 1994 o els anys posteriors²³, i en els quals existeix una implicació internacional important en el procés de rehabilitació. S'entén per rehabilitació postbèl·lica l'acció coordinada de diversos actors primaris, secundaris i terciaris, amb o sense mandat o lideratge internacional, encaminada a abordar els aspectes destacats en el següent quadre, que sintetitza l'evolució de les diverses dimensions a través de les quals s'amida aquest procés. A més, de forma transversal s'analitza també com assumeix el procés la societat civil i com s'està construint un bon govern en termes de cessió del control dels actors internacionals a la població.

Quadre 4.1. Evolució de la rehabilitació postbèl·lica

	SD	HR	RF SB	Res	DH IR	Reg Int	SC BG
Afganistan (2001)	M	R	M	R	M	M	R
Angola (2002)	M	R	M	M	M	SD	R
Bòsnia i Hercegovina (1996)	B	B	B	R	R	B	B
Congo (2003)	R	R	B	R	B	B	B
RD Congo (2003)	M	R	R	R	R	R	R
Côte d'Ivoire (2003)	R	R	R	M	R	R	R
Eritrea (2000)	B	B	B	B	SD	SD	B
Guatemala (1996)	R	R	R	B	B	B	B
Guinea-Bissau (1999)	M	SD	M	R	M	SD	R
Iraq (2003)	M	R	M	M	M	R	R
Libèria (2003)	R	M	SD	R	SD	SD	SD
Macedònia, ERY(2001)	R	B	SD	M	R	SD	B
Papua Nova-Guinea (Bougainville) (2001)	B	B	B	B	B	B	B
Rep. Centreafricana (2003)	R	SD	R	R	R	R	B
Rwanda (1994)	R	R	SD	R	M	R	B
Sèrbia i Montenegro (Kosovo) (1999)	R	M	M	M	M	M	M
Sierra Leone (2001)	R	B	B	M	R	SD	R
Tadjikistan (1997)	B	B	B	R	R	SD	B
Timor Oriental (1999)	B	B	B	B	B	R	B

NOTA 1. **SD**: Seguretat i desmilitarització; **HR**: Humanitari i reassentament persones; **RF SB**: Reconstrucció física i de serveis institucionals bàsics; **Res**: Resolució de problemes de fons (normalització socioeconòmica, democràtica i institucional); **DHIR**: Respecta drets humans, lluita contra la impunitat i reconciliació; **RegInt**: Dimensió regional i (re)inserció en fòrums internacionals; **SCBG**: Apoderament de la societat civil i bon govern (assumpció del control del procés per part dels actors nacionals).

NOTA 2. Al costat de cada país s'indica entre parèntesis l'any que es considera com a punt de partida de l'anàlisi de l'ajuda

NOTA 3. **M**: Malament-Existeixen greus problemes en la implementació; **R**: Regular-Presenta algunes dificultats importants; **B**: Bé-Evoluciona favorablement; **SD**: Sense dades disponibles.

²³ La raó d'escollir aquesta data es deu al fet que és llavors quan, per iniciativa de l'Agència de Cooperació Danesa (Danida), té lloc un dels esforços d'anàlisi i d'autocrítica més notables des del punt de vista de l'ajuda internacional davant de les atrocitats que van tenir lloc a Rwanda, on en només tres mesos van ser assassinades entre 500.000 i 800.000 persones.

Àfrica

a) Àfrica Occidental

A **Côte d'Ivoire**, respecte a la formació de govern, el President, L. Gbagbo, ha traspassat per decret fins les properes eleccions una sèrie de poders al Primer Ministre, S. Diarra, considerat una figura de consens, pels quals podrà traduir la política del Govern en un programa de reconstrucció nacional, coordinar les relacions amb les agències de donants i de desenvolupament i engegar la política de DDR del Govern. S. Diarra serà també l'encarregat de preparar el calendari per a la celebració de les eleccions. Així mateix, el President va restituir en els seus llocs els tres ministres membres dels partits de l'oposició destituïts, entre ells el líder de les Forces Nouvelles, G. Soro, que va reprendre el seu lloc com a Ministre de Comunicacions. Quant a la situació dels mitjans de comunicació, l'ONUCI ha engegat la seva emissora ONUCI-FM per difondre notícies d'imparcials que afavoreixin el procés de reconciliació.

A **Guinea-Bissau**, el nou Executiu ha definit els objectius prioritaris per completar el **procés de transició**, que són: el desenvolupament de la capacitat institucional per al bon govern, l'instauració d'un control financer responsable i transparent i la millora de les condicions socioeconòmiques del país. La situació econòmica és un dels majors problemes que afronta el GNT, ja que dos de cada tres habitants viuen per sota del llindar de la pobresa, i per a la seva millora necessitaria una inversió externa de més de 18 milions de dòlars, segons un informe de Nacions Unides²⁴. Els donants fins el moment només s'han compromès a donar quatre milions de dòlars. En matèria de seguretat, la situació ha romàs estable, i les úniques amenaces són la inseguretat en les fronteres, la gran quantitat d'armes que encara estan en mans de la població i les males condicions en les quals es troben les FFAA. Segons ECOSOC²⁵, aquest últim fet podria ser focus de futura inestabilitat si continuen l'impagament de salaris i el deteriorament de les infraestructures militars.

A **Libèria**, a principis de setembre s'havien desarmat 71.000 excombatents, segons el responsable del programa de desarmament de la UNMIL, C. Jachnik, mentre que la xifra d'armes lliurades a finals de juliol ascendia a només unes 18.000. Nacions Unides vol finalitzar el procés de desarmament el 31 d'octubre, al qual s'oposa la Comissió Nacional de Desarmament del GNT. Quant a la reintegració dels excombatents, Nacions Unides ha engegat un programa de formació vocacional en diferents oficis de la construcció per facilitar la seva participació en la reconstrucció. Dels 520 milions de dòlars compromesos en la conferència de donants se n'han rebut menys de la meitat, cosa que ha obligat algunes organitzacions a reduir els seus programes. Respecte a la reconstrucció econòmica, el Govern de transició ha concedit a l'empresa petroliera espanyola Repsol una llicència per explorar el petroli existent en una zona propera a la frontera amb Sierra Leone.

A **Sierra Leone**, UNAMSIL ha engegat una campanya de comunicació per informar sobre la reducció de les seves tropes, que passaran de 9.000 a 3.500 efectius el febrer de 2005, i assenyalar que les tasques de seguretat són ara responsabilitat de les FFAA i la policia del país, capacitades per Nacions Unides. Les principals amenaces per a la seguretat són els alts nivells de pobresa, l'atur i la marginalització de certs segments de la societat. Quant a la coordinació internacional, l'OCHA ha començat el traspàs amb els Transition Support Teams (Equips de suport a la transició) del PNUD, que assumeixen les tasques de coordinació i de suport i els Centres d'Informació Humanitària.

²⁴ Vegeu: *Report of the Security Council mission to West Africa*, 20-29 Juny 2004, a <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/411/23/PDF/N0441123.pdf?OpenElement>.

²⁵ SC/8151 *Security Council 5005th Meeting (AM)* 16 de juliol. DUMISANI S. KUMALO (South Africa), *Chairman of the Economic and Social Council (ECOSOC) Ad Hoc Advisory Group on Guinea-Bissau*.

Taula 4.1 Bones pràctiques i Lliçons apreses en contextos de rehabilitació postbèl·lica

<p>Un dels principals reptes identificats en analitzar els processos de rehabilitació postbèl·lica és la gestió del coneixement adquirit en aquests processos, és a dir, com portar a terme la transferència de les bones pràctiques i lliçons apreses en determinats contextos a d'altres nous per evitar la pèrdua de recursos i d'eficàcia que moltes vegades es produeix²⁶.</p> <p>A l'inici d'un procés de rehabilitació postbèl·lica, el restabliment de la seguretat és un dels aspectes clau, ja que la possibilitat d'un retorn a la violència roman fins molt després que s'hagi signat la pau; per tant, és important adoptar mesures que contribueixin a reduir la possibilitat d'aquest retorn. En aquest sentit, els programes de desarmament, desmobilització i reintegració d'excombatents hi juguen un paper fonamental.</p> <p>A tall d'exemple de bones pràctiques, es recull una breu descripció del projecte "Arms for Development", una iniciativa de seguretat del PNUD i del Govern de Sierra Leone l'objectiu del qual és vincular la seguretat i el desenvolupament a través de l'enfortiment de les comunitats locals.</p>
<p align="center">Principals característiques del programa²⁷ "Arms for Development"</p>
<p>Recol·lecció d'armes a través d'un programa d'aproximació de base</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Els membres de la comunitat local en la qual es duu a terme el projecte en són els responsables de la implementació.
<p>Descentralització</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Els centres de recol·lecció d'armes són a prop, ja que es duu a terme per comunitats. ○ Campanya de sensibilització específica, posant especial èmfasi en els avantatges de la consecució d'un espai de seguretat i lliure d'intimidacions.
<p>Incentius per a la comunitat</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Cada comunitat local que hagi completat el desarmament rebrà un certificat de Lliure "d'Armes", que facilita el finançament de programes de desenvolupament per a la comunitat. ○ Els membres de la comunitat escullen quin programa de desenvolupament necessita la comunitat. ○ El PNUD s'encarrega del finançament inicial d'aquests projectes, aproximadament 20.000 dòlars. ○ Els èxits del projecte animen els donants a invertir en les comunitats que posseeixen aquest certificat.
<p>Impacte psicosocial</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Canvi de mentalitat, el prestigi per la possessió d'armes és abandonat pel benefici que suposa viure en una comunitat local "lliure d'armes".
<p>Reforç del sistema legal</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Treball de *lobby polític per al disseny i la implementació d'una legislació sobre armes, municions i explosius.
<p>Visió regional</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Control de les fronteres poroses de la regió del Riu Mè per detenir i controlar el tràfic il·legal d'armes.
<p>Perspectiva a llarg termini</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ L'eix del projecte és la sostenibilitat, recalcant especialment el vincle entre ajuda d'emergència, rehabilitació i desenvolupament.

b) Corn d'Àfrica

A Eritrea, el mandat de l'UNMEE, que expirava el 15 de setembre del 2004 i que tenia unes relacions amb el Govern d'Eritrea deteriorades pels últims esdeveniments²⁸, s'ha ampliat fins al 15 de març del 2005. Quant al procés de democratització, aquest trimestre, per primera vegada en molts anys, partits polítics de l'oposició, que engloba el Partit Democràtic al costat del Front d'Alliberament d'Eritrea (ELF) i

²⁶ "Lessons learned by those who conducted previous missions are often ignored or not drawn upon by those responsible for current missions". *Conflict Prevention and Resolution Forum: October 14, 2003. Bridging the "Post-Conflict Security Gap". Notes from the Comments of Roberto Perito*, Special Advisor, Rule of Law Program, United States Institute of Peace.

²⁷ PNUD: "Arms for Development", Daniel Ladoucer, Responsable del programa. Aquest projecte és la continuació de la Fase d'Assistència Preparatòria (Community Arms Collection and Development – CACD II) iniciada el novembre de 2002.

²⁸ Vegeu l'apartat de processos de pau.

el Front d'Alliberament d'Eritrea– Consell Revolucionari (ELF-RC), s'han reunit a Alemanya i han acordat treballar junts per aconseguir avançar en “el diàleg nacional”. L'oposició política ha quedat configurada per dos moviments: d'una banda, aquest grup reunit a Alemanya, que s'oposa a la intervenció d'Etiòpia en els assumptes interns d'Eritrea i dóna suport a la instauració d'un tribunal internacional que decideixi sobre la demarcació fronterera; de l'altra, l'Aliança Nacional Eritrea, partit establert a Etiòpia i que busca destituir l'actual President per la força.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

A **Angola** s'ha produït un increment de la violència política²⁹ que està afectant el procés de rehabilitació postbèl·lica. En aquest sentit, han continuat les controvèrsies entre el MPLA i els principals grups de l'oposició pel que fa a la data per a la celebració de les eleccions. Fins la trobada electoral, l'Executiu haurà d'aprovar una nova Constitució, organitzar el registre, presentar els candidats i proclamar una llei electoral. El Govern de J. I. Dos Santos ha calculat que seran necessaris 430 milions de dòlars per sufragar els comicis. Quant als aspectes de governabilitat, s'ha debatut en el parlament la llei de tinença de la terra, una de les prioritats en el procés de rehabilitació pels problemes d'ocupació il·legal de terres pertanyents a persones refugiades que han retornat al país. El procés de reconstrucció del teixit social ha avançat significativament amb la celebració a la província d'Huambo d'un fòrum regional, que ha comptat amb la presència del Govern, de polítics i de membres de diferents ONG, per debatre sobre la reconstrucció de la societat, els reptes per al lideratge femení i la qüestió de les terres en el desenvolupament del país.

A **Congo**, la situació de seguretat ha romàs estancada encara que s'ha engegat el procés de desmobilització, així com el restabliment de les institucions democràtiques, una situació favorable perquè el país afronti la deterioració progressiva dels indicadors socials bàsics que pateix i intenti controlar l'augment constant del deute extern. Els principals problemes que afronta el país, i pels quals necessita suport exterior, són la malnutrició, la seguretat alimentària, l'assistència sanitària bàsica i la completa destrucció del sistema educatiu. D'altra banda, entre les reformes estructurals en les quals el Govern hauria de concentrar el seu treball es troben l'enfortiment de l'Estat de dret i la posta en marxa d'un programa anticorrupció que millori la transparència dels ingressos procedents del petroli.

A **RD Congo**, la falta de voluntat política dels membres del Govern Nacional de Transició (GNT) per engegar l'agenda de transició prevista, juntament amb l'increment de la violència a la zona³⁰ (hi contribueix el fet que les FFAA encara no s'hagin reunificat) ha dificultat el procés de rehabilitació postbèl·lica. A principis de juny, el President, J. Kabila, va promulgar una llei orgànica per a l'establiment de la Comissió Electoral Independent, que ha iniciat els preparatius per al registre de 28 milions de votants potencials³¹ i que ha calculat un pressupost d'aproximadament 285 milions de dòlars. La MONUC va organitzar al costat de la UE una Conferència de Donants en la qual van sol·licitar 130 milions de dòlars per finançar les eleccions. Quant a la formació de govern, el poder de l'Estat va continuar sent feble o inexistent en moltes zones del país i s'han observat pocs progressos en la reunificació de les estructures administratives locals.

A la **R. Centreafricana**, la missió de l'ONU i el Ministeri de Comunicació han engegat una campanya nacional per incrementar el registre de votants per a les pròximes eleccions generals, previstes per a 2005, així com per donar a conèixer el nou sistema de votació amb una sola papereta per a tots els candidats. El President, F. Bozizé, que per ara no es presentarà a les eleccions, ha aprovat un pressupost de gairebé 11 milions de dòlars per preparar el personal que s'ocuparà dels comicis i les FFAA que estaran a càrrec de la seguretat. Alemanya, França, EUA i Japó seran els principals donants. D'altra banda, el FMI i el BM han aprovat un crèdit de 12 milions de dòlars en concepte d'ajuda postbèl·lica per estabilitzar la situació macroeconòmica, donar suport l'actual procés de reforma i catalitzar l'ajuda externa.

A **Rwanda**, el Govern ha integrat a les FFAA quatre antics membres dels grups armats que van cometre el genocidi de 1994, en un intent de fomentar la reconciliació entre les comunitats hutu i tutsi. Aquests grups armats operen actualment des de RD Congo per intentar enderrocar el Govern de P.

²⁹ Vegeu l'apartat de conflictes armats.

³⁰ Vegeu l'apartat de conflictes armats.

³¹ RD Congo compta amb aproximadament 50 milions d'habitants.

Kagame³². Quant a la reconstrucció del teixit social, s'han celebrat eleccions locals per escollir els membres dels comitès de conciliadors o Abunzi, comitès de savis encarregats de solucionar problemes dins de la comunitat sense haver de recórrer a la justícia ordinària i a les representants del Consell Nacional de Dones, òrgan encarregat d'assegurar que l'opinió de les dones estigui representada en el marc de l'administració local. S'ha produït un descens en la **llibertat de premsa** reflectit en l'assetjament del Govern als periodistes no afins al règim, segons ha denunciat Reporters Sense Fronteres.

Amèrica

A **Guatemala**, el President, O. Berger, seguint les recomanacions de la Comissió de l'Esclarament Històric de 1999 en nom de la reconciliació nacional, ha demanat perdó a les víctimes en nom de l'Estat pels crims comesos durant el conflicte armat intern a la inauguració oficial de la Comissió Nacional de Rescabament (CNR), la presidenta de la qual ha assenyalat que no pot acceptar el perdó en nom de totes les víctimes i ha sol·licitat el procediment judicial contra els responsables de les violacions massives de drets humans. El Govern ha fet una primera aportació de gairebé quatre milions de dòlars a la CNR per començar a indemnitzar les víctimes. Quant a la coordinació internacional, està prevista la sortida de MINUGUA del país per a finals d'aquest any. MINUGUA serà possiblement substituïda per una Oficina de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans, que continuarà la labor de monitoreig dels drets humans i d'assistència tècnica al Govern.

Àsia i Pacífic

A **Afganistan**, durant tot el trimestre s'han produït atacs violents³³ per part dels talibans i les milícies privades dels senyors de la guerra, amb l'objectiu de boicotejar les eleccions presidencials previstes per al 9 d'octubre. Aquesta situació de violència ha ocasionat la sortida del país de nombroses ONG i el retard de les eleccions parlamentàries a l'abril de 2005. Les condicions per a la celebració d'aquests comicis no són les millors, ja que el país està literalment dividit en dues parts, amb els senyors de la guerra que controlen el nord i els talibans el sud. Això fa sorgir seriosos dubtes sobre la possibilitat dels electors d'exercir lliurement el seu vot (el nombre de votants registrats és de 10,5 milions³⁴, dels quals uns 4,3 són dones). A més, les forces internacionals presents en el país per garantir la seguretat són escasses, i la UE i l'OSCE han decidit no enviar finalment observadors electorals, encara que aquesta última, que havia signat un Memoràndum d'Enteniment amb el país, s'ha compromès a enviar un equip de 50 experts, liderat per l'Ambaixador R. Barry, per supervisar el treball de la comissió electoral i el recompte de vots. Quant al procés de desarmament, el President, H. Karzai, ha signat un decret contra els senyors de la guerra que no cooperin en el procés de desarmament, pel qual podran ser perseguits judicialment aquells que continuïn mantenint milícies privades que no hagin estat reconegudes per l'Estat. Es desconeix si el sistema judicial afganès és capaç d'iniciar accions legals contra qui no compleixi el decret. Quant al procés de recuperació econòmica, el cultiu de drogues ha continuat sent una de les majors amenaces per a la seguretat i el creixement econòmic basat en cultius legals. Amb la finalitat d'aconseguir-ne l'eradicació i de contribuir a l'estabilització del país, el Govern Britànic ha donat 185 milions de dòlars.

A **Tadjikistan**, l'OSCE i algunes ONG internacionals al costat del Govern han engegat un programa de suport a la reforma de la terra per assegurar que aquesta es porta a terme de forma transparent i justa. Els objectius del programa són supervisar l'actuació del Govern, informar adequadament la població dels seus drets i obligacions i proporcionar micro-crèdits de suport a la producció. D'altra banda, els partits de l'oposició han denunciat la fustigació als mitjans de comunicació per part del Govern davant de les eleccions parlamentàries previstes per al 2005. Quant als donants, Regne Unit ha previst invertir-hi més de 22 milions de dòlars durant els pròxims quatre anys, i la Xina ha signat un acord de cooperació econòmica i tècnica amb el Govern pel qual donarà sis milions de dòlars en concepte de projectes socials i econòmics, que hauran de ser aprovats pels dos Governos abans de la seva execució.

³² Vegeu l'apartat de conflictes armats.

³³ Vegeu els apartats de conflictes armats i de tensions.

³⁴ D'una població total d'al voltant de 25-28 milions.

Timor Oriental ha progressat significativament en aspectes com l'administració i la seguretat i en les converses per a la delimitació de la frontera, tot i que encara queda pendent el repte de jutjar els acusats de crims contra de la independència de l'illa, segons un informe del Secretari General de l'ONU³⁵. El principal temor del Govern és la inseguretat en les regions frontereres amb Indonèsia, per la qual cosa ha sol·licitat a Nacions Unides que dugui a terme la seva sortida de l'illa de forma gradual. Quant als donants, el Govern del Japó juntament amb Nacions Unides invertirà més d'un milió i mig de dòlars a través del *Trust Fund for Human Security* en el programa Seguretat Humana en el Timor Oriental Rural, l'objectiu principal del qual serà introduir projectes de desenvolupament social comunitari. Per la seva banda, la Comissió Europea ha anunciat una donació de gairebé dos milions d'euros per a les víctimes de les inundacions i les persones desplaçades pel conflicte armat. A més, l'Agència per al Desenvolupament Canadenc CIDA ha aprovat el finançament de la segona part del Programa de Suport a la Transició (*Transition Support Program II*).

Taula 4.2 Transition Support Program II

Descripció del projecte	Continua donant suport a través del Trust Fund administrat pel BM a l'engegada del programa de desenvolupament del Govern post-independència de Timor Oriental.
Objectiu	Augmentar la capacitat d'administració pública del Govern per proveir els serveis bàsics necessaris per fomentar un desenvolupament sostenible i eradicar la pobresa.
Resultats	<ol style="list-style-type: none"> 1. Enfortiment de les institucions de l'Estat, la gestió del sector públic, el control de la despesa pública i l'enfortiment de la capacitat administrativa de la justícia. 2. Provisió de serveis per a la reducció de la pobresa – principalment millores en l'eficiència i l'eficàcia del sector salut i del sector educatiu. 3. Creació d'ocupació – sobretot a través del desenvolupament del sector privat i de l'agricultura.

A l'illa de **Bougainville** (Papua Nova Guinea), la Comissió Constitucional ha conclòs el tercer i últim esborrany de la Constitució per al Govern Autònom de Bougainville. Una vegada aprovat pel govern de Papua Nova Guinea podrà engegar-se el procés electoral per escollir el primer Govern Autònom de Bougainville, previst per a finals de 2004. L'illa ha experimentat considerables avenços aquest trimestre, tals com la destrucció del 85% de les armes i la graduació de 50 policies procedents de l'illa, així com la primera revisió per part de membres del Govern de l'illa del Governance and Implementation Fund (GIF), fons pel qual els donants donen suport el progrés cap a l'autonomia i la normalitat de Bougainville. L'UNOMB ha prorrogat el seu mandat sis mesos més fins a la celebració de les eleccions, i ha sol·licitat al Secretari General de l'ONU el disseny d'un pla per a la retirada definitiva de la missió.

Europa

A **Bòsnia i Hercegovina** s'ha inaugurat el remodelat pont de Mostar, que s'ha mostrat com un símbol de la reconciliació del país, a pesar que el govern de Mostar pretén seguir mantenint la ciutat ètnicament dividida, tot mantenint una administració local duplicada amb escoles separades i fins i tot sistemes sanitaris separats. Enfront d'això, la creació de l'Agència d'Investigació Criminal (SIPA) és un fet positiu en la formació de Govern, atès que és la primera agència de policia estatal a escala nacional. SIPA s'encarregarà de lluitar contra el crim organitzat i el terrorisme, així com de dur els criminals de guerra davant de la justícia. La creació d'aquesta agència és un pas important cap a la integració a Europa. Quant a la coordinació internacional, l'Alt Representant per a Bòsnia i Hercegovina, P. Ashdown, que també ostenta el càrrec de Representant Especial de la UE, ha presentat la pàgina web de la UE sobre Bòsnia i Hercegovina³⁶ i ha anunciat la reducció i reestructuració de l'Organització.

A **Macedònia**, en compliment dels acords de pau d'Ohrid, el Parlament ha ratificat l'acord de descentralització acordat entre totes les forces polítiques, cosa que ha provocat una crisi política que ha obligat la Junta Electoral Central a posposar la celebració de les eleccions locals, previstes per al 17 d'octubre, al 21 de novembre. Aquesta llei de descentralització demarca de nou les fronteres

³⁵ Vegeu <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/460/76/IMG/N0446076.pdf?OpenElement>

³⁶ <http://www.eusrbih.org>

intrarregionals per cedir més poder a les autoritats locals, i les regions passaran de 123 a 80 (76 el 2008); també es descentralitzaran competències en matèria d'educació, salut i economia, i principalment s'ampliaran els drets civils d'aquesta comunitat. Mig milió d'albanesos es beneficiaran d'aquest acord ja que veuran reconeguda la seva llengua en aquells municipis en els quals representin més del 20% de la població local. L'oposició nacionalista Congrès Mundial de Macedònia ha aconseguit recollir les signatures suficients per obligar el Parlament a fer un referèndum sobre aquestes lleis.

A **Kosovo** (Sèrbia i Montenegro), aquest període s'ha caracteritzat per la falta de progressos en la clarificació de l'estatut de la província. D'altra banda, Nacions Unides i l'Assemblea Parlamentària kosovar han tingut un enfrontament per la votació d'aquesta última d'una sèrie de propostes per reformar la Constitució de la província, com el dret de fer un referèndum sobre la independència i el control de l'administració local en matèria de relacions internacionals i del sector públic, competències que són responsabilitat de la missió de Nacions Unides. D'altra banda, l'OSCE ha restablert la Comissió Electoral Central de Kosovo per a l'organització de les eleccions a l'Assemblea del 23 d'octubre. Aquestes eleccions seran boicotejades per la minoria sèrbia de Kosovo si la reforma política i institucional que ha plantejat Belgrad no és acceptada. En aquest sentit, segons un informe publicat per ESI (*European Stability Initiative*)³⁷, el nombre de serbis kosovars podria ser menor que el que ha declarat el Govern de Belgrad³⁸, cosa que influiria en les propostes de divisió de la província.

Pròxim Orient

A l'Iraq, la situació de violència³⁹ ha impedit el desenvolupament de les tasques pròpies de la rehabilitació postbèl·lica. Respecte a la **formació de govern**, s'ha celebrat la Conferència Nacional Iraquiana per escollir un Consell Legislatiu que actuï de Parlament interí fins les eleccions generals previstes pel gener. Va sortir escollida la llista promoguda per l'actual Primer Ministre, A. Alloui, després de la retirada de la candidatura opositora, que va acusar l'Executiu de manipulació. En el plànol de **reformes polítiques i institucionals**, el Govern interí ha promulgat la llei de seguretat nacional, l'objectiu de la qual és obrir la porta a la reintegració en les FFAA iraquianes d'antics membres de l'exèrcit i del partit Baaz i, a més, ha restablert la pena de mort. Quant a la **coordinació i presència internacionals**, les ONG i organitzacions internacionals han dut a terme les seves activitats sota l'amenaça constant del segrest (fins el moment s'ha segrestat més d'un centenar d'estrangers i estrangeres i gairebé trenta romanen encara retinguts). Aquesta situació d'inseguretat ha fet que moltes ONG estiguin considerant la pertinència de la seva presència en el país. La Missió d'Assistència a l'Iraq de Nacions Unides, UNAMI, ha estès el seu mandat per un any, encara que de moment continuarà exercint la seva labor des de Jordània. Pel que fa a les **eleccions**, persisteix la data de gener de 2004 per a celebrar-les, tot i la inseguretat regnant i el fet que moltes zones del país estan sota el control de la insurrecció. Respecte als **donants**, el Govern Interí ha declarat que dels diners compromesos en la Conferència de Madrid només n'ha arribat un 2%, i gairebé tot a través d'intermediaris. Part dels diners compromesos es van començar a destinar en tasques de seguretat.

³⁷ Vegeu «The Lausanne principle» a: http://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_53.pdf

³⁸ Vegeu en el Baròmetre 5 l'apartat Rehabilitació postbèl·lica.

³⁹ Veure apartat de conflictes armats.

Crisis humanitàries i acció humanitària

- ❑ La plaga de llagostes que afecta 15 països de la regió del Sahel, la pitjor des de 1989, podria desencadenar una emergència alimentària molt greu, especialment a Mauritània, Senegal, Mali i Níger.
- ❑ Encara que s'ha constatat una millora de l'accés del personal humanitari a la població desplaçada a la regió de Darfur, l'OMS va advertir que els índexs de mortalitat han superat el llindar del que es considera 'emergència humanitària'.
- ❑ Les inundacions provocades per la tempesta tropical 'Jeanne' a mitjans de setembre a Haití van deixar un balanç de més de 1.350 morts, 1.000 desapareguts i 250.000 damnificats.
- ❑ Nacions Unides va anunciar que almenys 250 milions de persones van patir els efectes dels diferents desastres naturals durant 2003, una xifra tres vegades superior a la registrada el 1990.

En el present apartat es pretén fer un repàs de la situació en la qual es troben els actuals contextos de crisi humanitària i la seva recent evolució, així com dels principals esdeveniments ocorreguts durant el trimestre en relació amb l'acció humanitària.

5.1.- Evolució dels contextos de crisi humanitària⁴⁰

A continuació s'analitza l'evolució d'alguns dels diferents contextos de crisi humanitària en els quals s'han produït esdeveniments rellevants durant l'últim trimestre. Actualment existeixen **39 països o regions en situació de crisi humanitària**, 25 dels quals es troben en el continent africà, set en la regió d'Àsia i Pacífic, tres a Europa i Àsia Central, dos a Amèrica i uns altres dos a la zona del Pròxim Orient. Es considera que s'ha produït una millora o un deteriorament d'aquestes crisis en funció d'alguns aspectes concrets, com són la seguretat alimentària, l'accés a la població per part del personal humanitari, els desplaçaments de població o la resposta de la comunitat internacional a un context determinat. No obstant això, el fet de considerar aquests contextos com a crisis humanitàries ja comporta el reconeixement d'una situació de gravetat.

Àfrica

Pocs països del continent han experimentat una millora durant aquests tres últims mesos. L'agudització de la sequera al Corn i al Sud d'Àfrica, el rebrot de poliomielitis (malaltia que l'OMS pretenia tenir controlada el 2005) a Nigèria i alguns països de la zona, o el devastador impacte que està tenint la plaga de llagostes per a la seguretat alimentària de milions de persones de la regió del Sahel són els principals exponents del deteriorament de la situació humanitària a l'Àfrica.

a) Àfrica Austral

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Angola	Procés de retorn i reassentament	Igual
Lesotho	Sequera, VIH/SIDA	Igual
Madagascar	Desastres naturals, VIH/SIDA	Igual
Malawi	Sequera, VIH/SIDA	Igual
Moçambic	Sequera, VIH/SIDA	Igual
Swazilàndia	Sequera, VIH/SIDA, crisi política	Deteriorament
Zàmbia	Sequera, VIH/SIDA	Millora
Zimbabwe	Sequera, VIH/SIDA, impacte de la reforma agrària, crisi política i econòmica, aïllament internacional	Deteriorament

⁴⁰ S'entén per 'crisi humanitària' una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència. Aquestes crisis solen produir-se en contextos de pobresa, fragilitat de l'Estat i precarietat alimentària, en els quals un desastre natural o un conflicte armat generen l'aparició d'una crisi alimentària, malalties i desplaçaments forçats de població dintre del país o cap a l'exterior, i una mobilització important de recursos internacionals en termes d'ajuda.

L'escassetat alimentària, la sequera i, especialment, l'impacte del VIH/SIDA han seguit aguditzant la situació de crisi que viu tota la regió austral. Durant aquest trimestre s'ha de subratllar la situació de **Madagascar**, on UNICEF ha iniciat una campanya de vacunació contra el xarampió, la més important en la història del país, que beneficiarà 7,6 milions de menors. A **Moçambic**, la presència del VIH/SIDA (que afecta el 12% de la població adulta) ha obligat el Govern a llançar un programa d'emergència nacional per intentar frenar el creixement de la pandèmia. Per altra banda, Nacions Unides ha advertit que la crisi alimentària a **Swazilàndia** podria causar mals cerebrals al 60% dels menors del país a causa de deficiències vitamíniques. A **Zimbabwe**, malgrat que el Govern ha insistit a ressaltar l'existència d'una millora general de la situació, les organitzacions humanitàries han alertat un deteriorament de la crisi durant els pròxims mesos i han denunciat el fet que Harare hagi prohibit que el PMA dugui a terme una avaluació que mesuri la magnitud real de l'emergència. Per contra, a **Zàmbia**, per primera vegada en diversos anys, el Govern va anunciar que s'havia obtingut suficient producció com per exportar als països veïns.

Menors orfes i VIH/SIDA

Un informe de Nacions Unides i USAID assegurava que per al 2010 un de cada cinc menors a Botswana, Lesotho i Zimbabwe es quedaran orfes com a conseqüència del VIH/SIDA⁴¹. L'estudi també afirmava que el 20% de les llars amb menors a Àfrica Austral estaven tenint cura d'almenys un nen orfe com a conseqüència del virus i que el 78% d'aquest grup a Zimbabwe i el 77% a Botswana havien perdut els seus pares a causa de la pandèmia. Aquests dos països, amb un 19% i 20% de menors orfes, respectivament, alberguen els índexs d'orfandat més elevats de tot el continent. En aquest sentit, la Directora Executiva d'UNICEF, C. Bellamy, va anunciar que el nombre total d'orfes per VIH/SIDA ha augmentat d'11,5 milions el 2001 a 15 milions el 2003. Segons Nacions Unides, aquesta població està exposada a majors riscos de salut o a patir actes de violència, explotació o discriminació. Finalment, el document subratllava l'anomenat "Marc de protecció, cura i suport a orfes i nens vulnerables en un món amb VIH/SIDA"⁴², signat per totes les agències de Nacions Unides l'any passat, i que té com objectiu oferir suport a la situació d'aquest col·lectiu.

Per altra banda, a **Angola** cal destacar la fi del mandat de l'oficina d'OCHA i la seva substitució per l'anomenada Unitat de Coordinació Transitòria, que s'encarregarà fins a finals de 2005 de supervisar la transferència de responsabilitats en matèria humanitària al Govern i a la resta d'agències de Nacions Unides. No obstant això, i encara que la situació humanitària en termes generals està millorant, la falta de fons i la massiva presència de mines antipersones estan posant en perill el procés de tornada de desenes de milers de refugiats angolesos, segons la FAO i el PMA. Per la seva banda, UNICEF va portar a terme una campanya de vacunació contra la poliomielitis que va beneficiar gairebé cinc milions de menors. En aquest sentit, tant aquesta agència com l'OMS van lamentar l'aparició de nous brots de polio en alguns països on feia anys que s'havia eradicat (com són els casos de Mali, Guinea, Sudan o Botswana), fet que van imputar a la decisió de l'estat de Kano (Nigèria) de vedar la campanya de vacunació contra aquesta malaltia.

b) Àfrica Occidental

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Côte d'Ivoire	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Igual
Guinea	Impacte dels conflictes de la regió, volum desplaçaments forçats i crisi política interna	Igual
Libèria	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Igual
Sahel	Plaga de llagostes	Deteriorament
Sierra Leone	Impacte dels conflictes de la regió, volum de desplaçaments forçats	Millora

A **Libèria**, l'escassetat de fons no només ha suposat la retallada de l'assistència que les organitzacions humanitàries donen a més de 700.000 persones, sinó que també amenaça amb retardar el procés de repatriació d'uns 350.000 refugiats liberians des de països veïns que té previst començar el proper 1 d'octubre. No obstant això, i malgrat la falta de condicions de seguretat existents en algunes parts del

⁴¹ UNICEF, UNAIDS, USAID, *Children on the Brink 2004: A joint report of new orphan estimates and a framework for action*, a: http://www.unicef.org/publications/cob_layout6-013.pdf

⁴² Vegeu: http://www.unicef.org/Framework_Spanish.pdf

país, el Govern i Nacions Unides van declarar quatre regions del país com a zones segures pel retorn. Per altra banda, ACNUR va anunciar la finalització del programa de repatriació de persones refugiades de **Sierra Leone**. Un total de 280.000 refugiats d'aquest país han retornat als seus llocs d'origen durant els últims anys, la majoria dels quals han estat assistits per l'agència de Nacions Unides.

Un dels assumptes centrals durant el trimestre ha estat la plaga de llagostes que afecta 15 països de la regió del **Sahel**, considerada la pitjor des de 1989, i que podria destruir bona part de la collita de 2004 i desencadenar una emergència alimentària molt greu. A més, malgrat les constants crides realitzades tant per les agències de Nacions Unides com pels Govern dels països implicats, la comunitat internacional tot just ha contribuït amb un terç dels 100 milions de dòlars que es creu que són necessaris de moment per plantar cara a aquesta catàstrofe. Davant tal situació, la majoria de països de la zona han acordat coordinar els seus operatius militars per intentar aturar la plaga. Mauritània (on les autoritats han alertat del risc de fam), Senegal, Mali i Níger són els països fins al moment més afectats, mentre que Gàmbia s'ha vist obligada a decretar l'estat d'emergència.

De nou tard al Sahel?

El President de Senegal, A. Wade, ha assegurat que l'ajuda internacional contra la plaga de llagostes arriba tard i està per sota del mínim indispensable. En aquest sentit, el mandatari africà ha subratllat el fet que quan es va detectar la possibilitat que es produís la plaga a la primavera passada, haguessin estat suficients set milions de dòlars per a plantar-hi cara, mentre que actualment algunes veus consideren que seran necessaris més de 600 milions. La veritat és que fins al moment la plaga ha posat en risc bona part de les collites de molts països de la regió del Sahel, de les quals només un 3% han pogut ser tractades amb pesticides, i que aquesta catàstrofe amenaça d'estendre's a la resta del continent, tal com han advertit les agències de Nacions Unides. D'aquesta manera, països com Mauritània -amb una extensió de dos milions de km²- ja han sofert la destrucció del voltant de 1,6 milions d'hectàrees com a conseqüència de d'insecte. Per a algunes organitzacions humanitàries, tota aquesta situació posa de manifest dos elements. En primer lloc, la importància que la comunitat internacional respongui a temps tant als sistemes que adverteixen de futures catàstrofes com a les crides que realitzen les agències des del terreny. En segon lloc, la necessitat d'abordar les causes i les arrels que converteixen determinats països en més vulnerables davant desastres d'aquest tipus, que de forma cíclica solen posar en perill la vida de milions de persones.

c) Corn d'Àfrica

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Eritrea	Sequera, volum de desplaçaments forçats, procés de retorn, conflicte fronterer	Igual
Etiòpia	Sequera, volum de desplaçaments forçats, conflicte fronterer	Deteriorament
Somàlia	Sequera, volum de persones refugiades, conflicte armat	Deteriorament
Sudan	Sequera, volum de desplaçaments forçats, conflicte armat	Deteriorament

A **Etiòpia**, OCHA va sol·licitar l'increment del suport de la comunitat internacional a causa de l'impacte que està tenint la sequera en bona part del país, on més de vuit milions de persones necessiten assistència alimentària. A més, Nacions Unides va alertar del perill d'una important epidèmia de malària que podria afectar més de sis milions de persones. Per altra banda, ACNUR va anunciar la finalització del programa de repatriació dels refugiats eritreus que es troben a Sudan per a finals de 2004, des d'on han retornat a **Eritrea** més de 150.000 persones durant quatre anys. A **Somàlia**, la FAO va alertar que l'agudització de la crisi alimentària podria provocar un augment dels índexs de mortalitat al nord i al sud del país.

Pel que fa a **Darfur (Sudan)**, considerada per Nacions Unides com la pitjor crisi humanitària del moment, tot i que s'ha constatat una millora de l'accés de les organitzacions humanitàries als 1,4 milions de desplaçats interns i a les 200.000 persones refugiades al Txad, la situació humanitària continua sent d'extrema urgència, tal com ha reiterat en diverses ocasions el Representant Especial Adjunt per a Assumptes Humanitaris de Nacions Unides i Coordinador d'Ajuda d'Emergència, J. Egeland. A més, milers de persones van continuar arribant diàriament als camps per a persones desplaçades i refugiades com a conseqüència dels enfrontaments armats i dels atacs perpetrats per les milícies progovernamentals '*Janjaweed*'. Per la seva banda, l'OMS va estimar que entre 6.000 i 10.000

persones, en la seva majoria menors de cinc anys, estan morint cada mes com a conseqüència, principalment, de les epidèmies i les malalties, fet que sobrepassa el llindar de l'emergència humanitària. Davant d'aquesta situació, representants de totes les organitzacions sobre el terreny van decidir reunir-se per intentar plantar cara a la crisi i van advertir de l'insuficient suport que la comunitat internacional està donant.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Burundi	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Deteriorament
Congo	Disputes armades internes	Igual
Kenya	Sequera	Deteriorament
R. Centreafricana	Disputes armades internes, volum de desplaçats interns	Igual
RD Congo	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Deteriorament
Rwanda	Volum de desplaçaments forçats, impacte dels conflictes armats de la regió	Millora
Tanzània	Sequera, volum de persones refugiades	Igual
Uganda	Sequera, volum de desplaçaments forçats, conflicte armat	Igual

Els constants enfrontaments han continuat provocant el desplaçament de milers de persones a algunes zones de **Burundi** i **RD Congo**. A més, les organitzacions humanitàries s'han vist obligades a interrompre en diverses ocasions el subministrament de l'ajuda a causa de la situació generalitzada d'inseguretat. A **Kenya**, la greu sequera que afecta el país ha estat qualificada pel propi Govern de 'desastre nacional', cosa que ha dut l'Executiu kenyà i nombroses organitzacions humanitàries a sol·licitar un major suport econòmic de la comunitat internacional per plantar cara a aquesta situació.

Pel que fa a **Rwanda**, ACNUR va anunciar el tancament dels tres camps per a refugiats rwandesos que es troben al sud d'Uganda, així com el fet que altres 5.000 rwandesos que es troben a Zàmbia havien rebutjat retornar al seu país per considerar que encara no existeixen les condicions de seguretat adequades. En aquest sentit, el Govern de Zàmbia va assegurar que revocarà la condició de refugiats a aquelles persones que rebutgin retornar a Rwanda. Finalment, a **Uganda**, un informe del *Norwegian Refugee Council* advertia que tot i la creixent atenció internacional cap al conflicte armat que té lloc al país, es continuen produint atacs i violacions dels drets humans sobre la població desplaçada interna que, segons Nacions Unides, ja s'apropa als dos milions de persones.

Amèrica

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Colòmbia	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Deteriorament
Haití	Sequera, disputes armades internes, crisi política i econòmica	Deteriorament

A **Colòmbia**, la Consultora per als Drets Humans i el Desplaçament (CODHES) va tornar a denunciar els atacs perpetrats per les milícies paramilitars (AUC) en diverses regions del país que van provocar nous desplaçaments, mentre que el Congrés colombià va alertar sobre la situació de la població desplaçada a la capital, Bogotá. En aquest sentit, el Govern va assenyalar que durant els dos últims anys s'han aconseguit registrar 1,5 milions dels més de 2,5 milions de desplaçats interns que hi ha al país. Per la seva banda, ACNUR va iniciar l'assistència a uns 1.200 desplaçats a la regió central del país.

ACNUR i el desplaçament intern a Colòmbia**Què succeeix a Colòmbia?**

El conflicte armat que té lloc a Colòmbia des de fa dècades ha generat una de les crisis humanitàries més greus del moment com és la que pateixen els més de dos milions de desplaçats interns. De forma creixent, milers de persones es veuen obligades a abandonar els seus llocs d'origen a causa de la situació de violència, fet que també posa de manifest que la població civil s'ha convertit en un objectiu deliberat dels actors enfrontats.

Què fa ACNUR?

Fruit d'aquest escenari, l'any 1997 el Govern colombià va decidir sol·licitar ajuda a ACNUR, que encara que en el seu origen va ser creada per assistir exclusivament a la població refugiada, des dels anys setanta se li va demanar també l'atenció d'algunes poblacions desplaçades dintre de les seves fronteres. En l'actualitat, dels gairebé 23 milions de persones que assisteix l'agència, més de sis milions són desplaçats interns.

Quins són els objectius de l'agència en aquest país?

ACNUR té sis objectius fonamentals: 1) Reforçar els drets dels desplaçats interns i les poblacions vulnerables i consolidar els mecanismes nacionals; 2) Donar suport a les institucions de l'Estat i a les organitzacions de la societat civil que treballen amb els desplaçats; 3) Garantir als desplaçats el lliure accés als serveis bàsics; 4) Buscar solucions duradores, incloent-hi la tornada, la integració local i la reubicació; 5) Identificar grups de desplaçats interns amb necessitats específiques, així com dones desplaçades, nens, joves i minories ètniques; 6) Facilitar, amb el suport d'OCHA, la coordinació dels assumptes i activitats humanitàries en favor dels desplaçats.

Quines són les perspectives de futur?

Segons ACNUR, la intensificació del conflicte colombià al costat de les noves mesures de seguretat promulgades per l'Executiu de A. Uribe s'ha de sumar al considerable desafiament que per a la comunitat internacional suposa plantar cara a la situació dels desplaçats interns. La inclusió d'aquest grup dintre d'una categoria més àmplia de "població vulnerable" afectarà també el treball d'ACNUR, ja que això reduirà la visibilitat de la crisi humanitària en el país i la greu situació en què es troben molts dels desplaçats. L'agència té per davant importants reptes, com són: consolidar els mecanismes existents per protegir els desplaçats; donar suport el desenvolupament de noves polítiques per defensar els seus drets; i continuar promovent els cridats "Principis rectors del desplaçament intern" de Nacions Unides.

Per altra banda, a **Haití**, les inundacions provocades per la tempesta tropical '*Jeanne*' a mitjans de setembre van deixar un balanç (encara provisional) de més de 1.350 morts, 1.000 desapareguts i 250.000 damnificats. La zona més afectada per la catàstrofe va ser el nord del país, especialment la ciutat de Gonaïves. El Secretari General de l'ONU va sol·licitar a la comunitat internacional assistència urgent, mentre que un equip d'experts de Nacions Unides va arribar al país per ajudar el Govern a coordinar la resposta humanitària. La tempesta també va causar la mort d'unes altres 27 persones a Bahames, República Dominicana i Puerto Rico. Per altra banda, a principis del mateix mes el pas de l'huracà denominat '*Iván*' va provocar uns 100 morts i milers de damnificats a Granada, Veneçuela, República Dominicana, Trinidad i Tobago, Cuba, Jamaica i alguns estats del sud d'EUA. Durant l'últim trimestre, a més d'aquest últim fenomen s'ha de sumar el pas d'uns altres dos huracans ('*Charley*' i '*Frances*') per aquesta mateixa regió, els quals també van deixar importants danys materials i humans.

Àsia i Pacífic

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Afganistan	Sequera, conflicte armat, procés de tornada	Deteriorament
Bangladesh	Inundacions	Deteriorament
RPD Corea	Crisi econòmica, alimentària i sanitària	Deteriorament
Indonèsia	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Millora
Myanmar	Volum de desplaçats interns	Igual
Sri Lanka	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Deteriorament
Tadjikistan	Desastres naturals, crisi estructural	Igual

La constant situació d'inseguretat que afecta el personal humanitari a **Afganistan** va provocar la sortida del país de l'organització MSF a finals de juliol, després que, setmanes abans fossin, assassinats cinc

dels seus treballadors. Aquesta organització, que va responsabilitzar el Govern del clima d'inestabilitat permanent, també va acusar la coalició liderada per EUA d'utilitzar l'ajuda humanitària amb finalitats polítiques. En aquest sentit, Nacions Unides ha instat al diàleg totes les parts implicades en tasques humanitàries per intentar millorar la complexa situació que travessa el país. Per altra banda, ACNUR va anunciar que durant els primers set mesos de 2004, més de 500.000 afganesos van retornar als seus llocs d'origen, cosa que suposa que des de 2002 han tornat més de tres milions dels 4,6 milions de persones refugiades que van fugir del país com a conseqüència de dècades de conflicte armat. En un altre ordre, el Govern i les agències de Nacions Unides van tornar a sol·licitar el recolzament internacional per afrontar la greu sequera que afecta el país des de 1997.

A **RPD Corea**, la greu crisi alimentària que sofreixen milers de persones s'ha vist afectada pels problemes de finançament dels programes humanitaris al país i per l'actitud del Govern de Pyongyang, que ha amenaçat en diverses ocasions amb la retallada de l'ajuda. Per altra banda, a Indonèsia el Govern va aixecar la prohibició d'importar arròs per part de les organitzacions humanitàries, fet que va possibilitar la represa de l'assistència a 1,7 milions de persones. A **Sri Lanka** cal destacar la crida governamental per plantar cara a la sequera que afecta mig milió de persones, així com les denúncies realitzades per organitzacions de drets humans respecte a la decisió del Govern de retirar l'ajuda alimentària a 120.000 desplaçats interns que es troben a la Península de Jaffna. Finalment, les greus conseqüències humanes provocades per les inundacions dels últims mesos a **Bangladesh** fan necessari considerar aquest país com a situació de crisi humanitària. Aquestes inundacions, les pitjors des de 1998, van deixar més de 760 morts i uns 30 milions de persones es van veure afectades. A més, cal assenyalar l'avís del PMA i UNICEF, que van advertir del risc que corren un milió de menors de patir malnutrició severa si no es redoblen els esforços de rehabilitació.

Europa i Àsia Central

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Geòrgia	Crisi política i econòmica, volum de desplaçats interns	Deteriorament
Rússia (Txetxènia)*	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Deteriorament
Sèrbia i Montenegro (Kosovo)	Volum de desplaçats interns, disputes civils internes	Igual

*Repúbliques veïnes (Daguestan, Ossètia del Nord i Ingúixia)

A **Geòrgia**, el PMA va llançar una operació d'emergència a la regió de Svaneti (nord-oest) per assistir a unes 200.000 persones afectades per les fortes inundacions que van acabar amb el 70% de les collites de la regió. Per altra banda, a **Rússia (Txetxènia)**, el Consell d'Europa va denunciar la precària situació que encara pateix la població desplaçada i refugiada txetxena i va sol·licitar a les autoritats russes un increment dels esforços de reconstrucció i d'assistència humanitària, així com la supressió dels obstacles burocràtics que dificulten l'accés de les organitzacions humanitàries a aquesta població. A més, la *International Helsinki Federation* va acusar el Govern d'Ingúixia d'estar forçant la tornada de les persones desplaçades txetxenes que es troben en aquest República, mentre que ACNUR considera que encara no existeixen les condicions de seguretat necessàries per a la tornada del seu personal a Ingúixia, després que abandonés la zona per les incursions de grups armats txetxens.

La situació dels desplaçats txetxens a Ingúixia

Després d'anys d'enfrontament a Txetxènia, unes 70.000 persones desplaçades o refugiades a causa del conflicte, que es troben principalment a Ingúixia (o altres territoris de la Federació russa) i Geòrgia, continuen plantant cara a una greu situació humanitària. De fet, nombroses organitzacions que treballen en aquesta zona han denunciat de forma reiterada la política de retorn forçat i de tancament de camps per a desplaçats i refugiats empresa per les autoritats dels Governos que acullen aquesta població. A més, són freqüents els informes que avalen les violacions dels drets humans d'aquesta població, la inexistència de garanties i condicions de seguretat suficients perquè es porti a terme un procés de retorn o la falta de voluntat de la població desplaçada per tornar als seus llocs d'origen. Això ha dut el Comitè de Migracions, Persones Refugiades i Població de l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa a fer una crida a tots els països i actors implicats perquè s'estableixin els mecanismes necessaris per superar aquesta crisi.

Pròxim Orient

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Iraq	Conflicte armat, sequera	Igual
Palestina	Aïllament humanitari de la població, conflicte armat	Deteriorament

Tot i la creixent situació d'inseguretat a l'Iraq, ACNUR va decidir a mitjans setembre reprendre el seu procés de repatriació de refugiats iraquians des de l'Iran, després que a l'agost l'agència es veiés obligada a suspendre la seva activitat pel clima de violència generalitzat. Pel que fa a la crisi humanitària que esdevé a l'**AN Palestina**, Nacions Unides va alertar que dos milions dels 3,6 milions de palestins viuen per sota del llindar de la pobresa, mentre que el 42% de les famílies palestines depenen de la distribució d'ajuda humanitària. Segons l'organització, aquesta situació, que s'ha aguditzat especialment durant els últims quatre anys, és conseqüència directa de la política empresa pel govern israelià (bloqueig dels territoris, destrucció de propietats o expansió dels assentaments), així com de la construcció del mur de separació.

5.2. L'acció humanitària⁴³ durant el trimestre

A continuació es destaquen alguns dels esdeveniments, iniciatives o informes rellevants per al desenvolupament de cadascuna de les activitats que componen l'acció humanitària.

a) Revisió de les crides econòmiques d'algunes crisis

A la fi de cada any, Nacions Unides sol realitzar determinades crides econòmiques a la comunitat internacional perquè protegeixin la labor de les agències i organitzacions humanitàries en els contextos de crisi. Encara que gran part d'aquestes crides (CAP, per les sigles en anglès) no reben tot el suport sol·licitat en un inici, el deteriorament d'alguns d'aquests escenaris de crisi durant el transcurs de l'any obliga a Nacions Unides a revisar les crides i a augmentar la quantitat requerida. Aquest fet indica quins són els contextos de crisi humanitària que l'organització considera que mereixen una major atenció i suport, així com els aspectes principals en els quals la tasca humanitària ha de centrar-se. A continuació es mostra un breu quadre-resum en el qual s'exposen les crides addicionals realitzades durant els últims tres mesos.

Quadre 5 1. Revisió de les crides de Nacions Unides durant el trimestre

País	Quantitat revisada (en dòlars)	Situació actual
Bangladesh	210 milions	Nacions Unides va fer a l'agost una crida d'urgència (els anomenats 'Flash Appeal') en la qual sol·licitava contribucions d'urgència per part de la comunitat internacional per assistir a milions de persones afectades per les inundacions.
Txad	166 milions	Nacions Unides va triplicar la quantitat sol·licitada al novembre de 2003 de 54 milions de dòlars, per plantar cara al Txad a la massiva arribada de persones refugiades procedents de la regió de Darfur, unes 200.000. Fins llavors, la comunitat internacional havia aportat prop del 50% del requerit el 2003.
Kenya	97 milions	L'actual emergència nacional en què es troba el país com a conseqüència de la perllongada sequera situa més de 2,3 milions de persones davant la necessitat de rebre ajuda humanitària d'urgència.
Sudan	722 milions	La crisi humanitària que pateixen més de 1,4 milions de desplaçats interns ha dut, per tercera vegada en pocs mesos, a revisar la quantitat sol·licitada en un inici. Tot i la gravetat de la situació, Nacions Unides ha subratllat que fins al moment només disposa d'uns 288 milions de dòlars.

⁴³ Per "acció humanitària" s'entén aquell conjunt d'activitats que tenen com a objectiu salvar vides i alleujar el sofriment en situacions de crisi humanitària. Aquestes activitats estan guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

b) Nacions Unides davant els desastres naturals

A mitjans de setembre, l'*International Strategy for Disaster Reduction* (ISDR) de Nacions Unides assenyalava que almenys 250 milions de persones van patir les conseqüències dels desastres naturals durant el 2003, que suposa una xifra tres vegades superior a la registrada el 1990. Per la seva banda, un informe del PNUD⁴⁴ assenyalava que aproximadament el 75% de la població mundial viu en zones que han estat assotades, almenys una vegada entre 1980 i 2000, per un terratrèmol, un cicló tropical, una inundació o una sequera, i que cada dia 184 persones moren en distintes parts del món com a conseqüència d'aquestes catàstrofes. Aquestes constatacions han dut Nacions Unides a reconèixer de forma progressiva el fet que el desenvolupament humà pot contribuir a reduir significativament el risc que es produeixin desastres naturals i la importància d'eradicar els elements de vulnerabilitat que converteixen alguns contextos en més propicis a sofrir les conseqüències d'aquests fenòmens.

En aquest sentit, una altra iniciativa rellevant presentada el passat mes de juliol pel propi Representant Especial Adjunt per a Assumptes Humanitaris de Nacions Unides, J. Egeland, és un informe que mostra 100 exemples mitjançant els quals les comunitats en qüestió poden desenvolupar mecanismes per fer-se menys vulnerables a les catàstrofes⁴⁵. El document no només aborda iniciatives concretes que han estat portades a terme per plantar cara a l'impacte de les inundacions a Indonèsia o als huracans i terratrèmols a Amèrica Central, sinó que també proposa el desenvolupament de sistemes d'alerta primerenca o mecanismes que millorin la gestió dels països entorn a aquest tema. Finalment, l'estudi subratlla la necessitat que la comunitat internacional comenci a tenir en consideració aquest tipus de fenòmens, sobretot si tenim en compte que generen 10 vegades més víctimes que tots els conflictes armats junts. Sens dubte, una bona plataforma per posar aquests objectius en marxa pot ser la celebració de la Conferència Mundial sobre Reducció de Desastres que Nacions Unides té previst celebrar el proper mes de gener de 2005 a *Kobe (Japó).

⁴⁴ PNUD, *La reducción de riesgos de desastres: un desafío para el desarrollo*, a: http://www.undp.org/bcpdrdisreddocumentspublicationsrdrespanolrdr_esp.pdf

⁴⁵ ISDR, *Living with Risk: A global review of disaster reduction*initiatives*, a: http://www.unisdr.org/about_isdrbd-lwr-2004-eng.htm

Militarització i desarmament

- ❑ La Conferència de Desarmament de Nacions Unides va finalitzar el seu període de sessions de 2004 presentant el seu anuari i plantejant certa actitud autocrítica sobre la seva metodologia de treball.
- ❑ Les despeses militars experimenten un augment, destinades a la millora de la capacitat armamentística, que contrasta amb la reducció del nombre d'efectius de les FFAA.
- ❑ S'obre la possibilitat, encara per explorar, de cooperació militar entre EUA i Rússia, antics rivals durant la Guerra Freda.
- ❑ Les situacions de negociació i intents de desmantellament de certs programes nuclears per tot el món empitjoren, com els casos d'Índia, Iran o RPD Corea.
- ❑ El Programa de Recol·lecció d'Armes Lleugeres al Brasil presenta un resultat exitós superant per molt les expectatives inicials, cosa que ha obligat el Govern a augmentar el pressupost i el final del plaç d'entrega.
- ❑ Es confirma el descens de programes de DDR degut a l'escàs finançament de nous projectes i a la consolidació dels ja existents.

Aquest apartat analitza les qüestions relatives a militarització, al cicle armamentístic i al desarmament. Per fer-ho s'han establert sis subapartats: components de l'agenda dels principals organismes multilaterals (Nacions Unides, OTAN i UE); canvis de tendència en les diferents fases del cicle armamentístic (despeses militars, producció i transferències d'armes); programes de cooperació militar; armament de destrucció massiva; proliferació d'armament lleuger; i, finalment, els elements de distensió i de desarmament.

6.1. Organismes multilaterals

a) Nacions Unides

En l'àmbit de **Nacions Unides**, han destacat els esforços pel control de la proliferació d'armament lleuger i la lluita contra el terrorisme, així com la finalització del període de sessions de la Conferència de Desarmament corresponent a 2004.

El **Consell de Seguretat de l'ONU** va decidir prolongar l'embargament d'armes a **RD Congo** pel plaç d'un any a través de la Resolució 1552, i a **Somàlia** per sis mesos, tal com es contempla en la Resolució 1558, a més de la prolongació dels Panells d'Experts com a sistemes de control i de seguiment dels embargaments.

Pel que fa a la **lluita contra el terrorisme**, s'han apreciat fets contradictoris. Per una banda, el **Consell de Seguretat** va reconèixer el treball del **Comitè contra el Terrorisme**, i el va convidar a accelerar el procés d'assessorament als Estats membre. A més, l'**OIT** va anunciar la posada en marxa d'un sistema internacional comú d'identificació de caràcter marítim i portuari. Per altra banda, un grup d'Experts Independents, a petició del Consell de Seguretat, va advertir de l'escàs impacte de les mesures en la lluita contra la xarxa islàmica al-Qaida per part del mateix Consell, i va instar a endurir-les.

Finalment, durant l'agost va tenir lloc el tercer i darrer període de sessions de la **Conferència de Desarmament** de 2004. Aquest període va venir marcat per la presentació de l'anuari del Departament de Desarmament de l'ONU, on es recullen els progressos assolits en desarmament durant el darrer any, així com els esforços d'allunyament de les armes de destrucció massiva dels grups terroristes, l'intent d'enfortiment del TNP o els ajustos per part de l'Assemblea General del Registre d'Armes Convencionals, entre altres aspectes. Caldria també destacar la reflexió feta al voltant de la metodologia del programa de treball en el transcurs de l'última sessió, apel·lant al pragmatisme i a les polítiques reals per finalitzar amb el llarg període d'impàs i de manca de voluntat política de la pròpia Conferència. Aquest últim punt és remarcable, ja que la Conferència havia estat criticada, en referència a anteriors períodes de sessions, per la seva falta de flexibilitat i d'acords concrets. En definitiva, aquest

exercici d'autocrítica podria servir perquè aquest òrgan tingués un paper més eficient i determinant en la conculcació de restriccions contra la proliferació dels diversos tipus d'armament existents.

b) OTAN

En el marc de l'**OTAN**, el període ha estat marcat per la realització dels majors exercicis militars conjunts de la història de l'organització. Concretament, se'n van dur a terme durant el mes de juliol a Letònia, de caràcter terrestre i marítim, i a Turquia, el setembre, de caràcter aeri. En ambdós casos hi van participar 18 Estats membre. El principal objectiu d'aquesta sèrie d'exercicis era comprovar la capacitat operativa. S'ha d'assenyalar la suspensió d'una altra sèrie d'exercicis conjunts previstos pel setembre a Azerbaidjan, en aquest cas en el marc del programa *Partnership for Peace*, degut a la negació d'aquest país a concedir els visats als representants d'Armènia, que per la seva banda va mostrar predisposició a formar part de l'Organització.

Respecte a l'**Iraq**, l'Organització ha decidit crear una acadèmia de formació militar al país i ja ha començat a entrenar els primers contingents de les forces de seguretat estatals, tant a dins com a fora d'Iraq. Cal recordar que aquesta fou una de les principals mesures adoptades a la Cimera d'Istanbul⁴⁶.

En el cas de les relacions amb **Rússia**, el Ministre de Defensa, S. Ivanov, va negar l'accés dels representants de l'OTAN a les seves instal·lacions d'armament, adduint que no tenien intenció de trencar la tendència establerta. A pesar de tot això, Rússia va firmar la modificació del Tractat sobre Forces Convencionals a Europa, que limita la presència i el moviment d'armament convencional i de tropes pel continent. Aquest acord va ser establert entre l'OTAN i els països del Pacte de Varsòvia el 1999, i ara insta els nous Estats membre de l'Aliança, com Estònia, Letònia o Lituània, que el firmin.

c) Unió Europea

A la **UE**, es va produir el nomenament del nou Director Executiu de l'Agència de Defensa d'Europa, el britànic N. Witney, així com del Director Executiu Adjunt, l'alemany H. Linnenkamp, amb l'objectiu d'assegurar la implementació del programa de treball de l'Agència durant els propers tres anys.

A l'**Afganistan**, la força militar Eurocorps, formada per membres de les FFAA d'Alemanya, Bèlgica, Espanya, França i Luxemburg, ha pres el relleu de Canadà en el comandament de l'ISAF pels propers sis mesos, realitzant així la seva primera missió fora del continent europeu. A **Bòsnia i Hercegovina**, el Secretari d'Estat d'EUA, C. Powell, va anunciar el manteniment de les forces nord-americanes al país per assistir la MNTF, que va rellevar la SFOR el trimestre anterior⁴⁷, en matèria de lluita contra el terrorisme.

6.2. Cicle armamentístic

Si bé en el període anterior es constata l'augment de les **despeses militars**, en aquest període s'ha d'especificar que aquest augment s'ha destinat a la millora i modernització de l'armament. Els fons s'extreuen de la reducció d'efectius militars. En definitiva, es podria dir que la tendència actual del cicle armamentístic fa prevaler la capacitat armamentística per sobre del nombre d'efectius de les FFAA.

Cal remarcar que un Grup d'Experts militars de Nacions Unides va presentar un informe davant la 59a Assemblea General de l'ONU que assegurava que la despesa militar de 2004 podria arribar fins al bilió de dòlars si es mantenen els costos dels majors conflictes armats actuals, com Afganistan o Iraq. En el mateix informe, el Grup d'Experts adverteix que els països rics només destinen 50.000 milions de dòlars en ajuda oficial al desenvolupament.

En el cas d'**EUA**, durant aquest període es va mostrar la seva intenció de modernitzar els carros de combat i els vehicles armats fins l'any 2011, cosa que suposaria una despesa de 9.000 milions de dòlars. D'altra banda, s'ha reobert el debat sobre la construcció d'un sistema de defensa nacional de míssils. Les principals companyies aeroespacials nord-americanes, Lockheed Martin i Northrop

⁴⁶ Vegeu Baròmetre 5.

⁴⁷ Vegeu Baròmetre 5.

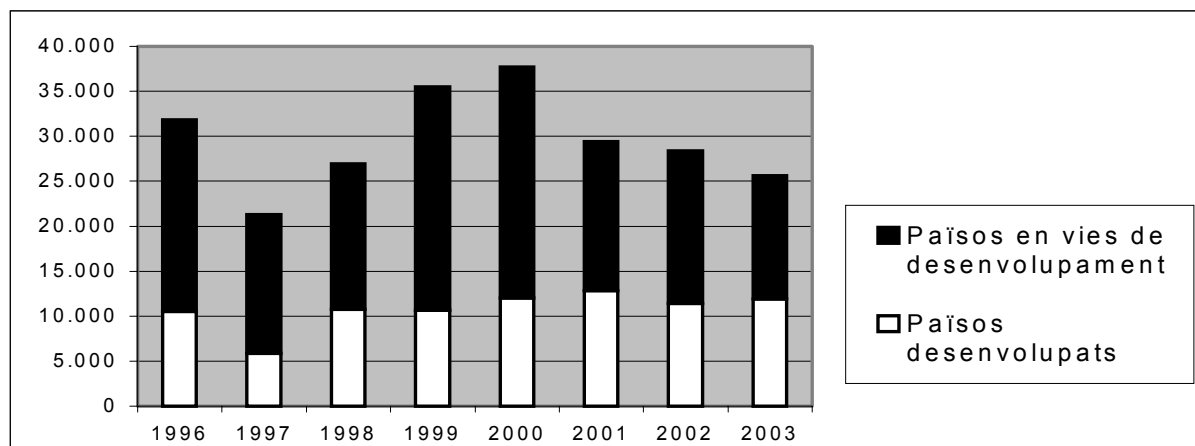
Grunman, intenten que el consorci europeu EADS participi en la seva fabricació, que suposa un cost anual de 8.000 milions de dòlars.

Un altre exemple d'augment de despesa militar és **Rússia**, on el seu President, V. Putin, va anunciar un increment pressupostari d'uns 2.500 milions de dòlars per a la fabricació de nous avions de combat i míssils. També **Romania**, que va demanar a l'empresa europea EADS la fabricació d'un sistema de vigilància dels punts fronterers per aproximar-se als estàndards de la UE.

Per il·lustrar el fenomen de **reducció i realineació dels efectius de les FFAA**, es destaquen diversos exemples. El cas més paradigmàtic és el d'**EUA**, que ha pres la decisió de realinear 70.000 dels seus efectius desplaçats per Europa i Àsia per tornar a EUA, mentre que els efectius que es mantinguin a l'exterior tindran més força de combat per reaccionar davant de possibles amenaces. En el **Regne Unit**, es va presentar el Pla de Defensa per als pròxims cinc anys, consistent en la retallada del nombre de funcionaris del Ministeri de Defensa i d'efectius de les FFAA per aconseguir un estalvi substancial, al voltant de 5.000 milions de dòlars, que es destinaran a la modernització de l'armament i de les instal·lacions. El mateix passa amb els casos d'**Itàlia**, on el Parlament va aprovar l'establiment d'unes FFAA professionals de 190.000 efectius per a 2005, i d'**Ucraïna**, amb la previsió de reducció en 250.000 efectius de les seves FFAA en els propers 10 anys.

Pel que fa a l'**exportació d'armament**, el Congrés d'EUA va publicar un informe sobre les transferències d'armament convencional entre 1996 i 2003, en el qual s'assenyala que aquest país segueix sent el clar dominador del mercat armamentístic mundial, amb un 56,7% del mercat total, seguits a molta distància per Rússia (16,8%) i Alemanya (5,5%)⁴⁸. El comerç d'armament convencional es duu a terme principalment amb països en vies de desenvolupament, els quals es mantenen com els principals clients a pesar del descens en el valor de les vendes per tercer any consecutiu, tal com s'observa en el següent gràfic:

Gràfic 6.1. Països receptors d'armament convencional 1996 – 2003
(en milions de dòlars)

Fuente: Congressional Research Service, *Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 1996 – 2003*. The Library of Congress

6.3. Cooperació militar

La tendència durant aquest període s'ha mantingut i les aliances interestatals s'han realitzat pels mateixos motius: transferències d'armament, lluita contra el terrorisme, suport logístic i maniobres militars conjuntes.

⁴⁸ Cal remarcar que aquestes dades difereixen de les que apareixen a l'anuari del *SIPRI, la referència internacional més acceptada, a causa de les diferències metodològiques d'investigació

En l'apartat de **transferències de material militar**, el trimestre ha estat marcat per un canvi d'actitud, més aperturista, d'EUA. El fet més rellevant és la perspectiva de cooperació amb Rússia; els màxims responsables de defensa d'ambdós països es van reunir per veure les possibilitats de cooperació bilateral en termes d'alta tecnologia i de defensa amb míssils. Així mateix, van realitzar exercicis militars navals conjunts, i van declarar que es troben en una situació de relació intermèdia, és a dir, sense ser adversaris ni aliats. En un altre ordre es troba la relació entre EUA i Sud-àfrica, on el país nord-americà va decidir aixecar les restriccions comercials amb les companyies de defensa sud-africanes, i va obrir així una nova via comercial en el continent.

Sobre la **lluita internacional contra el terrorisme**, el tipus d'aliances de cooperació han tingut un caràcter diferent durant aquest període. Per començar, a nivell intercontinental, caldria assenyalar que representants de 19 països africans, europeus i asiàtics van decidir establir una estratègia comuna per combatre el terrorisme transfronterer a l'Àfrica. En aquest continent s'ha optat per la mateixa estratègia, i s'ha fet una reunió dels caps d'intel·ligència de 13 països africans, amb l'objectiu d'harmonitzar les seves postures. En canvi, a Amèrica s'han portat a terme exercicis militars conjunts, com en el cas del Canal de Panamà, amb l'entrenament de protecció de l'enclavament i la participació de FFAA de vuit països americans. A l'Àsia, els membres de l'ASEAN van acordar augmentar la cooperació en termes d'informació militar entre les seves FFAA, a més de considerar la possibilitat de portar a terme exercicis militars conjunts. A l'Àsia Central, FFAA de Kazakhstan, Kirguistan, Rússia i Tadjikistan van realitzar un entrenament conjunt com a primer pas de l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva (CSTO, per les sigles en anglès), l'estructura polític-militar eurasiàtica liderada per Rússia, que posseeix forces de desplaçament ràpid en la regió.

Taula 6.2. Països que han estat objecte d'atenció internacional

Tipus d'acord	Països	Observacions
Transferència d'armes	Espanya a Algèria	Venda de sis avions de transport militar per 150 milions d'euros.
	EUA a Pakistan	Venda de sistemes de ràdio per 78 milions de dòlars.
	França a Austràlia	Acord per a la producció de 90 helicòpters militars.
	França a Tailàndia	Fabricació d'un satèl·lit de rastreig de grups armats per 160 milions de dòlars.
	Líbia a Pakistan	Venda de 50 avions de combat i components.
	Pakistan a Sud-àfrica	Venda de cinc avions de combat a companyia privada sud-africana.
	Rússia a Kazajstan	Venda de 20 helicòpters de combat pel bienni 2004-2006.
Lluita contra el terrorisme	Alemanya - Rússia	Postura conjunta davant Nacions Unides, el G8, la relació Rússia - OTAN, l'OSCE i el Consell d'Europa.
	Colòmbia - EUA	EUA aprova el finançament d'un pla de lluita contra el terrorisme i el narcotràfic a Colòmbia per valor de 577 milions de dòlars.
	Índia - Nepal	Compromís d'intercanvi d'informació.
	Pakistan - Regne Unit	Acord per l'enfortiment de la cooperació.
	Pakistan - Rússia	Cooperació entre els serveis d'espionatge.
	Xina - Pakistan	Exercicis militars conjunts a la Xina.
Exercicis militars conjunts i suport logístic	Angola - Portugal	Formació de policies angolesos a càrrec de policies portuguesos.
	Filipines - EUA	Exercicis militars per lluitar contra el narcotràfic.
	Israel - EUA	Transferència de 350 milions de dòlars per traslladar tres bases militars de territori palestí a Israel.
	Papua Nova Guinea - Austràlia	Desplegament de policia australiana en el país asiàtic.

6.4. Armament de destrucció masiva

Durant aquest trimestre s'ha celebrat la Reunió Anual de l'AIEA, amb l'acceptació de tres nous Estats membre (Txad, Mauritània i Togo), així com la revisió dels fets que han tingut lloc durant l'últim any respecte a l'armament nuclear i la definició de les línies estratègiques per al següent. Per altra banda, el Director de l'Agència, M. El Baradei, a més de realitzar una visita a Israel sense aconseguir gaires resultats, va anunciar la celebració d'una conferència l'any que ve sobre desarmament nuclear absolut al **Pròxim Orient**. Una de les novetats més destacades va ser la primera inspecció per part de la mateixa AIEA a **l'Iraq**, des d'on van assegurar que els iraquians s'havien desfet d'aquest tipus d'armes després de la Guerra del Golf, informació confirmada per un altre informe dels inspectors d'EUA.

Aquest anunci suposa una contradicció respecte a les acusacions inicials fetes pel govern nord-americà que van dur a l'inici del conflicte armat l'any 2003.

El període ha estat marcat per les perspectives negatives procedents de diversos Estats clau pels seus programes nuclears. Si bé en l'anterior període es parlava d'una obertura en la possibilitat de negociació de diversos programes, en aquest trimestre cal assenyalar l'estancament en les negociacions entre **Índia** i **Pakistan** i les reculades en les negociacions entre **Iran** i **RPD Corea**, on aquesta vegada s'ha afegit un nou element inesperat, com és el reconeixement per part de la **Rep. de Corea** d'haver enriquit urani durant l'any 2000, encara per determinar si va ser suficient per fabricar armament nuclear.

Entre els elements destacats del trimestre s'assenyalen:

Taula 6.2. Països que han estat objecte d'atenció internacional

País	Comentari
EUA	El Director de l'AIEA, M. El Baradei, va anunciar que EUA va transferir al juny material nuclear fora de l'Iraq, fet reprovat per la mateixa Agència. A més, el major laboratori nuclear del país va decidir suspendre les seves investigacions després de la desaparició de dos discos amb informació sobre projectes confidencials. També ha realitzat una prova satisfactòria del llançamíssils anti-balístic Chet-2, realitzat conjuntament entre l'empresa Boeing i les Indústries Aèries d'Israel.
Índia	El Ministre de Defensa va anunciar l'inici de la producció de míssils amb un abast de 300 Km. La reacció del seu màxim contingent, Pakistan, ha estat de rebutjar l'inici d'una carrera armamentística en la regió.
Iran	La situació intermitent sobre procés d'enriquiment d'urani va persistir, defensant l'ús civil per elaborar-lo, però paralitzant durant algun temps les activitats més sensibles per rebaixar tensions amb la comunitat internacional, per després tornar a reprendre-les. Finalment, cal destacar la realització d'una nova prova amb el míssil balístic Shahab-3 i l'anunci de recerca de cooperació nuclear amb Rússia.
Iraq	Els inspectors nuclears de l'AIEA van tornar a l'agost al país per completar la missió rutinària de fer l'inventari del material declarat que el país assumeix per ser país signant del TNP. Per altra banda, el Cap del Programa Nuclear durant el mandat de S. Hussein va assegurar que el país es va desfer de tot l'armament de destrucció massiva el 1991, després de la Guerra del Golf.
Israel	El Director de l'AIEA va realitzar una visita al país, la primera des de 1998, per debatre aspectes bilaterals, però amb l'objectiu principal de convertir el Pròxim Orient en zona desnuclearitzada i d'advertir Israel del perill de la proliferació d'una xarxa il·legal nuclear, com la descoberta a Pakistan a l'inici de l'any. Aquest fet coincideix amb el reconeixement per part de la Comissió d'Energia Atòmica que Israel ha fabricat uns 100 reactors nuclears en 40 anys, la qual cosa seria un altre indicatiu que el país pot posseir armament nuclear.
Pakistan	El Govern va renunciar al desmantellament del programa nuclear, garantia de seguretat al país, i a l'entrada d'inspectors de l'AIEA per no tenir aquesta obligació en no ser signataris del TNP.
Rep. Corea	Fonts governamentals van reconèixer haver enriquit urani durant l'any 2000, encara que van assegurar que va ser en un percentatge molt baix, insuficient per a la producció d'armament. Aquesta afirmació ha provocat sorpresa entre els aliats i l'AIEA, que va decidir enviar-hi els seus inspectors nuclears.
RPD Corea	Des de la Rep. de Corea es va assegurar que RPD Corea segueix fabricant míssils de llarg abast, així com míssils balístics, terrestres i navals. EUA va seguir en la seva postura de pressió i va instar de nou el país a desmantellar el seu programa nuclear sense cap compensació, mentre que la Xina va demanar que es reiniciessin com més aviat millor la ronda de converses a sis bandes, que de moment no tindran lloc després de la renúncia de RPD Corea per la postura intransigent d'EUA.
Xina	Fonts governamentals van assegurar que la Xina ha regulat els controls d'exportació d'armament biològic, nuclear i químic, després de les advertències d'EUA que podien caure en mans de grups terroristes. D'altra banda, va realitzar una nova prova, de consecució positiva, d'un míssil guiat d'alta precisió. Aquest podria provocar un nou gest de tensió amb Taiwan, encara que les autoritats xineses no ho han relacionat.

Una altra novetat destacable ha estat el descobriment d'una nova xarxa de transferència il·lícita de material nuclear a **Sud-àfrica**. Com a aspecte positiu, s'ha d'assenyalar l'acord entre **Austràlia** i **Nova Zelanda** per a la cooperació i l'intercanvi d'informació de cara a la prevenció de proliferació d'armes de destrucció massiva en la regió del Pacífic.

6.5. Proliferació de armament lleuger

Respecte a les armes lleugeres, el trimestre va tenir la primera setmana de juliol com a data més rellevant, perquè es va celebrar, a partir de la coordinació d'IANSA, la Setmana d'Acció Global contra les Armes Lleugeres en més de 30 països de tot el món. El motiu d'aquesta Setmana d'Acció va ser la commemoració del 9 de juliol, **Dia Internacional de les Nacions Unides per a la Destrucció de les Armes Lleugeres**. Entre els múltiples actes realitzats van destacar les accions de destrucció d'armes per tot el món, a més de la recollida de signatures per a la campanya internacional Armes Sota Control,

que busca que el màxim nombre de països signin el Tractat Internacional sobre Comerç d'Armes⁴⁹ (al final d'aquest trimestre eren ja onze els que s'havien compromès a impulsar-lo).

A l'**Àfrica**, l'**ECOWAS** va anunciar un nou pla per recol·lectar i destruir armament lleuger durant el mes d'octubre. Per altra banda, a **Ghana**, la Comissió Nacional d'Armes Lleugeres (GNCSA, per les sigles en anglès), amb el suport del PNUD, va iniciar un programa d'investigació sobre la proliferació de les armes lleugeres en el país. Finalment, membres legislatius dels comitès parlamentaris de Defensa i Exteriors de **Kenya** i **Uganda** es van reunir amb l'objectiu de frenar el comerç il·lícit d'armes lleugeres entre les seves fronteres.

A **Amèrica**, a través de l'organització de Nacions Unides i l'OEA, representants de 19 països i una delegació d'IANSA es van reunir el setembre per analitzar els avenços entorn de la lluita dels seus governs contra les armes de foc, especialment sobre el compliment del Programa d'Acció proposat per Nacions Unides el 2001. Per altra banda, el Programa de Desarmament que està tenint un èxit notable és el que s'està portant a terme a **Brasil**, que duu recollides més de 126.000 armes des del 15 de juliol, després de l'entrada en vigor d'una nova llei de control d'armament que prohibeix portar d'armes de foc en espais públics. La recollida ha superat les previsions inicials, per la qual cosa el Govern brasiler ha decidit iniciar nous programes de recol·lecció en zones rurals pel 2005, doblar el pressupost previst per al lliurament d'armes i prorrogar fins a final d'any el termini de lliurament, inicialment previst per al 15 de setembre, així com la provisió de fons per al referèndum previst dintre de l'Estatut de Desarmament. Aquest mateix país va signar amb **Argentina** un acord d'intercanvi d'informació sobre el tràfic il·lícit d'armes lleugeres, amb l'objectiu de buscar acords similars amb altres països del **MERCOSUR**. Com a contrapunt, caldria lamentar l'expiració de la llei de prohibició d'armes d'assalt a **EUA**, vigent des de feia 10 anys, degut que la seva prorrogació ha estat rebutjada per absència d'una votació.

En el cas d'Àsia, **Xina** va ratificar el seu compromís en la lluita contra el tràfic il·lícit d'armes lleugeres, a més de seguir treballant amb altres països de la regió oriental del continent per solucionar aquest problema.

En un altre ordre, el Centre d'Estudis Internacionals de Ginebra, en el marc del projecte **Small Arms Survey**, va presentar el seu quart anuari sobre la situació de les qüestions relatives a armament lleuger en tot el món. En aquesta ocasió, l'estudi té com a principal objectiu buscar la vinculació entre els persistents abusos dels drets humans i la presència d'armes lleugeres, així com l'impacte de les exportacions d'armes en la violació dels drets humans i la contribució de l'armament a la violència i a la criminalitat a escala internacional. A més, s'assenyala a Brasil, Xina, EUA i Rússia com els principals exportadors d'armes lleugeres. Finalment, l'anuari també adverteix que molt pocs països porten a terme controls estrictes respecte al comerç d'armes.

En l'anuari es presenta una valoració i comparació dels registres d'exportació d'armament convencional dels principals països exportadors. En el quadre següent es pot apreciar aquesta valoració, realitzada a partir d'unes puntuacions (sobre un màxim de 20) decretades pel mateix projecte i que van en funció de diferents criteris tals com l'accés a la informació, la claredat, l'extensió o la informació de lliurament i de llicències:

⁴⁹ Vegeu www.armasbajocontrol.org

Taula 6.3. Baròmetre de transparència en el Comerç d'Armes Lleugeres

País	Fonts	TOTAL	Accés	Claredat	Extensió	Informació de lliurament (per tipus d'arma i país. 4 màx.)	Informació de llicències concedides (per tipus d'arma i país. 4 màx.)	Informació llicències rebutjades (per tipus d'arma i país 2 màx.)
Alemanya	E D	15,5	2	3	4	2	4	0,5
Austràlia	E D	8,5	2	2	2,5	2	0	0
Àustria	D	6,5	1,5	2	1	2	0	0
Bèlgica	E D	9,5	2	2,5	3	2	0	0
Brasil	D	6,5	1,5	2	1	2	0	0
Canadà	E D	10,5	2	3	3,5	2	0	0
Corea, Rep.	D	6,5	1,5	2	2	1	0	0
EUA	E D	14	2	3	3	2	4	0
Espanya	E D	10,5	2	3	3,5	2	0	0
Finlàndia	E D	10	2	3	3	2	0	0
França	E D	13	2	3,5	3,5	4	0	0
Israel	D	5,5	1,5	2	0	2	0	0
Itàlia	E D	12	2	3	3	2	2	0
Japó	D	6,5	1,5	2	1	2	0	0
Mèxic	D	6	1,5	2	0,5	2	0	0
Noruega	E D	10,5	2	3	3,5	2	0	0
Portugal	E D	7,5	2	2	1,5	2	0	0
Regne Unit	E D	13,5	2	3,5	4	4		0
Rep. Txeca	E D	11,5	2	2,5	4	3	0	0
Romania	E	7	2	1,5	2,5	1	0	0
Rússia, Fed.	D	6,5	1,5	2	1	2	0	0
Sud-àfrica	E	5	2	1	0	2	0	0
Suècia	E D	9,5	2	2	3,5	2	0	0
Suïssa	E D	9	2	2,5	2	2	0	0,5
Turquia	D	7,5	1,5	2	2	2	0	0
Xina	D	6	1,5	2	2	1	0	0

Font: Small Arms Survey, Yearbook 2004

Notes:

Fonts: E = informe exportacions, D = dades duanes

TOTAL (màxim 20 punts): Les actualitzacions fan referència a la informació obtinguda des de desembre de 2003

Accés (màxim 2 punts): disponible a Internet (0,5 punts), disponible en idioma de Nacions Unides (1 punt) i gratuït (0,5 punts).

Claredat (màxim 4 punts): metodologia (1 punt), armes lleugeres diferenciades d'altres armes (1 punt), munició d'armes lleugeres diferenciada d'altra munició (1 punt), informació sobre categories d'usuari final (militar, policia, ...1 punt).

Extensió (màxim 4 punts): transaccions governamentals i industrials (1 punt), armes lleugeres militars i civils (1 punt), parts d'armes lleugeres (1 punt), lleis i regulacions d'exportació i compromisos internacionals (1 punt).

6.6. Distensió i desarmament

Aquest trimestre ha servit per confirmar la tendència de disminució de nous Programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR). Aquesta tendència pot tenir el seu origen en la falta de voluntat política per part d'organismes internacionals, com el cas de Nacions Unides, per destinar nous fons per a programes que han tingut resultats dispersos o en l'intent de consolidació dels programes ja existents. L'únic programa aprovat durant aquest període ha estat el de **RD Congo**, que té com a objectiu desarmar uns 15.000 antics combatents, amb un pressupost de 10,5 milions de dòlars, procedents del PNUD i dels governs de Bèlgica, Espanya, França, Itàlia, Japó i Noruega.

Una altra resposta al descens de nous Programes de DDR estatals es troba en els esforços multilaterals. Com a mostra d'això trobem la zona dels Grans Llacs, a l'Àfrica, on els governs de **RD Congo, Rwanda i Uganda** van arribar a l'acord per al desarmament dels grups armats de la regió que operen en els seus territoris en el termini d'un any, amb l'objectiu de pacificar la regió i com a construcció de mesures de confiança.

Un altre programa que es va consolidant és el de **Libèria**, que ha desarmat uns 71.000 antics combatents i que s'ha estès fins a final d'octubre per assegurar que tots els antics combatents

lliurin les seves armes. A pesar d'això, tant UNICEF com el Govern de Libèria adverteixen de la necessitat d'una major inversió econòmica per finalitzar el programa. A més, el programa es va estendre cap a zones més delicades del focus d'inici de la guerra civil fa 15 anys, a més dels punts sospitosos de tràfic d'armes amb Côte d'Ivoire. Un altre punt d'atenció important en el continent africà és el de la regió de Darfur, al **Sudan**, on el Govern i Nacions Unides van acordar un pla de desarmament per a les milícies, però on se segueixen apreciant nombroses dificultats d'implementació del pla a causa de la discussió del termini per a la fi del desarmament dels antics combatents, així com per la falta de compromís de protecció de la població civil. Finalment, a Burundi es va anunciar l'ajornament de la desmobilització d'antics combatents, sense que s'hagi designat una nova data.

En Amèrica, el cas més destacat es troba a **Colòmbia**, on el Govern va arribar a un acord amb els grups paramilitars de l'AUC per concentrar i desmobilitzar tres dels seus blocs, encara que no s'han fet públics els detalls essencials d'aquesta desmobilització. A **Haití**, el President, G. Latortue, es va comprometre davant la Conferència Internacional de Donants a desarmar la població civil i els grups rebels en un programa de tres fases, en el qual la data límit per al lliurament de les armes il·legals expirava a mitjans de setembre. A pesar d'això, els màxims representants de la MINUSTAH, després dels pobres resultats de la recollida d'armes durant aquest període, veuen el procés de desarmament com un objectiu a llarg termini, a causa de l'escassa voluntat dels grups armats de seguir-lo.

A l'Àsia van continuar els avenços en el programa de DDR a **Afganistan**, on UNICEF va anunciar la desmobilització de 8.000 menors-soldat en tot el país, a més d'indicar que el seu objectiu és tenir desarmats i desmobilitzats tots els menors del país a finals d'any. A més, el Centre d'Acció sobre Mines de Nacions Unides va iniciar un programa de desminatge per part d'antics combatents en el país.

Com a **conclusió** del capítol, caldria destacar que l'agenda internacional, pel que fa a la cooperació multilateral militar, segueix marcada per la lluita contra el terrorisme. Una mostra d'això és l'apropament de postures entre Rússia i EUA i l'OTAN, respectivament, sobretot com a reacció després dels fets a l'escola de Beslan (Ossètia del Nord). Una altra de les tendències internacionals confirmades és l'augment en la despesa militar mundial, destinat a la millora de l'armament, i que contrasta amb la reducció dels efectius de les FFAA. L'evolució no és positiva, en canvi, en allò relacionat amb l'armament de destrucció massiva, amb constants intermitències en l'intent d'eradicar arsenals nuclears. Tampoc no es veu amb optimisme l'evolució dels programes de DDR, estancats per la manca de nou finançament.

Drets humans i Dret Internacional Humanitari

- ❑ Les denúncies de les ONG es van centrar en la conculcació de les llibertats fonamentals, especialment de la llibertat de premsa, i els casos de tortura i maltractament.
- ❑ La Subcomissió de Drets Humans de Nacions Unides va decidir constituir un Grup de Treball sobre la protecció dels drets humans en la lluita antiterrorista.
- ❑ Les labors dels TPI s'han vist dificultades per la manca de cooperació dels Estats i el baix nivell de fons lliurats pels països donants.
- ❑ El President de Rwanda, P. Kagame, ha anunciat la inauguració dels tribunals de justícia tradicional Gacaca a tot el país.

En el present capítol s'analitza la situació relativa als drets humans i al Dret Internacional Humanitari del trimestre. El **primer apartat** s'elabora a partir del seguiment de les violacions de drets humans i de les llibertats fonamentals denunciades per organitzacions no governamentals de drets humans (Amnistia Internacional i *Human Rights Watch*, principalment) i per organitzacions internacionals i intergovernamentals, especialment de l'àmbit europeu i de Nacions Unides. En relació a aquesta última, s'ha prestat una especial atenció als treballs del 56è període de sessions de la Subcomissió per a la Promoció i Protecció dels Drets Humans de Nacions Unides. En el **segon apartat** s'analitzen qüestions relatives als Tribunals Penals Internacionals.

7.1. Violacions dels drets humans i de les llibertats fonamentals

a) Segons les organitzacions no governamentals

Durant aquest trimestre, Amnistia Internacional i/o *Human Rights Watch* han centrat principalment les seves denúncies entorn de la crisi a la regió de Darfur (Sudan), al creixent deteriorament dels drets humans a Zimbabwe i a les greus violacions dels drets humans a l'Afganistan, Colòmbia, Nepal i Palestina. Ambdues organitzacions lamenten l'aplicació de la pena de mort a Indonèsia després de tres anys de moratòria *de facto*, així com la decisió del Govern interí de l'Iraq de reimposar la pena de mort en el país. D'acord amb la informació procedent d'aquestes dues organitzacions sobre la situació dels drets humans a escala internacional en el trimestre es constaten greus violacions dels drets civils i polítics per part dels cossos de seguretat estatals a **48 països**⁵⁰. Les denúncies continuen estant relacionades de forma directa amb la reculada en matèria de drets humans provocada per les legislacions antiterroristes⁵¹, així com amb situacions específiques de crisi humanitària o de conflicte armat com la de Darfur (Sudan) o de Nepal.

Segons aquestes dues organitzacions, continuen la conculcació de les **llibertats fonamentals** (denúncies a **31 països**), especialment de la llibertat de **premsa**, així com nombrosos casos de **detencions arbitràries** (denúncies a **14 països**), **tortura i maltractament** (denúncies a **16 països**). En el Dia Internacional de Suport a les Víctimes de la Tortura (26 de juny), Amnistia Internacional va denunciar que aquesta pràctica està actualment generalitzada en més de 100 països. En aquest sentit, el Secretari General de l'ONU va demanar als Governos que no tolerin aquests actes i que lluitin contra la seva impunitat de manera contundent.

⁵⁰ Per a més informació sobre les violacions dels drets humans en aquests països, vegeu les notícies publicades per ambdues organitzacions (entre juliol i setembre de 2004) recollides a la publicació trimestral *Semàfor de Drets Humans* núm. 7 a <http://www.pangea.org/unescopau>.

⁵¹ En concret, HRW va insistir que el Comitè Contra el Terrorisme del Consell de Seguretat de l'ONU (CTC, per les seves sigles en anglès) ignora el paper clau dels drets humans en la lluita contra el terrorisme internacional i va denunciar que països com Xina, Egipte, Malàisia, El Marroc, Suècia i Uzbekistan han conculcat els drets humans en els seus esforços contra el terrorisme. Aquesta organització va recomanar igualment al Consell de Seguretat certes reformes en el Comitè com per exemple: a) el nomenament d'un expert en matèria de drets humans dins de l'equip del Director Executiu de l'organisme; b) prestar una especial atenció als països que estan portant a terme detencions massives de sospitosos de terrorisme; c) supervisar que els processos judicials contra aquests compleixin els estàndards internacionals en matèria de drets humans; i d) que els Estats membres de l'organització presentin informes periòdics més complets i facin pública la informació. En aquest sentit, la nova ACNUDH, L. Arbour, va fer públic que la lluita contra el terrorisme internacional no ha d'excloure el respecte i el ple compliment dels estàndards internacionals en matèria de drets humans. A més, va anunciar que presentaria davant el CTC un document sobre l'impacte del terrorisme en els drets humans.

Dia Internacional de Suport a les Víctimes de la Tortura(26 de juny)

20 anys després de l'adopció de la Convenció contra la Tortura, tan sols 136 dels 191 Estats membre de les Nacions Unides són Estats part i molts d'ells no han aplicat la Convenció en l'àmbit nacional. El Protocol Facultatiu a la Convenció estableix un òrgan internacional per a la prevenció d'aquests abusos mitjançant un sistema d'inspecció als centres de detenció dels Estats part, però aquest Protocol únicament entrarà en vigor quan 20 Estats l'hagin ratificat (fins avui ho han fet només tres). La recent evidència gràfica de la tortura a detinguts iraquians mostra amb absoluta claredat la necessitat que s'intensifiquin els esforços per prevenir aquests abusos i prohibir-los.

Es constata així mateix la continuació de la **persecució a les minories i a les persones desplaçades i demandants d'asil**⁵² (denúncies a 17 i 7 països, respectivament) i la restricció de les seves llibertats i drets més fonamentals. La qüestió de les violacions dels drets humans dels menors és un altre tema d'especial preocupació durant el trimestre. Els menors són les principals víctimes de violacions dels drets humans en situacions de pobresa o conflicte (menors-soldats) i aquestes violacions gaudeixen d'extrema impunitat a causa de l'especial vulnerabilitat d'aquest col·lectiu. Durant el trimestre, Amnistia Internacional va dirigir la seva mirada al cas d'Hondures (on més de 700 menors han estat executats extrajudicialment des de 2003) i va exigir igualment a Xina, EUA⁵³, Filipines, Iran, Pakistan, RD Congo i Sudan que deixin d'aplicar la pena de mort a menors. A 8 països es denuncia la **violència contra les dones**. Totes aquestes violacions solen cometre's, a més a més, en un clima **d'impunitat i de manca de garanties legals i jurídiques** (aspecte destacat a 13 països).

b) Segons les organitzacions internacionals i intergovernamentals

En l'àmbit europeu cal celebrar en primer lloc l'adopció per part del Consell de la **UE** de les Directrius sobre els Defensors dels Drets Humans. Aquestes Directrius reconeixen el paper clau dels defensors, donen suport a la Declaració de Nacions Unides que regula l'estatut dels defensors dels drets humans i proposen una sèrie de vies perquè el seu treball tingui incidència en les diferents missions i representacions de la UE a tercers països així com en el marc de la PESC. Durant aquest trimestre, la UE també s'ha pronunciat de manera reiterada sobre la crisi de Darfur i sobre la situació al Nepal, fent, en aquest últim cas, una crida a les parts perquè estableixin un alt el foc com més aviat millor i creïn un ambient propici per a la celebració de negociacions de pau. El Parlament Europeu, per la seva banda, ha demanat al Govern de les Maldives que restauri les llibertats fonamentals en el país.

En l'àmbit de l'**OSCE** cal destacar que un grup de nou països de la Comunitat d'Estats Independents (Armènia, Belarús, Kazakhstan, Kirguistan, Moldòvia, Rússia, Tadjikistan, Ucraïna i Uzbekistan), presumptament instigats per Rússia, van signar una declaració conjunta en la qual van denunciar la ingerència de l'OSCE en els assumptes interns de cada país i en la qual van instar l'organització a enfocar les seves prioritats i activitats en la regió, ja que consideren que les denúncies de l'organització en matèria de drets humans estan polititzades. Malgrat aquest context de crítica, és necessari destacar que durant aquest trimestre l'OSCE, igual que el Consell d'Europa, ha mostrat la seva preocupació per l'escalada de tensió a la regió de Transdnièster i al Caucaus. Aquest organisme ha insistit igualment en la necessitat de promoure els drets de les minories a Kirguizistan i a la República de Transdnièster, així com la llibertat de premsa a Kazakhstan.

Finalment, el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura del **Consell d'Europa** va recordar que no poden existir excepcions en la seva prohibició i va condemnar l'ús excessiu de la força per part dels cossos de seguretat sobre les persones detingudes en centres de custòdia policial a Armènia i Macedònia. Per la seva banda, diversos òrgans parlamentaris del Consell van instar les autoritats de Belarús a investigar la desaparició sumària de diversos líders de l'oposició el 1999. D'altra banda, l'anunci del Comissari per als Drets Humans del Consell d'Europa, A. Gil-Robles, de visita oficial a la Federació Russa, de promoure a partir de setembre l'establiment d'un Defensor del Poble per a

⁵² Un altre fet rellevant d'aquest trimestre entorn d'aquesta qüestió és la iniciativa del Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació Racial de Nacions Unides, que va adoptar unes Recomanacions Generals sobre la Discriminació contra els no nacionals amb l'objectiu de frenar l'estigmatització de les persones migrants, desplaçades, refugiades i demandants d'asil en molts països vinculada a la lluita antiterrorista.

⁵³ El Tribunal Suprem d'EUA es reuneix a mitjans d'octubre per discutir sobre aquest tema, i la seva decisió sobre la constitucionalitat de la pena de mort per a joves de 16 i 17 anys s'espera durant la primera meitat de 2005.

Txetxènia sembla ser un primer pas davant la complexitat de la crisi a la regió. El Comissari visitarà la regió autònoma de Khanti-Mansiik, al Cauques Nord (que inclou Txetxènia) i Moscou, on es reunirà amb les autoritats federals. El propòsit de la visita és l'elaboració d'un informe sobre la situació dels drets humans al país.

Pel que fa a la situació dels drets humans en els Estats membre del Consell d'Europa s'han de ressaltar els següents aspectes:

Situació dels drets humans en els Estats membre del Consell d'Europa el 2003⁵⁴

- o Introducció de polítiques antiterroristes a Alemanya, Bèlgica, França, Regne Unit, Romania i Suècia sense plenes garanties en relació amb les llibertats fonamentals
- o Polítiques de concessió de l'Estatut d'asil i refugi cada vegada més restrictives.
- o Augment del racisme, la intolerància, la xenofòbia, l'antisemitisme i la islamofòbia.
- o Conculcació de la llibertat d'expressió i control dels mitjans de comunicació a Bulgària, Croàcia, Moldova, Romania, Rússia i Ucraïna.
- o Violació dels drets associatius a Turquia i Ucraïna.
- o Pràctica de la tortura sistemàtica a Moldova, Turquia i Ucraïna, i generalitzada a Rússia.
- o Violació de la llibertat religiosa a Bèlgica, França, Geòrgia, Grècia i Ucraïna, principalment.

Per últim, cal destacar la decisió de l'Assemblea de la **UA** d'integrar en un mateix òrgan a la Cort Africana de Justícia i a la Cort Africana de Drets Humans i dels Pobles, fet que dificultarà la labor d'ambdues. En efecte, la Cort de Justícia té competències per resoldre les disputes entre els Estats part de la UA i la Cort de Drets Humans i dels Pobles té jurisdicció sobre les denúncies de violacions dels drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals.

A escala internacional, mentre els diversos òrgans i agències de **Nacions Unides** han continuat pronunciant-se sobre la situació dels drets humans a 21 països⁵⁵, (posant especial accent a la situació de l'Afganistan i Darfur) cal destacar que durant aquest trimestre, l'advocada canadense L. Arbour va iniciar el seu mandat com a nova Alta Comissionada de Nacions Unides pels Drets Humans, gairebé un any després de la mort de l'anterior Alt Comissionat, S. Vieria de Mello, a Bagdad⁵⁶. D'acord amb el seguiment d'aquest organisme internacional es presta a continuació una especial atenció als treballs del 56è període de sessions de la Subcomissió per a la Promoció i Protecció dels Drets Humans de Nacions Unides.

7.2. La Subcomissió per a la Promoció i Protecció dels Drets Humans de Nacions Unides

a) Estructura i funcionament

La Subcomissió per a la Promoció i Protecció dels Drets Humans (des d'ara, Subcomissió), que es reuneix anualment a Ginebra, és l'òrgan subsidiari més important de la Comissió de Drets Humans. Segons el reglament, les seves funcions són: a) realitzar informes i fer recomanacions a la Comissió per a prevenir qualsevol tipus de discriminació en matèria de drets humans i de llibertats fonamentals i la protecció de les minories racials, religioses i lingüístiques; i b) ocupar qualsevol altra funció que li encomani el Consell Econòmic i Social o la Comissió. En tot cas, el paper de la Subcomissió s'entén com a òrgan tècnic independent que reflexiona, produeix informes i suggereix a la Comissió de Drets Humans futures normes o mecanismes per a incrementar la protecció i la promoció dels drets humans.

⁵⁴ *International Helsinki Federation for Human Rights, IHF Annual Report on Human Rights Violations*, 2004. Per a més informació, vegeu: <http://www.ihf-hr.org/documents/docsummary.php?secaneu=&daneu=3888&print=1>

⁵⁵ Vegeu a l'Annex 3 la relació d'informes de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans, del Secretari General de l'ONU, de Representants i Relators Especials i de missions de l'ONU.

⁵⁶ A finals d'agost, el Secretari General de l'ONU va anunciar el nomenament de l'experta pakistanesa en drets fonamentals, M. Khan Williams, com a Alta Comissionada adjunta de Nacions Unides per als Drets Humans.

La Subcomissió està integrada per **26 experts independents**⁵⁷ que exerceixen les seves funcions a títol personal. No obstant això, aquests són escollits per la Comissió entre les candidatures d'experts presentades pels Estats. Encara que no és la norma general, alguns Estats, poc respectuosos amb aquest òrgan, proposen als seus propis diplomàtics com a experts, cosa que comporta una creixent politització de les activitats de la Subcomissió. La meitat dels membres són escollits cada dos anys per un període de quatre. A les reunions assisteixen, a més dels experts, observadors d'Estats Membre de les Nacions Unides (en aquest cas van ser 99 Estats) i representants d'organitzacions intergovernamentals, d'organismes especialitzats de les Nacions Unides i d'organitzacions no governamentals amb caràcter consultiu davant el Consell Econòmic i Social (hi van participar 111 ONG). El 56è període de sessions (Ginebra, del 26 de juliol al 13 d'agost de 2004)⁵⁸ va ser presidit per S. J. Sorabjee (Índia) que va ressaltar a l'obertura com la lluita antiterrorista i la intolerància representen avui dia les pitjors amenaces pels drets humans.

En l'actualitat, la Subcomissió compta amb diversos **Grups de Treball** que, reunits abans o durant cada període de sessions, tracten qüestions com les minories, les formes contemporànies d'esclavitud, les poblacions indígenes, les empreses transnacionals, l'administració de la justícia i les comunicacions. Cal destacar que en aquest període de sessions s'ha establert un nou Grup de Treball sobre els drets humans en la lluita antiterrorista amb l'objectiu d'elaborar principis i directrius detallades relatives a la promoció i a la protecció dels drets humans en la lluita contra el terrorisme.

b) 56è període de sessions de la Subcomissió

Durant el **56è període de sessions de la Subcomissió** es van adoptar un total de **52 resolucions i decisions** per unanimitat o consens⁵⁹. Cal fer notar que, a diferència de la Comissió, que sí que adopta resolucions o decisions de condemna a determinats països, la Subcomissió ha estat paulatinament despullada d'aquesta competència (resolució 2000/109) per les reticències dels Estats a perdre el control polític sobre les votacions de condemna a un país si aquestes es porten a terme en el marc de la Subcomissió. Aquesta circumstància, que ha comportat *de facto* un descens de la presència d'ONG en aquest fòrum, ha estat objecte d'un important debat durant aquest últim període de sessions. La Subcomissió es nodreix gairebé exclusivament de les informacions facilitades per les ONG per elaborar el seu informe sobre les violacions dels drets humans en qualsevol país, i sense aquestes es veu dificultada la seva labor de denúncia. A continuació es detallen les resolucions adoptades en matèria de drets civils i polítics a l'últim període de sessions⁶⁰.

Taula 7.1. Resolucions adoptades durant el 56è període de sessions de la Subcomissió de Drets Humans de Nacions Unides en matèria de drets civils i polítics

EXECUCIONS EXTRAJUDICIALS	Adopta per unanimitat una declaració que recorda que l' execució extrajudicial , sumària o arbitrària d'una persona és contrària a la llei en totes les circumstàncies (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.12).
TORTURA	Adopta unànimement una resolució sobre la prohibició absoluta de la tortura i altres tractes o càstigs cruels, inhumans o degradants en la qual: acull les activitats del Relator Especial de la Comissió de Drets Humans sobre la Tortura i sol·licita a tots els estats que col·laborin amb el Relator; convida als Estats a ratificar la Convenció Contra la Tortura i el seu Protocol Facultatiu; recomana als Estats que desenvolupin mecanismes eficaços i mesures concretes per a combatre la tortura; confia que aquestes investigacions permetin establir els fets, garantir la reparació a les víctimes, castigar els responsables independentment del seu càrrec i que es prenguin mesures per posar fi a aquestes pràctiques (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.2).
LLIBERTATS FONAMENTALS / DISCRIMINACIÓ	Adopta per consens una resolució contra la discriminació a les víctimes de lepra i a les seves famílies (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.9). Adopta unànimement una resolució sobre l'impacte de la intolerància en relació al respecte als drets humans (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.4). Adopta una resolució en la qual decideix nomenar Relators Especials M. Yozo Yokota i C-S Chung per tal d'elaborar un estudi sobre la discriminació per motius laborals i d'ascendència.

⁵⁷ Set d'Àfrica, cinc d'Àsia, cinc d'Amèrica Llatina, tres d'Europa oriental i sis d'Europa occidental.

⁵⁸ Per a més informació, vegeu: < <http://www.unhchr.ch> >.

⁵⁹ Només en un cas va ser adoptada una resolució per votació (la referent a la imposició de la pena de mort a civils per part de tribunals militars).

⁶⁰ La Subcomissió ha prestat també atenció als drets econòmics, socials i culturals i ha adoptat algunes resolucions referent a aquests que no es recullen en aquest document.

LLIBERTATS FONAMENTALS/ ESCLAVITUD	Adopta una resolució sobre l'informe presentat pel grup de Treball sobre formes contemporànies d'esclavitud en la qual exhorta el Fons de Nacions Unides per a la Infància, l'OMS, l'OIT i el PNUD a introduir programes que permetin trencar el cicle de la pobresa i de l'exclusió social i exigeix a Nacions Unides que doni prioritat màxima a les situacions d'explotació sexual i de tràfic de persones (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.29).
	Adopta una resolució convidant el Consell d'Administració del Fons de Contribucions Voluntàries de Nacions Unides per a la Lluita contra Formes Contemporànies d'Esclavitud a seguir participant en les sessions anuals del Grup de Treball sobre aquest tema (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.30).
SISTEMA JUDICIAL	Decideix encarregar a l'Expert M. Habib Cherif la preparació d'un document de treball sobre el dret al recurs efectiu en matèria penal i presentar aquest document al Grup de Treball sobre administració de justícia a la propera sessió de la Subcomissió (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.27).
	Adopta una resolució en la qual decideix sol·licitar a F. J. Hampson la preparació d'un document de treball sobre la inclusió en la legislació nacional del dret a un recurs eficaç en matèria civil contra violacions de drets humans perpetrades per agents estatals i a presentar aquest document en la pròxima sessió del Grup de Treball sobre administració de justícia (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.37).
	Adopta una resolució en la qual insta novament els Estats membre a utilitzar els mecanismes i procediments legislatius que assegurin la plena aplicació de les normes de Nacions Unides relatives als drets humans i l'aplicació de justícia (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.45).
	Adopta una resolució en la qual sol·licita a l'Expert I. Decaux que continuï el seu treball i presenta una versió actualitzada de l'esborrany amb els principis per a l'administració de justícia a càrrec de tribunals militars (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.40).
SISTEMA JUDICIAL/ DISCRIMINACIÓ	Adopta una resolució en la qual sol·licita a L. Zarrougui, Relatora Especial sobre la discriminació dins del sistema de justícia penal , que presenti un informe preliminar a la pròxima sessió de la Subcomissió (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.28).
	Adopta una resolució sobre la discriminació contra persones que han complert condemna en la qual insta els Estats a revisar el tracte que s'aplica a aquestes persones i a posar fi a qualsevol pràctica, sigui oficial o no, que pugui considerar-se discriminatòria (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.41).
SISTEMA JUDICIAL/ PENA DE MORT	Adopta una resolució sobre la condemna a pena de mort a civils per part de tribunals militars o de tribunals formats per un o més membres de les forces armades, la qual cosa és contrària al Dret Internacional i insta els estats que mantinguin la pena de mort a garantir que no s'imposarà aquest càstig a civils que hagin estat jutjats en tribunals militars (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.38).
SISTEMA JUDICIAL/ DIH	Decideix sol·licitar a la Relatora Especial la preparació d'un document de treball sobre els drets humans i el DIH i que el mateix es presenti al Grup de Treball sobre administració de justícia a la pròxima sessió de la Subcomissió (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.35).
TERRORISME	Decideix formar un grup de treball a la seva pròxima sessió per elaborar principis i directrius per a la promoció i la protecció dels drets humans en la lluita contra el terrorisme (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.13).
	Prega a la Relatora Especial sobre terrorisme i drets humans que reuneixi tota la documentació presentada per ella en un informe en el qual es reflecteixin les principals recomanacions (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.33).
DONES	Adopta una resolució sobre violació sistemàtica, esclavitud sexual i pràctiques anàlogues a l'esclavitud en períodes de conflicte armat i insta els Estats a sancionar els responsables i a oferir compensació a les víctimes, amb l'objectiu de posar fi al cicle d'impunitat (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.44).
	Adopta una resolució sobre pràctiques tradicionals nocives que afecten dones i nenes i exhorta tots els Estats a intensificar els seus esforços per a mobilitzar l'opinió pública nacional sobre els efectes perjudicials d'aquestes pràctiques (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.48).
	Adopta una resolució en la qual decideix sol·licitar a la Comissió el nomenament de L. Rakotoarisoa com a Relatora Especial per a la preparació d'un estudi detallat sobre la dificultat d'establir la culpabilitat o responsabilitat en matèria de crims de violència sexual (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.42).
MINORÍES	Adopta per consens una resolució sobre els drets de les minories en la qual acull la decisió del Grup de Treball sobre Minories d'organitzar seminaris regionals i subregionals i el suggeriment de realitzar aquests seminaris a Àfrica, Àsia i Amèrica sobre temes relacionats amb afro-descendents (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.23).
POBLES INDÍGENES	Adopta unànimement una resolució en què qualifica d'excel·lent l'estudi preparat per la Relatora Especial sobre els pobles indígenes i sol·licita a la Relatora que ho presenti en el 61è període de sessions de la Comissió; Recomana així mateix que s'organitzi un seminari d'experts al qual puguin assistir comunitats indígenes, representants governamentals i la Relatora per discutir en detall assumptes polítics, legals, econòmics, socials i culturals (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.3).
	Adopta unànimement una resolució sobre les comunitats indígenes a zones en conflicte i sol·licita al Relator Especial pels drets humans i llibertats fonamentals dels indígenes l'elaboració d'un pla d'emergència com a part del seu mandat (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.6).
	Adopta unànimement una resolució sobre les implicacions legals de la desaparició d'un Estat i del seu territori per raons mediambientals, incloent la repercussió que té aquest fet sobre els drets humans dels residents i en particular dels pobles indígenes (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.5).
	Adopta unànimement una resolució en la qual es recomana que la celebració del Dia Internacional dels Pobles Indígenes coincideixi amb la 23a sessió del Grup de Treball sobre Pobles Indígenes per garantir el màxim de participació internacional (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.32).
	Adopta unànimement una resolució sobre el Grup de Treball per a Pobles Indígenes perquè en la seva 23a sessió adopti com a tema principal 'Els Pobles Indígenes i la Protecció Nacional i Internacional dels seus Coneixements Tradicionals' (Veure E/CN.4/Sub.2/2004/L.50).

Per altra banda, cal ressaltar que la Subcomissió va lamentar que la Relatora Especial sobre discriminació en el sistema de justícia penal no hagi pogut presentar el seu informe en aquesta sessió al mateix temps que va nomenar **tres nous Relators Especials** sobre drets humans, amb el següent mandat:

Taula 7.2. Relators Especials nomenats al 56è període de sessions de la Subcomissió

Nomenament	Mandat
M. Bossuyt	Elaborar un estudi sobre la discriminació.
L. Rakotoarisoa	Elaborar un estudi sobre les dificultats d'establir responsabilitats en relació a crims de violència sexual.
M. Yozo Yokota i C-S. Chung	Elaborar propostes per a l'eliminació de la discriminació fonamentada a la feina i l'ascendència.

Com a conclusió, es desprèn dels treballs de la Subcomissió que la situació internacional en matèria de drets humans ha empitjorat considerablement al llarg d'aquest últim any. Segons aquest fòrum, el món ha seguit enfrontant els reptes plantejats pel terrorisme i les mesures adoptades per a combatre'l. Cal destacar que la Subcomissió va tancar el seu període de sessions amb la recomanació a l'Assemblea General de proclamar un Any Internacional de les Minories, així com de nomenar un representant especial del Secretari General per a les qüestions relatives a les minories. Per altra banda, la Subcomissió va adoptar per unanimitat una resolució per la qual s'aproven les 'Normes sobre les responsabilitats de les empreses transnacionals i altres empreses comercials a l'esfera dels drets humans', de manera que es prorroga el mandat del Grup de Treball per tres anys més. Aquest centrarà els seus treballs en la recerca de mecanismes que permetin l'aplicació de les Normes⁶¹. Finalment, cal celebrar que aquest fòrum ressalti en una resolució la importància que els Tribunals Penals Internacionals reconeixin que la violació i l'esclavitud sexual durant un conflicte armat, intern o internacional, poden constituir crims contra la humanitat, crims de guerra o genocidi, que són competència de les Corts.

7.3. Aspectes relatius al Dret Internacional Humanitari

En aquest segon bloc es consideren qüestions relatives a l'evolució dels processos en els diferents **Tribunals Penals Internacionals** (TPI). Malgrat que són temes relatius al Dret Internacional Humanitari (DIH), s'ha considerat d'interès incloure'ls en aquest apartat, ja que estan estretament relacionats amb els drets humans i la lluita contra la impunitat.

Durant el trimestre s'han produït a més a més fets importants en els diferents tribunals penals internacionals existents. El Fiscal General de la Cort Penal Internacional, L. Moreno-Ocampo, va anunciar que s'iniciarà una investigació sobre els aspectes econòmics vinculats a les atrocitats comeses a la zona est de la RD Congo i les connexions d'aquests abusos amb diverses empreses.

D'altra banda, és de lamentar l'actual crisi dels TPI per a l'ex-Iugoslàvia i per a Rwanda així com de la Cort Especial per a Sierra Leone a causa de nombrosos factors. Entre aquests, HRW destaca la dificultat de complir amb els terminis per a la finalització de tots els casos, la manca de cooperació dels Estats clau i el nivell insuficient de fons. Davant d'aquestes crítiques, l'ambaixador rus davant Nacions Unides, A. I. Denisov, com a President de torn del Consell de Seguretat de l'ONU, va reafirmar el suport del Consell als TPI per a Rwanda i l'ex-Iugoslàvia, i va instar la comunitat internacional a dotar-los de més fons i els Tribunals a finalitzar les seves funcions pel 2010. En el cas del Tribunal per a l'ex-Iugoslàvia, va instar Bòsnia i Hercegovina (especialment la República Srpska), Croàcia i Sèrbia i Montenegro a col·laborar de forma efectiva amb el Tribunal. En el cas del Tribunal per a Rwanda, va instar Kenya, la RD Congo, la Rep. de Congo i Rwanda a intensificar la seva col·laboració amb el Tribunal.

⁶¹ La Comissió de Drets Humans va encarregar en el seu moment a l'Alt Comissionat de Drets Humans un informe al respecte a arrel del qual s'ha obert un procés de consulta. Per a més informació, contactar amb: humanrightsandbusiness@ohchr.org (data límit: 30 de setembre).

Taula 7. 3. Tribunals Penals Internacionals (TPI)

	Processos	Aspectes més destacats
Cort Penal Internacional	Estat ratificacions	<ul style="list-style-type: none"> - 94 Estats part i 139 països signataris (a 27/09/04). - Al i la Coalició per a la CPI inicien una campanya instant el Govern del Líban que ratifiqui l'Estatut de Roma. - Al celebra la renovació del compromís de la Comunitat de Països Lusòfons per a la ratificació de l'Estatut de Roma
	Evolució processos	<p>RD Congo</p> <ul style="list-style-type: none"> - HRW celebra la decisió del Fiscal General de la CPI, L. Moreno-Ocampo, d'investigar de forma oficial com a primer cas del tribunal els crims de guerra comesos a RD Congo des de l'1 de juliol de 2002 (data d'entrada en vigor de la Cort). L. Moreno-Ocampo ja havia iniciat una primera investigació dels abusos comesos a Ituri (a l'est del país) el juliol de 2003. El Fiscal General de la Cort ha declarat a més que es portarà a terme una investigació sobre els aspectes econòmics vinculats a les atrocitats comeses especialment en aquesta zona i les connexions d'aquests abusos amb empreses que operen a Europa, Àsia i Amèrica del Nord. - Personal de la CPI arriba a la RD Congo per iniciar les primeres investigacions en el terreny i reunir-se en els propers dies amb membres del Govern, de la societat civil i de les organitzacions internacionals presents a la zona. - L'organització <i>Minority Rights Group International</i> presenta a la CPI un informe sobre la suposada campanya d'extermini contra la població pigmea de la RD Congo, entre els quals destaca com a responsable l'antic grup armat d'oposició MLC, actual membre del Govern Nacional de Transició (GNT).
	Evolució processos	<p>Uganda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Un equip de la CPI arriba a Uganda per preparar la investigació dels crims i violacions dels drets humans comesos pel LRA durant el conflicte armat. El Ministre de Defensa ugandès ha promès la màxima cooperació amb la CPI, degut al fet que va ser el mateix Govern qui va sol·licitar que la CPI acceptés el cas. Les organitzacions de drets humans i els grups religiosos del país han sol·licitat que la CPI investigui els crims comesos per ambdues parts, incloent-hi les violacions dels drets humans comesos per les FFAA. - El President de la Cort, P. Kirsch, anuncia l'assignació dels dos primers casos sobre els conflictes al nord d'Uganda i a la RD Congo a la Secció Preliminar que realitza un primer pronunciament sobre l'admissibilitat del cas davant la Cort. - HRW celebra la decisió del Fiscal General de la Cort Penal Internacional, L. Moreno-Ocampo, d'iniciar la investigació sobre les greus violacions dels drets humans comesos pel grup armat d'oposició LRA al nord d'Uganda (segrest de més de 12.000 menors-soldats, execucions extrajudicials, tortura, mutilació, violència sexual, etc.). No obstant això, HRW considera que s'ha de portar a terme una investigació dels crims comesos per totes les parts implicades en el conflicte i garantir la protecció de les víctimes i testimonis dels fets.
	Immunitat	<ul style="list-style-type: none"> - Nacions Unides lamenta la decisió d'EUA de retirar el seu personal de les operacions de manteniment de la pau a Kosovo (UNMIK) i a Eritrea-Etiòpia (UNMEE). Aquesta decisió es deu a la no renovació de la clàusula de l'Estatut de Roma que dotava d'immunitat davant la CPI els nacionals nord-americans que participaven en missions de Nacions Unides.
TPI per a l'ex Iugoslàvia	Col·laboració amb el Tribunal	<ul style="list-style-type: none"> - El President serbi, B. Tadic, assegura que l'antic cap de l'Exèrcit dels serbis de Bòsnia, R. Mladic, buscat pel TPI per a l'ex-Iugoslàvia, es troba a la zona fronterera que separa Bòsnia i Hercegovina de Sèrbia i Montenegro. - La Fiscal General d'aquest tribunal, C. del Ponte, denuncia que malgrat el compromís polític del nou Govern serbi, aquest encara no està col·laborant de forma efectiva i li demana que lliuri l'exlíder serbocroat, G. Hadzic, al tribunal, acusat de crims de lesa humanitat i de conculcacions de les lleis i costums de la guerra pel seu paper en la campanya de neteja ètnica a Croàcia entre 1991 i 1993. També denuncia que Sèrbia i Montenegro s'ha convertit en un refugi segur per almenys 15 persones acusades de crims de guerra ja que el Govern no ha col·laborat amb el Tribunal des de desembre de 2003. - El Ministre sobre Drets Humans i Drets de les Minories de la Federació, R. Ljajic, és escollit President del Consell Nacional per a la Cooperació amb el TPI per a l'ex-Iugoslàvia en resposta a les crítiques d'aquest tribunal per la seva manca de cooperació.
	Evolució processos	<ul style="list-style-type: none"> - Després d'haver-se complert nou anys de la sentència, el Tribunal posarà en llibertat a l'ex general serbobosnià, T. Blaskic, sentenciat a una pena de 45 anys de presó per crims de lesa humanitat en rebre noves proves que limiten la seva implicació en aquests crims. El Tribunal acorda també la llibertat provisional de sis antics responsables militars i polítics croats de Bòsnia i Hercegovina fins que se celebri el seu judici i sentència per crims de guerra a 13 anys de presó el líder serbocroat, M. Babic, per la seva participació en la neteja ètnica de la regió de Krajina entre 1991 i 1992. - Després de diversos ajornaments, el Tribunal anuncia novament el setembre el retard del judici contra l'expresident serbi, S. Milosevic, per un període no inferior a un mes per donar temps a la defensa (nomenada pel tribunal) a preparar el cas. Els advocats nomenats han denunciat la falta de cooperació de S. Milosevic i la renúncia a atestar de molts dels testimonis de la defensa, i han assenyalat que el seu nomenament, en contra de la voluntat de l'expresident, podria donar lloc a un judici injust. S. Milosevic rebutja la imposició d'un advocat defensor per part del Tribunal, mentre que els informes mèdics confirmen que no està en condicions d'exercir la seva pròpia defensa.
	Commemoració Srebrenica	<ul style="list-style-type: none"> - Més de 20.000 persones es manifesten en la commemoració del novè aniversari de la matança de Srebrenica per demanar justícia.

TPI per a Rwanda	Genocidi	- Sis membres de l'ONG rwandesa de defensa dels drets humans LIPRODHOR fugen a Uganda per por de ser arrestats després de la recomanació realitzada per una comissió parlamentària que plantejava la dissolució de l'organització per estar suposadament portant a terme una apologia del genocidi i de la divisió ètnica. El Govern encara no ha pres cap decisió al respecte. Diverses organitzacions internacionals de defensa dels drets humans han expressat la seva preocupació per la decisió parlamentària.
	Tribunals tradicionals Gacaca i reforma judicial	- El President, P. Kagame, anuncia la inauguració dels tribunals de justícia tradicional Gacaca a tot el país, introduïts de forma experimental el 2001. La xifra de judicis que es portaran a terme ascendeix a entre 500.000 i 600.000 persones, respecte a les 80.000 que estan detingudes en l'actualitat. 50.000 d'aquests 500.000 es consideren els responsables que van ordenar el genocidi. P. Kagame ha afegit que el Govern està absolutament compromès amb la protecció dels supervivents, molts dels quals són testimonis en els judicis que s'iniciaran en breu. En els últims mesos, s'han produït diversos actes de tortura, intimidacions i assassinats de supervivents del genocidi que anaven a atestar en els judicis. Alguns dels jutges dels tribunals Gacaca rebran formació en breu per millorar tant la legitimitat com l'efectivitat d'aquests tribunals. - Les autoritats judicials anuncien la destitució i nomenament de 503 i 223 jutges respectivament en el marc de les reformes del sistema judicial, les primeres en els 42 anys d'independència del país. A més, s'estima que abans de finals d'any seran nomenats uns altres 128 jutges, amb la qual cosa el nombre total de nous magistrats ascendirà a més de 350. El sistema judicial rwandès havia rebut nombroses crítiques, tant per la seva corrupció i ineficiència com per la lentitud amb la qual estava processant els sospitosos del genocidi. En aquest sentit, s'ha de destacar que alguns dels casos menys prioritaris han estat transferits als tribunals locals Gacaca, que no formen part del sistema judicial convencional.
	Evolució processos	-El President, P. Kagame, ha anunciat que si els sospitosos de genocidi que estan pendents de judici en el TPI per a Rwanda que es troben a Arusha (Tanzània) retornen a Rwanda per ser jutjats, no se'ls aplicarà la pena de mort. La pena més alta que dictamina el Tribunal d'Arusha és la cadena perpètua. - El Tribunal identifica almenys 40 casos que podran ser transferits als tribunals del país a principis de 2005 a causa de la falta de recursos per plantar cara a totes les causes. - El President del Tribunal, I. Mose, presenta un informe en el qual alerta que si el tribunal no rep el finançament suficient no podrà aconseguir els objectius establerts pel consell de Seguretat de l'ONU de completar els judicis el 2008. Segons l'informe, el TPI per a Rwanda ha hagut de congelar recentment la contractació de personal degut al fet que alguns Estats membre de Nacions Unides no han pagat les seves contribucions.
	Evolució processos	- El judici a un sacerdot catòlic rwandès per complicitat en el genocidi de 1994 s'ha suspès perquè aquest i altres 42 acusats han iniciat tres dies de protesta contra les propostes de traslladar els seus casos a Rwanda. El procés d'aquest sacerdot ha ajornat el debat sobre la responsabilitat de l'Església catòlica en el genocidi. El sacerdot s'ha negat a comparèixer davant el Tribunal, acusant al TPIR de parcialitat en el seu treball.
	Col·laboració amb el Tribunal	- Bèlgica confirma l'arrest d'I. Nkezabera, excapdavanter de les milícies Interahamwe i responsable del genocidi de 1994 a Rwanda, acusat de crims de genocidi i de lesa humanitat.
Cort Especial per a Sierra Leone	Funcionament	- L'administrador de la Cort, el britànic R. Vincent, anuncia la seva intenció de dimitir davant la falta de fons i les dificultats del Tribunal per portar a terme la seva missió. El Secretari General de l'ONU i altres instàncies del país li han sol·licitat que torni a considerar la seva decisió. - Segons un informe de HRW, la Cort necessita que Nacions Unides i els seus Estats membre, particularment EUA i Regne Unit, aportin fons al pressupost de la Cort perquè pugui completar les seves tasques (http://hrw.org/reports/2004/sierraleone0904/).
	Evolució processos	- Es dona inici al judici contra tres líders de l'exgrup armat d'oposició RUF acusats de crims de lesa humanitat i de crims de guerra. Al expressa la seva màxima preocupació davant la decisió del Consell Executiu de la UA que Nigèria garanteixi l'asil a l'expresident liberian, C. Taylor, acusat de crims de lesa humanitat per la Cort Especial de Sierra Leone.
	Comissió de la Veritat i la Reconciliació	- El President de la Comissió de la Veritat i la Reconciliació per a Sierra Leone, el bisbe J. Humper, anuncia la presentació de l'informe final d'aquest òrgan i espera que amb les conclusions es puguin promoure la reconciliació, la pau i la justícia, la tolerància, la coexistència pacífica, la reintegració i el desenvolupament socioeconòmic del país.

En relació als processos en curs en el **Sud-est asiàtic i Oceania** destaca que a **Cambotja** s'hagi posposat l'aplicació de la legislació que permetria que els responsables del genocidi comès pels Jemers Vermells fossin jutjats en un tribunal internacional. La comunitat internacional ha criticat en nombroses ocasions el Govern de Cambotja per endarrerir l'aprovació de la legislació, però l'Executiu dóna raons de tipus financer i responsabilitza dels successius retards legislatius la crisi política i la paràlisi institucional que ha afectat aquest país més de 12 mesos. No obstant això, alguns analistes consideren que existeix escassa voluntat política per part del Govern per jutjar els líders dels Jemers Vermells. A **Timor-Leste**, diverses organitzacions de drets humans van qüestionar la credibilitat dels tribunals indonesis per jutjar els responsables de crims de guerra després de la commutació de la sentència de quatre militars que havien estat acusats de greus violacions dels drets humans. Aquestes organitzacions van celebrar, no obstant això, la decisió del Secretari General de l'ONU d'establir una comissió d'experts internacionals que revisi l'evolució dels esforços realitzats a la regió per lluitar contra

la impunitat. En aquest sentit, el Fiscal General va instar l'ex-Governador a Timor-Leste durant els successos de 1999 que acati l'ordre d'arrest que pesa sobre ell i que compleixi la pena de presó de tres anys que se li va imposar per la seva responsabilitat en les matances de 1999. L'ex-Governador, que no es considera culpable dels actes que se li imputen i que segueix pròfug, és el primer funcionari de l'Estat indonesi condemnat, per la qual cosa múltiples organitzacions de drets humans exigeixen que es doni fi a la impunitat.

Finalment, cal celebrar un primer pas en l'aplicació del Pla d'Acció per a Prevenir el **Genocidi**, en nomenar el Secretari General de l'ONU l'advocat i empresoner polític argentí, J. I. Méndez, com a nou Conseller Especial per a la prevenció del genocidi.

Desenvolupament

- ❑ A deu anys de la Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament (El Caire, 1994), UNFPA denuncia que l'escassetat pressupostària (s'han recaptat la meitat dels fons compromesos) amenaça la viabilitat del Pla d'Acció per a la pròxima dècada.
- ❑ El PNUMA va celebrar els avenços assolits en la lluita contra el forat de la capa d'ozó i assenyala que per a la meitat del segle XXI probablement ja estarà tancat.
- ❑ La OIT, que considera la creació d'ocupació digna i segura com l'estratègia de reducció de la pobresa més efectiva, va concentrar els seus esforços en la reducció de l'atur juvenil i l'extensió de la seguretat social, ja que només el 20% de la població mundial en disposa.
- ❑ S'observa una lleu disminució en les tendències de producció, tràfic i ús de drogues il·lícites, sobretot en les principals àrees productores: el sud-est asiàtic i la regió andina.

En aquest apartat s'analitzen alguns dels principals aspectes de l'agenda de desenvolupament esdevinguts durant el trimestre. En una primera part s'utilitza la matriu dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni⁶² (ODM) per classificar aquests aspectes, mentre que en una segona part es fa una anàlisi una mica més extensa d'altres qüestions que, o bé no s'emmarquen dintre dels ODM, o bé requereixen un major aprofundiment.

Quadre 8.1. Fets més rellevants en relació als Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni

ME TA ⁶³	ESDEVENIMENT/ INFORME	ASPECTES A DESTACAR
FAM (2)	Trobada d'experts en alimentació sota els auspicis de la FAO i l'OMS	<ul style="list-style-type: none"> Objectiu: impulsar estratègies de producció, distribució i consum de verdura i fruita per a milions de persones que manquen d'aquests aliments en la seva dieta, cosa que provoca un increment de malalties com l'obesitat, determinats tipus de càncer o deficiències de minerals i vitamines. S'estima que cada any moren uns 2,7 milions de persones per malalties relacionades amb l'escassetat de fruita i verdura en la dieta.
EDUCA CIÓ (4)	Dia Internacional de l'Alfabetització	<ul style="list-style-type: none"> Actualment s'estima que hi ha uns 860 milions de persones analfabetes en el món, 500 milions de les quals són dones. Igualment, la majoria de menors que no tenen accés a l'escola són nenes. Aquest any, el segon de la Dècada per l'Alfabetització, Nacions Unides ha volgut vincular l'alfabetització amb l'equitat de gènere.
MORTALITAT INFANTIL (5)	Crida d'UNICEF per a invertir més recursos en la promoció de la lactància materna	<ul style="list-style-type: none"> UNICEF assenyala que es podria salvar la vida de 1,3 milions de menors cada any si s'alimentessin exclusivament mitjançant la lactància materna fins els sis mesos. En els dos primers mesos de vida, un menor que no sigui alimentat exclusivament amb la llet materna té 25 vegades més probabilitats de morir per diarrea. No obstant, únicament el 39% dels nounats són alimentats amb la llet materna. Cada any 10 milions de menors moren per causes prevenibles (diarrea o pneumònia).
MALALTIES GREUS (8)	Celebració de la XV Conferència Internacional sobre SIDA a Bangkok	<ul style="list-style-type: none"> L'esdeveniment, el major sobre la matèria celebrat fins el moment, va comptar amb la presència de 17.000 persones i de múltiples caps d'Estat i de Govern. Prèviament, ONUSIDA havia presentat un informe en el qual assenyalava que actualment hi ha 38 milions de persones infectades pel VIH/SIDA, que més de 20 milions de persones han mort des de l'inici de l'epidèmia a principis dels 80 i que el 2003 es van registrar gairebé cinc milions de noves infeccions, la xifra més elevada de les dues últimes dècades. Nombroses organitzacions de la societat civil van denunciar durant l'esdeveniment l'estratègia de lluita contra la pandèmia d'EUA i de Nacions Unides.
	Crida d'urgència d'UNICEF i OMS contra la malària	<ul style="list-style-type: none"> Objectiu de la crida (6,9 milions de dòlars): evitar un rebrot de malària i iniciar un programa d'adquisició dels tractaments denominats ACT, molt més cars que els medicaments tradicionals però molt més efectius que aquests. L'últim brot epidèmic el 2003 va afectar més de 6 milions de persones i va provocar la mort d'entre 45.000 i 110.000 persones en sis mesos.

⁶² Per consultar els objectius i les metes de desenvolupament del Mil·lenni, vegeu <http://www.un.org/millenniumgoals> o remeteu-vos al Baròmetre núm. 1: <http://www.pangea.org/unescopau/barometre/desenvolupament.pdf>.

⁶³ En aquest quadre s'utilitzen les 18 metes en les quals es desglossen els vuit Objectius del Mil·lenni.

	Conferència Ministerial sobre VIH/SIDA a Vilnius (Lituània)	<ul style="list-style-type: none"> OMS i ONUSIDA assenyalen que les taxes d'infecció estan creixent a un ritme alarmant a Europa de l'Est i Àsia Central, on alguns països com Estònia, Letònia, Ucraïna o Rússia enfronten greus riscos d'epidèmies a gran escala. Actualment, a Europa de l'Est i Àsia Central només reben tractament antirretroviral 15.000 de les 120.000 persones que ho requeririen. A Europa Occidental, encara que la mortalitat a causa del VIH/SIDA s'ha reduït de forma significativa, les taxes d'infecció segueixen augmentant.
MEDI AMBIENT (9)	Entrada en vigor del Tractat Internacional sobre Recursos Filogenètics per a agricultura i alimentació	<ul style="list-style-type: none"> És el primer instrument jurídic vinculant a escala internacional i ha estat ratificat per 55 Estats. Pretén impulsar l'agricultura sostenible, protegir els recursos genètics de les plantes i frenar l'enorme pèrdua de biodiversitat agrícola, principal base de la producció d'aliments. A més, també regula el repartiment de beneficis que generen dits recursos i reconeix el paper que han jugat els agricultors (principalment de països empobrits) en el desenvolupament i conservació de recursos filogenètics.
	Celebració del Fòrum de Nacions Unides sobre Boscos	<ul style="list-style-type: none"> Objectiu: debatre les estratègies per reduir el ritme alarmant al qual avança la desforestació i per protegir la biodiversitat. La conservació dels boscos no és només important en termes mediambientals, sinó que també juga un paper important en la reducció de la pobresa i en la millora de la seguretat alimentària.
AIGUA (10)	Primera reunió del panell d'experts sobre aigua i sanejament	<ul style="list-style-type: none"> El Secretari General de l'ONU insta la comunitat internacional a redoblar els esforços en la consecució dels Objectius del Mil·lenni que fan referència a l'aigua, tot recordant que els avenços registrats fins al moment són insuficients. Una de cada sis persones no té accés a l'aigua potable, mentre que una de cada tres no en té a serveis de sanejament bàsic.
	Informe conjunt de l'OMS i UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> 500 milions de persones (la gran majoria a Àfrica i Àsia) no podran accedir, en els propers deu anys, a serveis bàsics de salut, incloent-hi l'aigua potable. Si bé alguns països africans han registrat grans avenços en la distribució d'aigua potable, el continent en el seu conjunt no assolirà els objectius relatius als serveis de salut llevat que s'adoptin mesures dràstiques amb caràcter d'urgència.
SIST. COMERCIAL I FINANCER (12)	Comissió Mundial sobre la Dimensió Social de la Globalització	<ul style="list-style-type: none"> Objectiu: discutir com es poden garantir la pau i la seguretat del sistema internacional a través dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, de l'enfortiment de Nacions Unides i d'unes regles i estructures del comerç internacional que mitiguin els efectes negatius de la globalització econòmica i del canvi tecnològic. L'esdeveniment, afavorit per ECOSOC, va comptar amb la presència d'uns 100 caps d'Estat i de diverses agències i programes de Nacions Unides.
	Reunió dels 147 membres de l'OMC	<ul style="list-style-type: none"> La reunió va concloure amb un acord per retallar els subsidis a l'agricultura en els països industrialitzats i l'eliminació de les barreres a l'entrada dels productes d'aquests països en els països no industrialitzats El BM ha xifrat en 500.000 milions de dòlars els beneficis addicionals de la liberalització per a l'economia mundial per a l'any 2015, i en 350.000 els ingressos dels països no industrialitzats Per altra banda, EUA ha accedit a reduir els subsidis al cotó, cosa que podria beneficiar deu milions d'agricultors africans.
	Celebració del 35è Fòrum Anual de les Illes del Pacífic	<ul style="list-style-type: none"> Objectiu: enfortir la integració política i econòmica dels 16 països de la regió, enfrontar de forma conjunta les conseqüències del canvi climàtic i debatre estratègies comunes de desenvolupament sostenible, governabilitat i seguretat. Durant la cimera es va posar especial èmfasi en la crisi que pateix Nauru.
	IV Cim dels 79 països Àfrica, Carib i Pacífic (ACP)	<ul style="list-style-type: none"> Els països ACP van mostrar la seva intenció d'incrementar la solidaritat i la cooperació entre ells, tant en les relacions bilaterals com en la pressió conjunta a la UE perquè millori l'accés als seus mercats i retiri progressivament els seus subsidis agrícoles. Igualment, van reclamar a la UE la subscripció d'acords comercials bilaterals amb cadascun d'ells abans de 2008, en lloc d'un acord econòmic conjunt, com s'ha fet des que es va fundar el fòrum ACP el 1975.
LDC (13)	Sessió anual d'ECOSOC sobre els LDC, els Estats Sense Litoral i Petites Illes en Desenvolupament	<ul style="list-style-type: none"> ECOSOC adverteix que si persisteixen les actuals tendències, el nombre de persones que viuen per sota del llindar de la pobresa en aquests països podria passar dels 334 milions (any 2000) als 471 milions el 2015. El desenvolupament d'aquests 50 països, que alberguen 700 milions de persones, també es veu enormement obstaculitzat pel deute extern o els conflictes armats. ECOSOC assenyalava que els LDC haurien de suplir les manques derivades de la petita grandària de les seves economies a través de la integració regional i de l'enfortiment dels mercats locals.

Altres aspectes de l'agenda de desenvolupament

a) Atur

En els últims mesos, la OIT està insistint en la idea que la creació d'ocupació digna i segura és una de les estratègies de reducció de la pobresa més efectives i sostenibles a llarg termini. En aquest sentit, al setembre va afavorir a Ouagadougou (Burkina Faso) una cimera extraordinària de la UA per abordar les vinculacions entre ambdós fenòmens. La OIT estima que només una quarta part de la població activa del continent té una ocupació assalariada i considera que això és la principal raó que tres quartes part de la població africana visquin per sota del llindar de la pobresa extrema.

Més preocupant encara és el fenomen de l'atur juvenil, que ja afecta 88 milions de joves a tot el món, segons es desprèn de l'informe "Tendències mundials de l'ocupació juvenil, 2004"⁶⁴ realitzat per la OIT. Aquest estudi constata que l'atur i la precarietat laboral juvenil no només hipotequen enormement les possibilitats de desenvolupament d'un país i la seva capacitat d'assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, sinó que també fa els joves més dependents de les seves famílies i els exposa a un sens fi d'activitats il·legals. Per tot això, la OIT ha emprès diverses iniciatives, en plena coordinació amb sindicats, empreses, Governos i organitzacions de joves per mitigar l'impacte negatiu que en moltes ocasions produeixen la globalització i el canvi tecnològic en les oportunitats laborals dels joves.

Quadre 8.2. Algunes dades sobre el desenvolupament juvenil

- Els joves (entre 15 i 24 anys) representen el 47% dels 186 milions de persones aturades en el món. A més, 130 dels 550 milions de treballadors que viuen per sota del llindar de la pobresa extrema també són joves.
- La taxa d'atur juvenil, que és entre dues i tres vegades superior a la dels adults, s'ha incrementat en més d'un 26% l'última dècada. Durant aquest mateix període, la població juvenil a escala mundial s'ha incrementat en un 10%, mentre que el treball disponible només va créixer un 0,2%.
- S'estima que en la pròxima dècada s'incorporaran uns 500 milions de joves al mercat laboral.
- El sector informal alberga més del 90% dels llocs de treball disponibles per als joves.
- Les regions més afectades per aquest fenomen van ser Pròxim Orient i Àfrica del Nord (25%), Àfrica Subsahariana (21%) i les economies en transició (18%). Els col·lectius més perjudicats són les dones i les minories ètniques.

Una altra de les línies d'acció prioritària per a la OIT és l'extensió de la seguretat social⁶⁵, ja que encara que està reconeguda com a dret humà bàsic en diversos instruments jurídics internacionals⁶⁶, només el 20% de la població disposa d'una cobertura adequada de seguretat social. A més, més de la meitat de la població mundial no té cap tipus de seguretat social i en regions com Àfrica Subsahariana o Àsia Meridional només entre el 5% i el 10% de la població activa en disposa⁶⁷. Dos dels aspectes que sens dubte ajuden a explicar aquest fenomen són el creixement del sector informal i la precarietat i inseguretat laborals (treball temporal, treball a domicili, determinades ocupacions per propi compte, etc.), qüestions que es concentren en els països empobrits i en les economies en transició i que afecten especialment les dones, la tercera edat i les persones amb discapacitats. En algunes regions del món, no obstant això, l'element que més amenaça la viabilitat dels sistemes de seguretat social és l'impacte del VIH/SIDA sobre les estructures de població i l'esperança de vida.

Es considera que la seguretat social és un dels factors que més contribueix a la cohesió social i fins i tot al creixement econòmic, sobretot a través de la millora de les condicions de vida i de la mitigació dels efectes negatius que en moltes ocasions comporten les reformes estructurals. En aquest sentit, la OIT assenyala que la lluita per a la universalització de la seguretat social és un dels aspectes que més contribuirà a reforçar el denominat "rostre humà de la globalització".

⁶⁴ Veure <http://www.ilo.org/public/spanish/>

⁶⁵ Segons la OIT, la seguretat social és un sistema basat en cotitzacions que garanteix la protecció de la salut, les pensions i l'atur, així com les prestacions socials finançades mitjançant impostos, en cas de vellesa, atur, malaltia, invalidesa, accidents de treball, maternitat o pèrdua de la sustentació familiar.

⁶⁶ Declaració de Filadèlfia de la OIT (1944), Declaració Universal dels Drets Humans (1948) o Pacte Internacional sobre Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966).

⁶⁷ La regió del món que més recursos destina a la seguretat social és Europa (25% del PIB), seguida d'Amèrica del Nord (16,6%). Àfrica hi destina només el 4,3% del PIB.

Els diners i la felicitat

El recent informe de la OIT "Seguretat econòmica per a un món millor"⁶⁸ suposa el primer intent de mesurar la seguretat econòmica tal com la percep la ciutadania i de determinar les vinculacions que existeixen entre aquesta i el grau de desenvolupament i la qualitat de la democràcia dels països. Per definir la seguretat econòmica, es van utilitzar variables com el nivell d'ingressos, l'accés a oportunitats laborals, la seguretat en el treball, l'accés a la formació i les organitzacions sindicals o els compromisos dels Governos en política laboral. L'informe assenyala que actualment el 73% dels treballadors a escala mundial viuen en condicions d'inseguretat econòmica, mentre que només el 8% gaudeix de bons índexs en la matèria. De la mateixa manera, no existeix una relació lineal entre la distribució mundial d'ingressos i la distribució de seguretat econòmica. Així, per exemple, Àsia Meridional només representa el 7% dels ingressos mundials i en canvi té un 14% de la seguretat econòmica del món. Per contra, regions com Amèrica Llatina ofereixen molta menys seguretat econòmica que la que s'hauria d'esperar atenent al nivell d'ingressos. A més, l'informe posa de manifest que tampoc existeix una correlació automàtica entre nivell d'ingressos i felicitat (quantificada a través d'una enquesta sobre nivell de satisfacció de vida), encara que reconeix la importància d'aquest indicador en la percepció de la seguretat.

Una altra de les conclusions destacades de l'estudi és que en els últims 25 anys s'han incrementat de forma significativa la freqüència i la intensitat de les crisis econòmiques, cosa que significa que cada vegada hi ha més gent exposada a riscos sistèmics i no tant a riscos imprevisibles. A més, si s'exclouen la Xina i l'Índia, les taxes de creixement econòmic per càpita s'han reduït. Si a això hi afegim que la seguretat en l'ocupació està disminuint en gairebé totes les regions del món, en part per l'aplicació de determinades reformes laborals i pel creixent pes de l'economia informal, s'observa que la tendència general de la inseguretat econòmica és creixent en la major part del món i que afecta especialment les dones. Finalment, l'informe de la OIT conclou assenyalant que, de la mateixa manera que el grau de seguretat econòmica repercuteix enormement en el desenvolupament i la qualitat de la democràcia d'un país, el nivell de llibertat política i la despesa de l'Estat en protecció social també es tradueixen en majors índexs de seguretat econòmica.

b) Població i desenvolupament

Amb motiu del desè aniversari de la Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament (El Caire, 1994), UNFPA està portant a terme una sèrie d'actes a tot el món per revitalitzar el Programa d'Acció que va sorgir d'aquesta cimera, ja que està previst que finalitzi el 2014. Entre les iniciatives d'UNFPA per a aquest propòsit destaca la publicació d'un informe⁶⁹ que aborda els vincles entre població, pobresa i medi ambient, les migracions i la urbanització, l'equitat de gènere i l'apoderament de les dones, la salut reproductiva i la planificació familiar, la salut materna, la prevenció del VIH/SIDA i les necessitats especials de l'adolescència i de les poblacions en situació d'emergència.

En aquest informe, UNFPA reconeix que en els últims 10 anys s'han registrat avenços significatius en la matèria i que gran part dels governs han incorporat qüestions sobre població en les seves polítiques nacionals de desenvolupament, però alhora adverteix que l'escassetat de fons amenaça seriosament la viabilitat del Pla d'Acció per a la pròxima dècada. Així, en els últims anys tot just es va recaptar la meitat dels 6.100 milions de dòlars anuals que els països s'havien compromès a aportar abans de 2005. La falta de fons està provocant seriosos problemes en qüestions com els serveis de planificació familiar (350 milions de parelles en manquen), la mortalitat materna (cada any moren 529.000 dones per complicacions en l'embaràs i en el part, majoritàriament per causes prevenibles), la prevenció del VIH/SIDA o el control demogràfic. Sobre aquesta última qüestió cal recordar que per a 2050, els 50 països més empobrits del planeta hauran triplicat la seva població fins a superar els 1.700 milions de persones.

Entre els aspectes positius de l'informe destaquen l'increment significatiu de l'ús de mètodes anticonceptius (del 55% al 61% en l'última dècada), la proliferació de legislacions que protegeixen els drets de les nenes i les dones, l'adopció d'estratègies nacionals sobre VIH/SIDA en tres quarts parts dels països o la consideració de variables poblacionals en les estratègies de reducció de la pobresa de molts governs.

⁶⁸ Vegeu <http://www.ilo.org/public/spanish/protection/ses/index.htm>

⁶⁹ Vegeu "Estat de la població mundial 2004. El Consens del Caire, deu anys després: població, salut reproductiva i accions mundials per eliminar la pobresa" a <http://www.unfpa.org/swp/2004/espanol/ch1/index.htm>

Taula 8.1. Població actual i estimada per a 2050 per regions (milions de persones)		
Regió	2004	2050
Àfrica	885	1.941
Àfrica Subsahariana	733	1.701
Àsia	3.875	5.385
Xina	1.300	1.476
Índia	1.087	1.628
Amèrica Llatina/Carib	549	778
Amèrica del Nord	326	457
Europa	728	668
Oceania	33	47
TOTAL	6.396	9.276

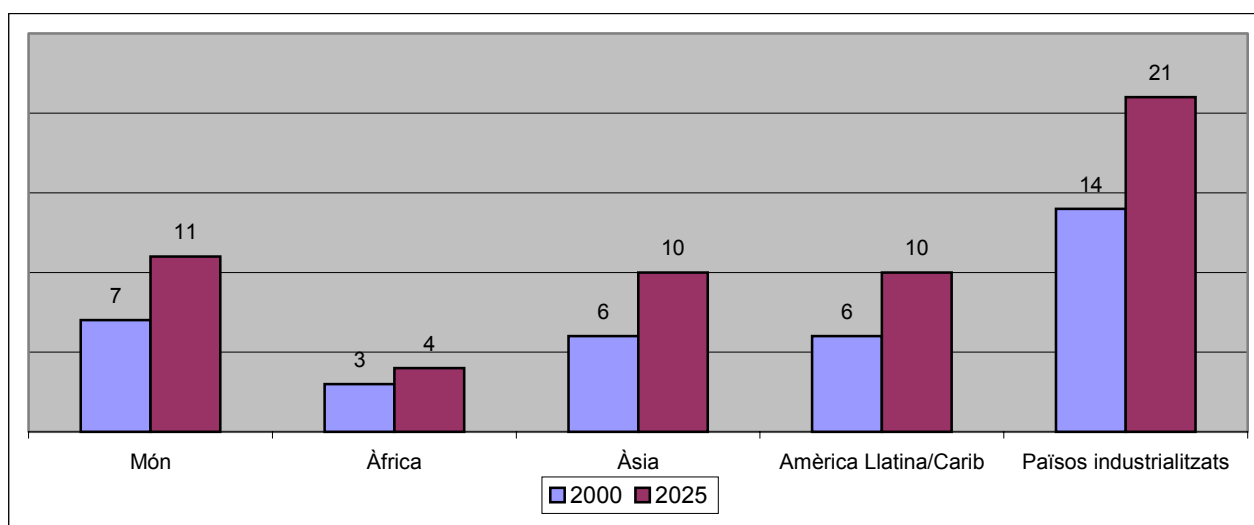
Font : Population Reference Bureau, 2004 World Population Data Sheet

Taula 8.2. Els 10 països més poblats del món avui i a 2050 (milions de persones)		
2004		
	País	Pobl.
1	Xina	1.300
2	Índia	1.087
3	EUA	294
4	Indonèsia	219
5	Brasil	179
6	Pakistan	159
7	Rússia	144
8	Bangladesh	141
9	Nigèria	137
10	Japó	128
2050		
	País	Pobl.
1	Índia	1.628
2	Xina	1.437
3	EUA	420
4	Indonèsia	308
5	Nigèria	307
6	Pakistan	295
7	Bangladesh	280
8	Brasil	221
9	RD Congo	181
10	Etiòpia	173

En aquest mateix àmbit, cal destacar també l'informe⁷⁰ presentat pel centre d'investigació *Population Reference Bureau*, que analitza les principals tendències demogràfiques i sanitàries per al segle XXI. D'entre els múltiples aspectes que aborda l'informe, val la pena destacar el fet que el creixement demogràfic es manté en aproximadament uns 80 milions de persones cada any, malgrat que les taxes de fertilitat han disminuït en totes les regions del món en les últimes dècades. Una altra de les qüestions destacables és el fet que actualment gairebé la meitat de la població mundial viu en àrees urbanes, mentre que el 1960 aquesta proporció era només d'un terç. Això, indubtablement, planteja enormes reptes en les estratègies d'urbanització i d'inclusió de milions de persones que viuen en àrees marginals.

Una altra de les qüestions aparegudes en l'estudi i que preocupen l'UNFPA és el progressiu envelliment de la població en moltes regions del món, fenomen que es concentra principalment en els països industrialitzats i que comporta una sèrie de transformacions de tipus socioeconòmic a mitjà termini. Tal vegada la més evident, tal com es reflecteix en el cas d'Europa, és el declivi de la població, però sens dubte la que més preocupa els Governos és la viabilitat dels sistemes de seguretat social, pensats per a piràmides demogràfiques en les quals la població activa excedeix àmpliament a la població de la tercera edat.

Gràfic 8.1. Tendències d'envelliment per regions (percentatge de persones de més de 65 anys)

Font: Population Reference Bureau, 2004 World Population Data Sheet

⁷⁰ Vegeu <http://www.prb.org/Template.cfm?Section=PRB&template=/Content/ContentGroups/Datasheets/>

c) Droga

A finals de juny, la UNODC va presentar l'“Informe Mundial sobre Drogues”⁷¹, que analitza les tendències d'aquest mercat des del cultiu, la producció, el tràfic i l'ús indegut de drogues i aborda els quatre principals tipus de drogues il·lícites, que són els opiacis (opi, heroïna i morfina), la coca/cocaïna, el cannabis i els estimulants de tipus amfetamínic. Quant al consum, cal destacar que s'ha notat una lleu disminució (185 milions de persones, un 3% de la població mundial), després que en els últims 50 anys es registressin tendències creixents referents a la matèria. L'OMS estima que l'ús de drogues il·legals provoca la mort d'un 200.000 persones l'any (0,4% de les morts a escala mundial), una xifra relativament petita en comparació als gairebé 5 milions de morts l'any que provoca el tabac. Quant a la producció, tant els opiacis com la cocaïna van registrar disminucions d'entre el 30% i el 35% en els últims sis anys, mentre que el cannabis va continuar creixent en el mateix període i les amfetamines es van mantenir estancades, a pesar que el nombre de laboratoris de processament de drogues desmantellats es va incrementar significativament en la dècada dels anys 90.

Per regions, és destacable la reducció que es va registrar en les dues principals zones productores de droga: la regió andina (coca) i el sud-est asiàtic (adormidera). Per contra, en els dos últims anys es va viure un fort augment en la producció d'opiacis a l'Afganistan, que ja produeix tres quartes parts d'aquesta substància a escala mundial. Finalment, cal destacar que el mercat consumidor d'heroïna s'està desplaçant progressivament dels països industrialitzats als països empobrits i a les economies en transició, sent especialment preocupant la situació en determinats països d'Europa Oriental i d'Àsia Central.

La reducció de les plantacions de coca a la regió andina

La regió andina, que produeix pràcticament la totalitat de la fulla de coca a escala mundial, ha reduït la superfície conreada en un 20% des de 1998, i ha arribat a la xifra més baixa dels últims 14 anys. Tal vegada l'exemple més significatiu sigui el de Colòmbia, màxim productor mundial i que en els últims tres anys ha reduït a la meitat la superfície de fulla de les plantacions de coca. Aquesta tendència a Colòmbia es completa amb les espectaculars xifres de reducció de cultius il·lícits que es registren a Perú i a Bolívia des de la meitat dels 90.

A pesar que aquestes xifres són aparentment positives, nombroses organitzacions camperoles han denunciat en reiterades ocasions que les polítiques antinarcòtiques dels governs de la regió, que compten amb el suport i el finançament del Govern d'EUA, se centren en l'eradicació forçosa de cultius il·lícits i obliden les polítiques de desenvolupament alternatiu de cultius. Així, la mateixa UNODC ha denunciat que el Govern colombià és un dels que menys inverteix en tot el món en la millora de les condicions de vida de les regions *cocaleras*. Per altra banda, cal destacar també que ha estat precisament en aquests últims anys que s'han visualitzat l'emergència i la importància del moviment *cocalero* en els països de la regió. Bona part de les mobilitzacions i protestes protagonitzades per aquest col·lectiu han estat motivades per les polítiques d'eradicació forçosa de cultius il·lícits.

d) Pobresa i desnutrició

Dies abans de l'inici de la 59a Assemblea General de l'ONU, representants de més de 100 governs es van donar cita a Nova York per participar en una cimera impulsada pel denominat Quintet contra la Pobresa (els Presidents de Brasil, França, Xile, Espanya i el Secretari General de l'ONU) i per aprovar la “Declaració sobre l'acció contra la fam i la pobresa”. El document, que s'espera que sigui ratificat en breu per desenes d'estats, recull algunes de les iniciatives per aconseguir els 50.000 milions de dòlars anuals addicionals que s'estima que es necessiten per assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni i eradicar ambdós fenòmens. Entre aquestes propostes, algunes de les quals serien vinculants i altres no, destaquen la creació d'un impost sobre el comerç d'armes o sobre les transaccions financeres, la lluita contra l'evasió i els paradisos fiscals, les donacions a través de les operacions financeres realitzades amb targeta de crèdit o l'enfortiment dels denominats fons ètics o inversions socialment responsables.

Tot i que alguns països, com EUA, ja han mostrat la seva oposició a bona part d'aquestes mesures, durant l'esdeveniment es va instar els països industrialitzats a incrementar sensiblement la seva Ajuda Oficial al Desenvolupament, tal com s'havien compromès l'any 2000 a la Cimera sobre Finançament del Desenvolupament de Monterrey.

⁷¹ Vegeu <http://www.unodc.org/unodc/en/worlddrugreport.html>

e) La capa d'ozó

Amb motiu del Dia Internacional per a la Preservació de la Capa d'ozó, el Secretari General de l'ONU va celebrar els enormes avenços assolits en la matèria des de la signatura del Protocol de Montreal el 1987, encara que va instar els governs a prosseguir la lluita per eliminar les substàncies nocives per al medi ambient. Per la seva banda, el Director Executiu del PNUMA, K. Toepfer, va considerar la lluita contra el forat de la capa d'ozó un dels majors èxits mediambientals de les últimes dècades, ja que, va recordar, el 90% de les substàncies que atempten contra la capa d'ozó han estat eliminades i que, si persisteixen les tendències actuals i es van implementant els compromisos assumits en el Protocol de Montreal, per a 2050 el forat de la capa d'ozó pràcticament estarà tancat.

Quadre 8.4. El forat de la capa d'ozó

Quin és el problema?

La capa d'ozó absorbeix bona part de les radiacions ultraviolades nocives per al medi ambient i per a la vida humana, animal i vegetal. El forat en aquesta capa, que oscil·la entre els 20 i els 29 milions de km² i que es concentra principalment en el pol antàrtic, permet la filtració d'aquestes radiacions, cosa que incrementa el risc de càncers de pell, cataractes i erosió dels sistemes immunològics i dels ecosistemes marítims.

L'evolució del fenomen

La comunitat científica va començar a preocupar-se pel problema als anys 70, després de descobrir-se que algunes substàncies (especialment les denominades CFC i HCFC⁷²) danyaven seriosament la capa d'ozó. El PNUMA va començar a treballar la qüestió a partir de 1976 i va intensificar els seus esforços després del descobriment del forat de la capa d'ozó l'any 1985. Actualment, el forat de la capa d'ozó té una extensió de 29 milions de km² i s'estima que en pocs anys arribarà a la seva màxima superfície. No obstant això, si segueixen implementant-se els compromisos referent a això, el forat estarà tancat cap a la meitat del s. XXI.

Estatus legal

El principal instrument jurídic internacional que regula la qüestió és el Protocol de Montreal relatiu a les substàncies que esgoten la capa d'ozó (1987). No obstant això, aquest Protocol és flexible i preveu la incorporació de nous i més estrictes compromisos, que s'han anat incloent en una sèrie d'esmenes i ajustaments⁷³. Encara que el Protocol de Montreal va entrar en vigor l'1 de gener de 1989 i fins el moment ha estat ratificat per 185 països, els estats no hi estan plenament vinculats fins que també ratifiquen les subsegüents esmenes. Així, per exemple, l'última d'aquestes esmenes només ha estat ratificada per 50 països.

Resultats i reptes de futur

S'estima que sense la implementació dels compromisos del Protocol de Montreal, el forat de la capa d'ozó seria 10 vegades major del que és avui. Igualment, es calcula que els efectes d'aquest forat haurien provocat que 20 i 130 milions de persones haguessin sofert càncer de pell i cataractes d'ulls respectivament.

Entre els reptes pendents destaquen la plena eliminació de les substàncies perjudicials per a la capa d'ozó, especialment en algunes economies en transició (com Rússia) que argumenten que això hipotecaria bona part de la seva capacitat de creixement. A més, alguns agricultors de països industrialitzats es neguen a substituir determinades substàncies (especialment el metil bromur) per considerar que són més cares i menys efectives. En aquest sentit, s'estima que cada any són comercialitzades il·legalment unes 20.000 Tm. dels denominats CFC. Finalment, cal destacar que encara hi ha moltíssims països que no han ratificat els instruments jurídics que van seguir la signatura del Protocol de Montreal, que ho fan més efectiu.

d) Fòrums socials

Durant el mes de juliol, es van celebrar consecutivament el I Fòrum Social de les Amèriques (a Quito) i el V Fòrum Mesoamericà dels Pobles (a San Salvador), en els quals es va evidenciar una creixent coordinació d'organitzacions de la societat civil de diversos tipus per plantar cara a determinats projectes d'integració comercial i per presentar de forma articulada les seves demandes i

⁷² Els CFC són els clorofluorcarburs, i els HCFC hidroclorofluorcarburs.

⁷³ Esmena de Londres del Protocol de Montreal (1990); Esmena de Copenhaguen del Protocol de Montreal (1992); Esmena de Montreal del Protocol de Montreal (1997); i Esmena de Beijing del Protocol de Montreal (1999). Prèviament al Protocol de Montreal es va signar el Conveni de Viena per a la Protecció de la Capa d'Ozó (1985).

reivindicacions. El I Fòrum Social de les Amèriques, que s'emmarca en el Fòrum Social Mundial, va comptar amb la presència de més de 10.000 persones i va estructurar les seves activitats entorn a cinc eixos programàtics: a) L'ordre econòmic, b) El rostre violent del projecte neoliberal, c) Poder, democràcia i Estat, d) Cultures i comunicació i i) Pobles Indígenes.

El V Fòrum Mesoamericà dels Pobles va reunir desenes d'organitzacions populars de Mèxic, Guatemala, Hondures, Costa Rica, Panamà i El Salvador, que van mostrar el seu enèrgic rebuig a l'ALCA, al Pla Puebla Panamà o als tractats de lliure comerç de la regió amb EUA o la UE. A més, van declarar la necessitat d'una reforma integral per garantir la sobirania alimentària de la regió i van apostar per l'autodeterminació dels pobles i per la defensa de la biodiversitat i del patrimoni natural i cultural de Mesoamèrica.

Quadre 8.3. El Pla Puebla Panamà

Què és?

El Pla Puebla Panamà (PPP), que s'emmarca en l'ALCA, és un projecte de modernització i integració de la regió mesoamericana participat per set països centreamericans (Belize, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Hondures, Nicaragua, Panamà) i per nou estats del sud i sud-est de Mèxic (Campeche, Chiapas, Guerrero, Oaxaca, Poblà, Quintana Roo, Tabasco, Veracruz i Yucatàn).

En què consisteix?

El Pla està estructurat entorn de vuit línies estratègiques: 1) Interconnexió energètica, 2) Integració vial, 3) Integració dels serveis de telecomunicacions, 4) Enfortiment de l'intercanvi comercial i augment de la competitivitat, 5) Desenvolupament humà, 6) Desenvolupament sostenible, 7) Prevenció de desastres i 8) Turisme.

Qui planifica, finança i supervisa el PPP?

Els projectes han estat elaborats principalment per la Secretaria General d'Integració Centreamericana (SICA) i pel Govern mexicà. El finançament del Pla inclou recursos propis dels països participants, inversions del sector privat, donacions d'agències de cooperació i préstecs d'institucions financeres internacionals, especialment del FMI, del BM o del BID. Segons els propis integrants del PPP, aquest preveu mecanismes d'informació, consulta i participació de la societat civil i, especialment, dels pobles indígenes.

Quines són les principals crítiques al PPP?

Des que va ser llançat el juny de 2001, el PPP ha comptat amb l'oposició i la mobilització gairebé permanent de bona part de la societat civil dels països afectats i ha estat discutit i criticat en la major part dels fòrums i esdeveniments celebrats en la regió en els últims anys. A continuació s'enumeren algunes d'aquestes crítiques.

- Protagonisme destacat de diverses empreses transnacionals en la implementació dels projectes. Això podria comportar un augment del deute extern dels països de la regió, la privatització d'infraestructures i de serveis bàsics (d'aigua, salut o educació), així com l'explotació i apropiació de la biodiversitat de la regió a través de projectes de bioprospecció i d'investigació genètica.
- Modificació de bona part de la legislació fiscal i laboral per facilitar les inversions estrangeres i assegurar la participació d'aquestes transnacionals en el PPP. Això sens dubte comportaria la repatriació de beneficis o l'erosió dels salaris i els drets laborals dels treballadors.
- Alt cost mediambiental dels denominats Corredor Econòmic i Corredor Biològic Mesoamericà, especialment per la devastació de recursos naturals, per l'ocupació o la inundació d'àrees protegides (especialment significatiu és el cas de les hidroelèctriques) o per la imposició de determinats models agrícoles (com per exemple les grans extensions de monocultius o la introducció de llavors no autòctones)
- Degradació de les cultures locals i de les condicions de vida de la població camperola i indígena a través de la creació dels denominats "pols de desenvolupament", que engloben des de les denominades "maquilas" fins a serveis d'hostaleria, turisme i transport. Especialment delicada és la situació dels pobles indígenes, les tradicions, les terres ancestrals o els llocs sagrats, que s'han vist sacrificats en nom de diversos projectes de desenvolupament o de grans infraestructures.

Dimensions de gènere en la construcció de pau

- ❑ Nacions Unides ha avaluat la incorporació de la perspectiva de gènere al seu treball en matèria de pau i seguretat, destacant els nombrosos reptes pendents per a la seva plena integració.
- ❑ Persisteixen les denúncies de violència sexual en nombrosos contextos de conflictes armats oberts, destacant la situació de Darfur.
- ❑ Comença el procés “Beijing+10” de revisió de la implementació de la Plataforma d'Acció de Beijing
- ❑ La UA incorpora per primera vegada la dimensió de gènere a l'agenda en la seva cimera anual i manifesta el seu compromís amb l'equitat de gènere.

En el present apartat s'analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de Nacions Unides i de diferents organitzacions i moviments internacionals s'estan duent a terme pel que fa a la construcció de la pau des d'una **perspectiva de gènere**⁷⁴. Aquesta perspectiva de gènere ens permet distingir quins són els impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també en quina mesura i de quina manera participen unes i altres en la construcció de la pau i quines són les aportacions que fan les dones en aquesta construcció. L'apartat està estructurat en dos blocs principals: el primer fa un repàs pels principals temes que conformen l'agenda internacional de la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere, i el segon analitza diverses iniciatives des d'un marc geogràfic.

9.1. Agenda internacional de gènere i construcció de pau

a) La perspectiva de gènere en el treball per la pau

Durant el mes de juliol, ECOSOC va dur a terme una revisió dels acords relatius a la **transversalitat del treball de gènere a Nacions Unides**⁷⁵. Pel que fa a la incorporació d'aquesta perspectiva en el treball per la pau i la seguretat, s'ha constatat que la majoria dels informes del Secretari General de l'ONU al Consell de Seguretat es refereixen a les dones com a víctimes dels conflictes armats i no tant com a agents potencials d'alerta preventiva, reconciliació, construcció de la pau i rehabilitació postbèlica. En més de la meitat dels informes no es fa cap referència a qüestions de gènere o a la situació de les dones.

Després de l'adopció de la Plataforma d'Acció de Beijing, es va encomanar al Secretari General que assumís la coordinació de la incorporació de manera transversal de la perspectiva de gènere en el treball de Nacions Unides, tasca que ha recaigut en l'Assessora Especial per a Assumptes de Gènere. D'entre els avenços respecte a la incorporació d'aquesta perspectiva en el treball per la pau i la seguretat cal destacar el Pla d'Acció sobre Transversalitat de Gènere elaborat pel departament d'Assumptes de Desarmament, la Guia de Recursos sobre Gènere del Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau, l'enfortiment de la dimensió de gènere en les Crides Consolidades (CAP, per les seves sigles en anglès), les iniciatives de protecció per a les persones refugiades dutes a terme per ACNUR, amb especial èmfasi en la protecció de les dones refugiades enfront de la violència sexual, a més de diferents iniciatives de formació del personal de Nacions Unides portades a terme pel

⁷⁴ La perspectiva de gènere, segons N. Vázquez, feminista mexicana i investigadora sobre l'impacte de la guerra en les dones, és un instrument conceptual operatiu que fa possible mirar la realitat des d'una nova perspectiva que transcendeix l'explicació biològica de les diferències entre els sexes, i es concentra en la identificació de factors culturals, històrics, socials, econòmics, entre d'altres, que diferencien a homes i dones i que generen condicions i posicions de desigualtat entre ells amb la finalitat d'intervenir de manera eficaç en la modificació d'aquestes posicions desiguals. La definició que ofereix l'Oficina de l'Assessora Especial sobre Assumptes de Gènere i Avanç de la Dona assenyalava que el gènere es refereix als atributs socials i a les oportunitats associades al fet de ser home o dona i les relacions entre dones i homes, nenes i nens, així com les relacions entre dones i les relacions entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions estan socialment construïts i s'aprenen en el procés de socialització. Són específics d'un context i temporals i poden canviar. El gènere determina el que s'espera, es permet i es valora en una dona o en un home en un context donat [...].

⁷⁵ Vegeu: <http://www.un.org/esa/coordination/E-2004-CRP-3.pdf>

departament d'Assumptes Polítics, entre d'altres. Finalment, es van destacar els reptes pendents per a la plena incorporació d'aquesta perspectiva en les operacions de manteniment de la pau.

Quadre 9.1. Reptes de gènere en el manteniment de la pau

- Que els mandats de les Operacions de Manteniment de la Pau (OMP) facin una crida a la transversalitat de la perspectiva de gènere
- Garantir que les OMP comptin amb una assessora de gènere
- Assegurar la capacitat dels grups locals que treballin qüestions de gènere perquè la incorporació d'aquesta perspectiva sigui efectiva, així com millorar la coordinació entre Nacions Unides i els actors civils i polítics en contextos de rehabilitació postbèlica
- Assegurar que totes les missions d'avaluació destinades a la creació de noves OMP i de programes de rehabilitació postbèlica incorporin la perspectiva de gènere
- Incorporar de manera rutinària les dimensions de gènere en els Informes del Secretari General
- Millorar el monitoratge de gènere en les OMP

b) Comitè per a l'eliminació de la discriminació contra la dona

Durant el mes de juliol es va celebrar la 31a sessió del Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació per a la Dona (CEDAW, per les sigles en anglès), en la qual es van discutir els informes presentats per Angola, Argentina, Bangladesh, Espanya, Guinea Equatorial, Letònia, Malta i República Dominicana. Les principals preocupacions expressades, tant per expertes com per les delegacions de cada país, van ser les següents:

Quadre 9.2. 31a sessió de la CEDAW

País	Temes
Angola	La principal preocupació és l'impacte del conflicte armat en les dones i el paper que aquestes estan jugant en la rehabilitació del país. La majoria dels 1,3 milions de IDP són dones. És necessari destinar més esforços a la consecució de l'equitat.
Argentina	Són necessaris majors avenços en la lluita contra la violència de gènere, la feminització de la pobresa i la salut de les dones, però es constaten avenços en l'apoderament de les dones durant la crisi econòmica.
Bangladesh	Es constata l'avenç de la participació de les dones a nivell governamental. No obstant això, són necessàries millores legislatives sobre l'eliminació de la violència contra les dones i la discriminació. A més, es mostra preocupació per la discriminació de les dones en funció de la religió professada.
Espanya	Es constaten els avenços en matèria d'equitat, però es fa una crida a estendre la paritat a altres esferes com la judicial, la diplomàtica i el govern local. Es felicita la iniciativa de la Llei Integral contra la Violència de Gènere i es fa una crida a millorar la protecció de determinats sectors de població com les dones immigrants i les pertanyents a minories ètniques.
Guinea Equatorial	La delegació guineana assenyala que s'ha eliminat tota la discriminació legislativa en matèria d'educació, d'ocupació i de política. No obstant, el Comitè constata la discriminació <i>de facto</i> que continuen sofrint les dones. A més, es destaca l'increment de la prostitució lligat a la pròspera indústria petroliera del país.
Letònia	Es constata un increment en el tràfic de dones, incloent-hi nenes, des de i cap a Letònia. El Comitè ha expressat la seva preocupació per la falta de dades sobre la prevalença i la gravetat de la violència domèstica.
Malta	El Comitè ha expressat la seva preocupació per la falta d'adequació de la legislació nacional a la Convenció per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Contra la Dona i la falta d'equitat en la participació política i en el mercat laboral.
República Dominicana	El Comitè fa una crida perquè es planti cara a les causes estructurals que generen la pràctica estesa de la prostitució en el país, la pobresa i l'explotació, així com a actuar contra el tràfic de dones.

Per altra banda, el Comitè va fer una crida al Govern Interí d'Iraq perquè garantís la plena participació de les dones en condicions d'igualtat en el procés de transició i reconciliació, així com els principis d'igualtat de gènere i no discriminació, atès que Iraq és part de la Convenció per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona. El Comitè va mostrar la seva preocupació per la nova

legislació i va recordar a les autoritats que hauran d'assegurar la participació de les dones en els processos electorals, tant com a votants com com a candidates.

c) La violència sexual com a arma de guerra

Al llarg del trimestre han prosseguit les denúncies sobre la utilització de la violència sexual com a arma de guerra en diferents contextos, sobretot en la regió de Darfur (Sudan). En aquest sentit, destaca la participació d'UNIFEM durant el mes de juny en una missió d'avaluació sobre la situació a **Darfur**, en particular els incidents de violència de gènere tant en els llocs d'origen de la població desplaçada com durant el desplaçament i en els propis camps de desplaçats. En l'informe elaborat sobre la missió⁷⁶, UNIFEM constata que la violència de gènere ha estat i continua sent una amenaça per a les dones i les nenes. Totes les dones entrevistades durant la missió, així com els líders comunitaris, eren conscients de l'existència a gran escala de la violència sexual. També s'ha detectat un alarmant augment dels embarassos de dones joves solteres. A més, UNIFEM ha constatat l'absència gairebé absoluta d'organitzacions de dones entre les organitzacions locals que estan col·laborant amb la distribució de l'ajuda humanitària, i a pesar que la comunitat internacional en repetides ocasions s'ha manifestat al corrent de l'existència de la violència sexual contra les dones, amb prou feines s'han dissenyat intervencions dirigides a plantar cara a la violència de gènere, tant en la prevenció com en donar resposta i assistència a les víctimes.

El mateix Secretari General de l'ONU, en el seu informe del 30 d'agost al Consell de Seguretat de l'ONU, va recollir aquestes denúncies de violència sexual generalitzada i va afirmar que seran investigades per Nacions Unides.

Durant la celebració del 56è període de sessions de la Subcomissió de Drets Humans de Nacions Unides⁷⁷ es va presentar l'Informe de l'ACNUDH "La violació sistemàtica, l'esclavitud sexual i les pràctiques anàlogues a l'esclavitud en temps de conflicte armat". S'hi constata que, a pesar dels avenços jurídics que han permès la consideració de la violació i l'esclavitud sexuals comeses com a part d'un atac generalitzat o sistemàtic contra la població civil com a crims de lesa humanitat, la violència sexista, la violació sistemàtica i altres formes d'esclavitud es continuen produint de manera generalitzada en els conflictes armats. A més, en aquests contextos s'agreuja la violència contra la dona i s'evidencien les desigualtats generades pel sistema patriarcal. A l'informe es fa una crida a l'efectiva implementació de la Resolució 1325 del Consell de Seguretat.

Resolució 1325 del Consell de Seguretat

La resolució 1325 va ser adoptada per unanimitat en el Consell de Seguretat de l'ONU l'octubre de l'any 2000, i en ella es fa una crida a:

- la participació de les dones en els processos de pau
- la capacitat en matèria de gènere en les operacions de manteniment de la pau
- la protecció de les dones i les nenes i el respecte als seus drets
- la incorporació de la transversalitat de la perspectiva de gènere en els informes i en els sistemes d'implementació de Nacions Unides relatius als conflictes, a la pau i a la seguretat.

La resolució constata que la població civil, fonamentalment les dones i els menors a càrrec seu, són les principals víctimes dels conflictes armats, però reconeix el paper fonamental que aquestes juguen en la construcció de la pau. Quatre anys després d'haver-se aprovat, la Resolució és considerada com un instrument fonamental per promoure i reconèixer la participació de les dones en la construcció de la pau.

⁷⁶ Vegeu: UNIFEM, *Darfur in crisis: Report of UNIFEM's mission to Darfur, June 2004*

<http://www.womenwarpeace.org/sudan/docs/mmdarfurtrip.pdf>

⁷⁷ Durant la celebració d'aquesta sessió, la Relatora Especial sobre les pràctiques tradicionals que afecten la salut de les dones i les nenes va presentar el seu vuitè informe sobre la matèria, fonamentalment la mutilació genital femenina i els crims d'honor. Per a més informació sobre la Subcomissió de Drets Humans vegeu l'apartat de Drets Humans.

Per altra banda, la Women's League of Burma ha denunciat la continuada i estesa violència sexual que tant els cossos de seguretat de l'Estat com les autoritats de **Myanmar** cometien contra les dones de diferents grups ètnics. Aquesta violència comesa amb total impunitat, segons denuncia aquesta organització, s'ha vist incrementada en els últims dos anys, període en el qual la dictadura militar s'ha esforçat a negar que el personal militar sigui el responsable de la violència sexual generalitzada en el país.

Des d'una perspectiva més àmplia del que suposa la violència contra les dones en els conflictes armats, la Relatora Especial sobre la Violència contra la Dona, les seves Causes i les seves Conseqüències, després de la visita als **Territoris Ocupats Palestins** va denunciar que el clima generalitzat de violència present a Israel i en els territoris ocupats afecta de manera desproporcionada les dones, tant en l'esfera pública de les seves vides com en la privada. La Relatora va destacar també que el conflicte armat està tenint com a conseqüència l'increment del nombre de llars encapçalades per dones palestines soles que es fan càrrec de persones dependents, a pesar de les creixents dificultats que existeixen per accedir als serveis bàsics.

d) Beijing +10

L'any 2000, a l'Assemblea General de l'ONU, durant la celebració de 23a Sessió Especial titulada "Dones 2000: igualtat de gènere, desenvolupament i pau per al segle XXI", els Estats membre es van comprometre a fer un seguiment regular de la Plataforma d'Acció de Beijing, de cara que l'any 2005 s'efectués una avaluació de la implementació d'aquesta Plataforma i es poguessin elaborar noves propostes d'acció.

La Comissió sobre la Condició Jurídica i Social de la Dona té l'ordre de portar a terme aquesta revisió i valoració durant la celebració de la 49a sessió, que tindrà lloc el mes de març. L'agenda d'aquesta sessió estarà formada per dos temes:

- Revisió de la implementació de la Plataforma d'Acció de Beijing i dels documents resultat de la 23a Sessió Especial de l'Assemblea General.
- Reptes actuals i estratègies de futur per a l'avenç i l'apoderament de les dones i les nenes.

Plataforma d'Acció de Beijing

La **Plataforma d'Acció de Beijing** va establir 12 esferes decisives d'especial preocupació, per a les quals al seu torn es van establir objectius estratègics i accions concretes que havien de ser portades a terme pels Estats i les organitzacions internacionals. Les esferes de preocupació establertes van ser les següents:

- Persistent i creixent càrrega de la **pobresa** que afecta la dona
- Disparitats, insuficiències i desigualtat d'accés en matèria d'**educació** i de capacitat
- Disparitats, insuficiències i desigualtat d'accés en matèria d'atenció de la **salut** i serveis connexos
- **Violència** contra la dona
- Conseqüències dels **conflictes armats** i d'altres tipus en les dones, incloses les que viuen sota ocupació estrangera
- Desigualtat en les estructures i polítiques **econòmiques**, en totes les formes d'activitats productives i en l'accés als recursos
- Desigualtat entre la dona i l'home en l'**exercici del poder** i en la **presa de decisions** a tots els nivells
- Manca de mecanismes suficients a tots els nivells per promoure l'**avenç de la dona**
- Manca de respecte i insuficiència de promoció i protecció dels **drets humans** de la dona
- Estereotips sobre la dona i desigualtat d'accés i participació de la dona en tots els sistemes de **comunicació**, especialment en els mitjans de difusió
- Desigualtats basades en el gènere en la gestió dels recursos naturals i la protecció del **medi ambient**
- Persistència de la discriminació contra la **nena** i violació dels seus drets

Al llarg de l'any 2004 es celebra un procés mitjançant el qual els Estats presenten els resultats interns quant a la implementació de la Plataforma. Aquest procés està sent acompanyat per un intens debat entre les organitzacions de la societat civil, que estan posant de manifest els nombrosos incompliments

en aquests deu anys, així com la necessitat o no d'una nova cimera mundial de les dones. A més, les ONG que van participar en la 48a Sessió de la Comissió sobre la Condió Jurídica i Social de la Dona van manifestar la seva postura que no s'acceptarà cap renegociació dels objectius de la Plataforma d'Acció a la qual es van comprometre els estats.

e) Nomenaments a Nacions Unides

El Secretari General de l'ONU ha nomenat la ugandesa R. Myanja **Assessora Especial per a Assumptes de Gènere**, substituint en el càrrec A. King (que es va retirar el març d'aquest any). El principal objectiu de l'oficina de l'Assessora és la promoció i l'enfortiment de la implementació de la Declaració del Mil·lenni, la Declaració de Beijing i la Plataforma d'Acció de Beijing, així com assessorar el Secretari General sobre com implementar de manera transversal la perspectiva de gènere a Nacions Unides, així com el disseny de polítiques i estratègies per millorar la condició de la dona.

Per altra banda, C. Lamptey ha estat nomenada **Assessora Permanent de Gènere en el Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau**. L'any 2000 estava prevista la creació d'una unitat de gènere depenent directament del Secretari General Adjunt per a Operacions de Manteniment de la Pau. No obstant això, el perfil de les qüestions de gènere ha anat descendint de nivell en el transcurs del temps, i l'Assessora Permanent està integrada dins de l'Unitat de Bones Pràctiques en el Manteniment de la Pau. Prèviament al nomenament de l'Assessora Permanent, l'Assessora en Funcions va enllestir el manual Gender Resource Package⁷⁸, mitjançant el qual es pretén incorporar plenament a les Operacions de Manteniment de la Pau la perspectiva de gènere.

f) La situació de les dones àrabs

UNIFEM va publicar l'informe sobre la situació de les dones àrabs en el món, *Progress of Arab Women 2004*⁷⁹, en el qual s'analitza la situació de les dones en els països àrabs en matèria de seguretat social, econòmica i política. L'informe ha estat elaborat amb vocació de ser una eina per revisar el compliment dels compromisos internacionals, els plans d'acció nacionals i els reptes relatius a la vida quotidiana de les dones, així com el progrés efectuat en la implementació de la Plataforma d'Acció de Beijing en el seu desè aniversari. UNIFEM destaca que malgrat que les dones àrabs representen el 49% de la població en els seus països, únicament el 28% accedeix al mercat laboral, cosa que suposa les xifres més baixes del món. No obstant això, es destaca l'accés de moltes dones a llocs de responsabilitat, així com l'increment de la representació femenina en els parlaments, entre altres. També s'analitza com la institució familiar (pilar bàsic del teixit social en els països àrabs) condiciona el paper social de les dones, i s'afirma que la pràcticament nul·la participació política de les dones està ocasionada per la inseguretat que per a les dones genera la participació en els espais polítics no institucionals i de caràcter més informal.

9.2. Iniciatives de construcció de pau

a) Cimera de la UA

El mes de juliol es va celebrar la cimera anual de la UA, en la qual per primera vegada es va incorporar a l'agenda un debat sobre gènere. Els líders africans que van participar en aquesta cimera van aprovar una sèrie de compromisos, entre els quals destaquen un pla d'acció per millorar els drets de les dones en el continent, l'acord que aquestes juguin un major paper en la resolució dels conflictes i el compromís d'assegurar un accés equitatiu a l'educació i a dur una campanya contra l'esclavitud sexual. A més, es van comprometre a crear un Comitè de Dones Africanes, amb la funció de ser un òrgan assessor a la presidència de la Comissió sobre Gènere i Desenvolupament de la UA. Els Caps d'Estat participants també van fer una crida a l'elaboració periòdica d'informes en els quals es detallin les mesures concretes adoptades pels diferents Estats per a la implementació d'aquestes propostes. Aquests compromisos es van adquirir després que, durant la celebració de la sessió sobre gènere, el

⁷⁸ Vegeu: <http://pbpu.unlb.org/pbpu/library/GRP%20Full%20Version.pdf>

⁷⁹ UNIFEM, *Progress of Arab Women 2004*, http://www.unifem.org/global_spanner/index.php?f_loc=arab

Secretari General de l'ONU condemnés la utilització de la violència sexual com a arma de guerra. K. Annan va assenyalar que la utilització d'aquesta ha arribat a proporcions epidèmiques en algunes zones de RD Congo i a Darfur (Sudan), i va instar els Estats africans a posar en pràctica de manera urgent la Resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre les dones, la pau i la seguretat. A més, va fer una crida perquè es reconegué el paper de les dones en la construcció de la pau i la seguretat i va reconèixer els esforços de la UA, que ha nomenat cinc dones comissionades (sobre un total de 10 persones). Finalment es va destacar la necessitat que els Governos plantin cara a la participació dels menors en els conflictes armats, així com a acabar amb l'explotació sexual de les menors en els mateixos.

No obstant això, la falta de compromís dels Estats membre amb el Protocol sobre els Drets de la Dona a Àfrica va ser posada de manifest per diferents organitzacions de dones africanes, ja que un any després que la UA l'adoptés, únicament Comores l'ha ratificat, i es necessita que 15 estats el ratifiquin perquè entri en vigor. El Protocol inclou lleis que prohibeixen la mutilació genital femenina, drets en matèria de salut reproductiva, igualtat salarial i accions positives per promoure la participació de les dones en els governs.

b) Trobada internacional de Dones contra la Guerra

Durant el mes d'agost es va celebrar a Colòmbia la Trobada Internacional de Dones contra la Guerra, organitzada pel moviment pacifista de dones colombianes Ruta Pacífica de les Dones (que forma part de la xarxa internacional de dones contra la guerra "Dones de Negre"), en la qual van participar dones representants d'organitzacions feministes contra la guerra i antimilitaristes de 15 països dels continents americà i europeu. Durant la trobada es va debatre sobre l'experiència de les dones que han participat com a negociadores en diversos conflictes armats, així com sobre l'impacte d'aquests conflictes en les vides quotidianes de les dones, entre d'altres. Així mateix, es va fer una crida a incorporar la perspectiva de gènere en els acords de pau que se signin i en els processos de reconciliació.

c) Justícia transicional

UNIFEM i l'organització International Legal Assistance Consortium (ILAC) van celebrar a Nova York la conferència "**La pau necessita les dones i les dones necessiten justícia**" per debatre sobre el dèficit en matèria de justícia que sofreixen moltes dones en contextos de rehabilitació postbèlica, així com la falta de protecció enfront de la violència, particularment enfront de la violència sexual. A la conferència hi van participar ministres, advocades i jutgesses de Sierra Leone, Timor-Leste, Kosovo, Afganistan, Libèria, Namíbia, Iraq, RD Congo, Sud-àfrica, Haití, Rwanda i Burundi, amb l'objectiu de millorar la coordinació bilateral i multilateral en matèria de justícia de gènere per poder així millorar la protecció de les dones de països afectats per conflictes armats, així com el seu accés als sistemes judicials, tal com s'estableix en la Resolució 1325. La Directora General d'UNIFEM, N. Heyzer, va assenyalar que un dels objectius de la conferència era posar de manifest aquelles iniciatives i polítiques que han tingut èxit a l'hora de garantir el dret de les dones a l'accés a la justícia, per tal d'aconseguir que siguin implementades en altres zones que travessen processos de rehabilitació postbèlica.

L'organització Women Waging Peace ha publicat un informe sobre la participació de les dones en el **Tribunal Penal Internacional per a l'Antiga Iugoslàvia (TPIY)**⁸⁰, en el qual es constata que la seva participació ha estat clau no només per a la persecució dels crims comesos contra les dones, sinó per a l'avenç general del TPIY, sobretot pel que fa a la creació de sistemes de protecció de testimonis. Les denúncies sobre violacions massives i altres crims de gènere van suposar un esperó per a la creació d'aquest tribunal, que posteriorment ha impulsat la consideració d'aquesta violència contra les dones com a crims de guerra. A pesar d'aquestes qüestions, la participació de les dones ha estat relativament limitada, tant en donar testimoni com en la composició del Tribunal. L'informe recomana tant al TPIY com a tribunals similars que es creïn en el futur una composició més equilibrada en matèria de gènere, així com la capacitació en aquesta matèria de qui en formi part. A més, Women Waging Peace recomana que es reforci la col·laboració entre aquest tipus de Tribunals i les comunitats locals.

⁸⁰ Women Waging Peace, *Women's Participation in the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia: Transitional Justice for Bosnia and Herzegovina* <http://www.womenwagingpeace.net/content/articles/BosniaFullCaseStudy.pdf>

d) Dones excombatents

Nombroses dones excombatents rwandeses van demanar jugar un paper més important en les operacions de pau a Àfrica i aportar la seva experiència en el treball amb altres dones africanes afectades pels conflictes armats. Aquesta petició es va produir en el marc d'una trobada organitzada per UNIFEM per posar de manifest els reptes que afronten les excombatents en la seva reintegració, així com el paper que puguin jugar en les seves comunitats en el procés de rehabilitació postbèl·lica. Les dones rwandeses van destacar l'enorme potencial que tenen en aquests processos, però van denunciar l'exclusió a la qual es veuen sotmeses en els processos de desarmament, desmobilització i reintegració. El Govern de Rwanda ha manifestat la seva disposició a participar en operacions de manteniment de la pau de la UA i, en aquest sentit, la Ministra de Gènere rwandesa ha assenyalat que aquestes operacions haurien de tenir una perspectiva de gènere.

Annex 1. Recursos naturals, empreses transnacionals i conflictes armats

Aquest darrer trimestre s'han desenvolupat una sèrie de fets que posen de manifest el creixent interès pel control estratègic dels recursos naturals, vinculat a l'exploració de nous jaciments de petroli, l'evidència de la relació entre empreses i conflictes en qualsevol de les fases d'aquests i com l'existència de recursos naturals pot convertir-se en el desencadenant d'un conflicte.

Procés de Kimberley

Congo ha estat suspès del **procés de Kimberley**, després dels resultats d'una missió d'investigació que van posar de manifest que aquest país no ha pogut garantir que l'origen de part de les exportacions de diamants complís els criteris de Kimberley. **RD Congo** ha registrat, per la seva banda, un augment del 30% en el volum d'exportació de diamants al juliol després d'aquesta suspensió de les exportacions.

Noves exploracions i explotacions

Important increment de les noves exploracions en recerca de jaciments de petroli a diversos països:

- A **Libèria**, el Govern de transició ha concedit a l'empresa espanyola Repsol una llicència d'exploració a una zona propera a la frontera amb Sierra Leone alhora que **Gabon** ha anunciat el descobriment de nous jaciments de petroli. Representants de la indústria petrolera de **Nigèria** i **Angola** han acordat que Nigèria pugui accedir a l'explotació dels hidrocarburs d'Angola, país on els seus ingressos fruit de l'explotació petrolera arriben al voltant dels 3.500 milions de dòlars anuals. Ambdós països, al costat de Guinea Equatorial, tenen EUA com a principal importador. Aquestes accions s'emmarquen en l'augment de les exploracions a la regió com a part de l'**estratègia energètica d'EUA** destinada a garantir que almenys un 25% de les seves importacions de cru provenguin de l'oest d'Àfrica la pròxima dècada.

- **Gabon** i **Guinea Equatorial** han signat un memoràndum d'enteniment pel qual es comprometen davant el Secretari General de l'ONU a **explotar conjuntament** el petroli que es troba en **diverses illes i aigües territorials en disputa** entre ambdós països.

- Els governs de **Filipines** i **Xina** han acordat l'exploració de determinades zones del Mar del Sud de Xina per determinar les reserves petrolíferes de la regió incloent-hi les **illes Spratly**, reivindicades per ambdós països, Taiwan, Brunei, Vietnam i Malàisia.

- Repsol i Shell inverteixen a **Iran** 4.000 milions de dòlars destinats a la construcció de dues plataformes a aigües del Golf Pèrsic per explotar gas amb destinació a Europa i Àsia.

Recursos naturals i procés de pau

L'informe de **Global Witness**⁸¹ sobre les implicacions a l'**explotació dels recursos naturals en el procés de pau de RD Congo** destaca que l'èxit del fràgil procés de transició dependrà en gran mesura de la seva capacitat per controlar l'explotació dels recursos. En aquest sentit, el Fiscal General de la CPI, L. Moreno-Ocampo, ha declarat que durà a terme una investigació sobre els aspectes econòmics vinculats a les atrocitats comeses a RD Congo i les connexions d'aquests abusos amb empreses que operen a Europa, Àsia i Amèrica del Nord.

Transparència

Nigèria i **Sao Tomé** han signat un pacte per promoure la transparència a la Zona Comuna de Desenvolupament entre ambdós països, que significa que la producció i els seus beneficis es regiran per una clàusula de transparència a la despesa pública d'ambdós governs. Per altra banda, un informe del Senat d'EUA ha descobert que diverses companyies petrolieres nord-americanes van lliurar milions de dòlars a familiars i amics del President de **Guinea Equatorial**, T. Obiang, a través del banc Riggs, amb seu a Washington, contribuint així a aguditzar la corrupció al país i a enriquir la classe dirigent ecuatoguineana en detriment de la població. Recentment, **EUA** ha exclòs Guinea Equatorial de la seva llista de països sancionats per ser règims totalitaris.

⁸¹ Vegeu: Global Witness, *Same Old History*, juny 2004, <http://www.globalwitness.org/reports/show.php/en.00054.html>

Annex 2.1. Resolucions del Consell de Seguretat

País	Núm.	Data	Contingut
Bòsnia i Hercegovina	1551	09-07	Autoritza els Estats Membre perquè cooperin amb la missió de la Unió Europea que substituirà la SFOR a partir de desembre de 2004.
RD Congo	1552	27-07	Prorroga per un any l'embargament de subministrament d'armes
Líban	1553	29-07	Prorroga el mandat de la FPNUL per sis mesos
Geòrgia	1554	29-07	Prorroga el mandat de l'UNOMIG per sis mesos
RD Congo	1555	29-07	Prorroga el mandat de la MONUC per dos mesos
Sudan	1556	30-07	Prorroga la missió política especial per tres mesos, insta el Govern del Sudan a complir les seves promeses i fa una crida per a la represa de les converses de pau a Darfur
Iraq	1557	12-08	Prorroga el mandat de l'UNAMI per un any
Somàlia	1558	17-08	Torna a establir per sis mesos el Grup de supervisió de l'embargament d'armes
Líban	1559	02-09	Demana que totes les forces estrangeres es retirin del Líban i que es dissolguin totes les milícies
Eritrea - Etiòpia	1560	14-09	Prorroga el mandat de l'UNMEE per sis mesos
Libèria	1561	17-09	Prorroga el mandat de l'UNMIL per un any
Sierra Leone	1562	17-09	Prorroga el mandat de l'UNAMSIL fins a finals de juny del 2005 i decideix noves funcions per a la Missió
Afganistan	1563	17-09	Prorroga per un any l'autorització concedida a la Força Internacional d'Assistència per a la Seguretat
Sudan	1564	18-09	Declara que el Govern del Sudan no ha complert les seves obligacions, reitera la seva crida perquè el Govern posi fi a la impunitat que regna a Darfur i demana al Secretari General que estableixi una comissió internacional d'investigació sobre les denúncies de transgressions de les normes de drets humans.

Annex 2.2. Informes del Secretari General al Consell de Seguretat

Núm.	Data	Contingut
S/2004/536	06-07	Sobre la Missió de Nacions Unides a Sierra Leone
S/2004/543	07-07	Sobre la situació d' Etiòpia i d' Eritrea
S/2004/570	14-07	Sobre la situació d' Abjasia (Geòrgia)
S/2004/572	21-07	Sobre la Força Provisional de les Nacions Unides al Líban
S/2004/613	30-07	Sobre la Missió d'Administració Provisional de les Nacions Unides a Kosovo
S/2004/616	03-08	Sobre l'estat de dret i la justícia de transició en les societats que sofreixen o han sofert conflictes
S/2004/625	05-08	Sobre la reforma de les institucions a l' Iraq
S/2004/634	12-08	Sobre la situació d' Afganistan
S/2004/645	12-08	Sobre la repatriació de nacionals de Kuwait
S/2004/650	16-08	Sobre la Missió de les Nacions Unides a RD Congo
S/2004/669	13-08	Sobre la Missió de Suport de les Nacions Unides a Timor Oriental
S/2004/682	25-08	Sobre l'operació de Nacions Unides a Burundi
S/2004/697	27-08	Sobre l'operació de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
S/2004/698	30-08	Sobre la Missió d'estabilització de Nacions Unides a Haití
S/2004/703	30-08	Sobre la situació de Sudan
S/2004/708	02-09	Sobre la situació d' Etiòpia i d' Eritrea
S/2004/710	03-09	Sobre la situació de l' Iraq
S/2004/724	09-09	Sobre la Missió de les Nacions Unides a Sierra Leone
S/2004/725	10-09	Sobre la Missió de Nacions Unides a Libèria

Annex 3. Informes de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Drets Humans, del Secretari General de l'ONU, de Representants i Relators Especials i de missions de l'ONU

PAÍS Organisme	ASPECTES MÉS DESTACATS
ÀFRICA (9)	
ANGOLA Representant Especial del Secretari General pels defensors dels drets humans, H. Jilani	Va instar el Govern de J. I. Dos Santos a tenir més en compte la veu de la societat civil, a oferir més suport a les organitzacions humanitàries i a accelerar la reconstrucció del sistema judicial, després de la seva visita de 10 dies pel país. H. Jilani també es va desplaçar a l'enclavament de Cabinda, on les FFAA duen gairebé tres dècades enfrontades al grup armat d'oposició FLEC, que reivindica la independència d'aquest petit territori ric en petroli. La Representant va assegurar que encara que les violacions dels drets humans en aquesta regió s'han reduït, la fustigació exercida contra la població civil per part de les FFAA segueix sent objecte de gran preocupació. (23/08/04)
CÔTE D'IVOIRE ONUCI	Va iniciar investigacions per aclarir si es van produir violacions dels drets humans en la localitat de Korhogo (nord) després dels enfrontaments que van tenir lloc el mes passat entre faccions rivals del principal grup armat (MPCI). Encara que segons aquest grup la disputa va deixar almenys 22 morts, fonts governamentals asseguren que aquesta xifra podria arribar a les 300 víctimes mortals. (08/07/04)
Consell de Seguretat de l'ONU	Va confirmar que el grup d'experts de drets humans de Nacions Unides enviats al país per investigar els abusos comesos durant el conflicte armat han trobat tres fosses comunes que contenen almenys 99 cossos a l'àrea de Korhogo (zona controlada per les <i>Forces Nouvelles</i>). (03/08/04)
	Va anunciar que la Comissió d'Investigació Independent formada per cinc experts internacionals iniciarà a partir del 18 de juliol i durant tres mesos la supervisió de les violacions dels drets humans i del DIH comeses en el país entre mitjans de setembre de 2003 i gener del 2004. (09/07/04)
ERITREA ACNUDH, L. Arbour, i Assessor Especial del Secretari General de l'ONU per a la Prevenció del Genocidi, J. Méndez	Inicien una missió exploratòria per determinar la situació dels drets humans a la regió. Ambdós representants han subratllat de moment les incertes condicions en les quals viuen les persones desplaçades internes, la situació generalitzada de por i d'inseguretat que sofreix aquesta població, així com la falta de confiança que tenen en el Govern i en les forces de seguretat. D'altra banda, els dos membres de Nacions Unides consideren que la situació humanitària en els camps per a desplaçats ha millorat i que la naturalesa dels atacs ha canviat, ja que actualment se centren més en individus. (20 i 21/09/04)
LIBÈRIA Experta independent per a Libèria, C. Abaka	Va instar la comunitat internacional a donar els fons necessaris per ajudar a consolidar l'estabilitat en el país i per a la reconstrucció d'institucions clau com la judicatura i la policia. (23/07/04)
NAMÍBIA Comitè de Drets Humans de Nacions Unides	Va convidar el Govern a considerar la possibilitat d'establir un mecanisme independent que investigui les violacions dels drets humans en els centres de custòdia policial i les denúncies d'ús excessiu de la força per part de la policia. (05/08/04)
RD CONGO CDHNU	Va nomenar T. F. Paceré (Burkina Faso), amb experiència en el TPI per a Rwanda, nou Expert independent sobre la situació de drets humans en el país. (27/07/04)
SOMÀLIA Expert Independent en drets humans, G. Alnajjar	Va celebrar l'inici del parlament federal de transició per a Somàlia. (19/09/04)
SUDAN (DARFUR) Relator Especial sobre el dret a l'alimentació, J. Ziegler	Va mostrar la seva màxima preocupació per la destrucció de recursos, principalment vinculats als aliments i a l'aigua, per part de les milícies progovernamentals Janjaweed, i insta la nova ACNUDH, L. Arbour, a dur a terme una sessió especial de la Comissió de Drets Humans per tractar la greu situació de Darfur. (09/07/04)
Relatora Especial sobre execucions extrajudicials, sumàries i arbitràries, A. Jahangir	Va denunciar que les execucions a l'oest i al sud de Darfur s'estan duent a terme de forma coordinada entre les FFAA i les milícies progovernamentals Janjaweed. (06/08/04)

SUDAN (DARFUR) Representant Especial del Secretari General de l'ONU pels desplaçats interns, F. Deng ACNUDH, L. Arbour, i Assessor Especial del Secretari General de l'ONU per a la Prevenció del Genocidi, J. Méndez	Va realitzar una visita a la regió entre el 24 i el 31 de juliol i va denunciar els abusos massius comesos contra les persones desplaçades dins del país. F. Deng va instar el Govern sudanès a definir una identitat nacional inclusiva que no es basi en la raça, la cultura ni la religió, i lamenta que Khartum estigui forçant la tornada de les persones desplaçades sense que es donin les condicions necessàries pel seu retorn. (23/07/04; 02 i 04/08/04) Establiran quines mesures es poden prendre per protegir la població civil d'abusos als drets humans. (16/09/04)
UGANDA Conseller Especial del Coordinador d'Ajuda d'Emergència de l'ONU, D. McNamara Enviat Especial de Nacions Unides para el VIH/SIDA a l'Àfrica, S. Lewis,	Denuncia que les dones i els menors són les principals víctimes d'atrocitats com els abusos sexuals i les violacions comeses pels grups armats i per les FFAA, tant al nord d'Uganda com al sud i l'est de Sudan. D. McNamara ha sol·licitat més suport de la comunitat donant per poder garantir la protecció de la població civil. (07/09/04) Afirma que el nord del país viu una situació de caos causat pel conflicte armat que enfronta les FFAA ugandeses i el LRA, i que les conseqüències les sofreixen 1,8 milions de civils que viuen amuntegats en camps de desplaçats habilitats pel govern. A això s'hi afegeixen la violència i les violacions dels drets humans que pateixen els menors, que són segrestats i passen a engrossir les files del LRA. (17/09/04)
AMÈRICA (3)	
CUBA Representant Personal de l'Alt Comissionat pels Drets Humans al país, C. Chanet	Va celebrar l'alliberament d'11 dels 75 presos polítics detinguts el 2003. (28/07/04)
COLÒMBIA Oficina a Colòmbia de l'Alt Comissionat de Nacions Unides pels Drets Humans	Va denunciar l'assassinat de set camperols, atribuït a l'escamot de les FARC , i el desplaçament forçat posterior de centenars de persones a l'orient d' Antioquia . (03/07/04)
PERÚ Relatora Especial sobre Drets dels Migrants, G. Rodríguez Pizarro	Inicia una visita al país en què abordarà els assumptes relacionats amb la immigració irregular, els controls fronterers, els acords bilaterals i els processos consultors sobre migracions, així com la situació dels menors no acompanyats i la dels estrangers en les presons i els centres de detenció peruans. (17/09/04)
ÀSIA I PACÍFIC (3)	
AFGANISTAN Expert Independent de l'ONU sobre els drets humans al país, C. Bassiouni	Va finalitzar la seva primera visita oficial al país després del seu nomenament el passat abril i va declarar que malgrat els progressos que s'han assolit, encara se segueixen cometent greus violacions dels drets humans de forma sistemàtica, tant per part dels actors estatals com dels no estatals, que inclouen execucions extrajudicials, tortures, arrest arbitrari, detenció en condicions inhumanes, abusos a les presons il·legals creades pels EUA, abducció i tràfic de menors i pràctiques d'esclavitud pel que fa a les dones. L'Expert va identificar vuit temes sobre els que cal emprendre accions concretes: 1) l'alliberament immediat per part del Govern de 725 presos detinguts de forma il·legal a la presó de Charkh, on les condicions de detenció són inhumanes; 2) la interrupció de la pràctica de sotmetre a règim d'esclavitud - com a pena establerta pels consells tribals- les dones que han comès crims suposats; 3) la revisió de la detenció arbitrària de nombroses persones sense base judicial per part de la policia i dels serveis d'espionatge; 4) la interrupció dels casos de persones que es troben preses des de fa mesos o anys a l'espera d'un judici; 5) la millora de les condicions de detenció sota els paràmetres de Nacions Unides; 6) mesures per acabar amb el tràfic i l'abducció de menors; 7) posar fi a la impunitat dels responsables de greus violacions dels drets humans, principalment comandants locals; 8) les Forces de la Coalició han de permetre l'accés als centres de detenció, ja que la manca de transparència posa en dubte la legalitat de les condicions de detenció. (22/08/04)
UNAMA	L'informe, elaborat per la UNAMA i la Comissió Afganesa Independent de Drets Humans, assenyala que el grau d'exercici de la llibertat política és molt diferent al llarg del país. Malgrat que a la capital sí que hi ha un major respecte als drets humans, en algunes zones del sud la violència està impedit la participació de moltes persones en el procés de registre electoral. A l'oest del país, alguns partits polítics han denunciat que les autoritats locals estan obstaculitzant la llibertat d'expressió i d'acció d'aquests partits. L'informe afirma que existeix un elevat grau de censura per part dels grups polítics i d'individus que no comparteixen les creences dels grups que ostenten el poder, agreujat pel fet que moltes autoritats qualifiquen de subversives les diferents activitats polítiques de l'oposició. (18/07/04)

RPD COREA CDHNU	Va nomenar el professor de dret tailandès, V. Muntarbhorn , nou Relator Especial per a la situació de drets humans a la RPD Corea. (06/08/04)
TAILÀNDIA Relator Especial sobre el Dret a la Salut, P. Hunt	Va celebrar la decisió del Govern de tractar les persones consumidores de drogues injectables com a pacients i no com a criminals, donada la seva enorme vulnerabilitat enfront del VIH/SIDA. P. Hunt també va celebrar el compromís del Govern d'assegurar l'accés als medicaments antirretrovirals a totes les persones que ho necessitin, així com de col·laborar amb les ONG que treballen amb aquestes persones. No obstant això, el Relator va expressar la seva preocupació perquè la Campanya Antidrogues ha creat les condicions per a una major expansió del VIH/SIDA, i pel fet que malgrat que el nombre de persones consumidores de drogues injectables que ha sol·licitat tractament ha disminuït, s'han mantingut els nivells de VIH dins d'aquest col·lectiu. (02/08/04)
EUROPA I ÀSIA CENTRAL (2)	
ESPANYA Comitè de Drets Humans de l'ONU	El Comitè comunica al Govern que no ha complert tres condemnes per vulneració del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, relacionades amb la doble instància penal i la lentitud de la justícia. (26/07/04)
UZBEKISTAN Relator Especial sobre la Tortura, T. van Boven	Deplora les execucions de dos presos i la manca de cooperació amb els mecanismes de drets humans de Nacions Unides per part del Govern (13/09/04)
PRÒXIM ORIENT (4)	
IRAN Relator Especial sobre el dret a la llibertat d'expressió i d'opinió, A. Ligabo, el Relator Especial sobre la independència de jutges i advocats, L. Despouy, i el Relator Especial sobre la tortura, T. van Boven	Van denunciar la mort de la periodista canadenc Z. Kazemi , que va morir sota custòdia després d'haver estat detinguda, i van instar el Govern a complir les normes internacionals i processals de drets humans. (27/07/04)
IRAQ Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona	Instarà les noves autoritats iraquianes que assegurin l'equitat de gènere en el procés de transició i de rehabilitació. El Comitè ha mostrat la seva preocupació per la nova legislació, que haurà de garantir els drets de les dones. A més, les autoritats hauran de garantir la plena participació de les dones en els processos electorals, com a votants i com a candidates. (22/07/04)
LÍBIA ACNUR	Expressa la seva preocupació pel retorn forçat de potencials refugiats per part de Líbia i fa una crida al país perquè garanteixi l'accés a la població que necessiti protecció internacional i que assegurí que es compleixen els estàndards mínims pel que fa al tracte que es dona al grup d'eritreus que van arribar a Sudan des de Líbia després d'haver segrestat un avió. 60 dels 75 refugiats han aconseguit obtenir l'estatut de refugiat a Sudan. Líbia no és signant de la Convenció de 1951 i no ha signat cap acord de cooperació perquè ACNUR pugui estar present en el país. (21/09/04)
PALESTINA Relatora Especial sobre la Violència contra la Dona, les seves Causes i Conseqüències, R. Coomaraswamy	Va assenyalar que el clima generalitzat de violència que es viu a Israel i als territoris ocupats està afectant de manera desproporcionada les dones, tant a l'esfera pública com a la privada. A més, ha assenyalat que el conflicte està ocasionant un augment important de llars encapçalades per dones soles que s'han de fer càrrec de persones dependents, tot i les enormes dificultats que existeixen per accedir als serveis mínims. (24/06/04)

Nota: Las fechas se refieren a la aparición de la noticia en la web de Naciones Unidas (<http://www.un.org/news>).

Escola de Cultura de Pau (UAB)

L'Escola de Cultura de Pau va ser creada el 1999 amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i d'investigació relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està finançada bàsicament pel Govern de Catalunya, a través del Departament per a Universitats, Investigació i Societat de la Informació, i de la Secretaria de Relacions Exteriors. També rep suport d'altres departaments de la Generalitat, d'ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola és dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Les principals activitats que realitza l'Escola de Cultura de Pau són les següents:

Docència
La Diplomatura sobre Cultura de Pau (postgrau de 230 hores lectives i 70 places).
Les assignatures de lliure elecció "Cultura de pau i gestió de conflictes" i "Educar per a la pau i en els conflictes".
Programes
Iniciatives de sensibilització i d'intervenció en conflictes, per les quals es facilita el diàleg entre actors en conflicte.
Programa Colòmbia , dedicat a donar visibilitat a les iniciatives de pau per a aquest país.
Programa d'Educació per a la Pau . L'equip d'aquest programa pretén promoure i desenvolupar el coneixement, els valors i les capacitats de l'Educació per a la Pau.
Programa de Drets Humans , que pretén promoure la cultura dels drets humans a través de l'anàlisi, la promoció i la defensa dels drets humans a escala local i internacional.
Programa Desarmament , que actua com a servei tècnic per a les campanyes sobre control de les armes lleugeres que porten a terme diverses ONG i d'assessoria a organismes internacionals.
Programa Unitat d'Alerta sobre conflictes, drets humans i construcció de pau, que duu a terme un seguiment diari de la conjuntura internacional, especialment dels conflictes i de la situació dels drets humans a tots els països, dels moviments de persones desplaçades i refugiades, dels processos de pau en marxa, de les etapes de rehabilitació postbèlica i de les dinàmiques de desenvolupament a fi de realitzar informes anuals, trimestrals i setmanals.
Programa de Processos de Pau que duu a terme un seguiment i anàlisi dels diferents països amb processos de pau o negociacions formalitzades i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria.
Programa de Rehabilitació Postbèlica , des del qual es porta a terme un seguiment i anàlisi de l'ajuda internacional en termes de construcció de la pau en contextos bèl·lics i postbèlics.

Edifici G6 ~ Campus de la UAB
08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)
Barcelona, Spain

Tel. 34 93 581 24 14 unescopau@pangea.org
Fax 34 93 581 32 94 www.pangea.org/unescopau